

12.

D E
**PATHOLOGIA MORBORUM
OESOPHAGI.**

DISSERTATIO
INAUGURALIS
QUAM
CONSENSU ET AUCTORITATE
GRATIOSI MEDICORUM ORDINIS
IN
UNIVERSITATE LITTERARIA
FRIDERICA GUILIELMA
UT SUMMI
IN MEDICINA ET CHIRURGIA HONORES
RITE SIBI CONCEDANTUR
DIE XII. M. DECEMBRIS A. MDCCCXXV.
H. L. Q. S.
PUBLICE DEFENDET
AUCTOR
JOANNES FUECHTEN
GUESTPHALUS.

OPPONENTIBUS:

B. VAN CLEVE, MED. ET CHIR. DR.
A. RICHTERS, MED. ET CHIR. DR.
E. RAVE, MED. ET CHIR. CAND.

BEROLINI, TYPIS NIETACKIANIS.

PATHOLOGIA MORBORUM

OTIOSA

DISSECTATIO

IN

ANATOMIA

ET PHYSIOLOGIA

PER JOHANNEM WILHELMUM

WILHELMUM

ET ALIOS

IN

ANATOMIA

ET PHYSIOLOGIA

PER JOHANNEM WILHELMUM

ET ALIOS

IN

ANATOMIA

ET PHYSIOLOGIA

PER JOHANNEM WILHELMUM

ET ALIOS

IN

ANATOMIA

ET PHYSIOLOGIA

PER JOHANNEM WILHELMUM

HASCE

P A T R I

**OPTIMO, DILECTISSIMO, AD CINERES
USQUE COLENDO**

NOTA

HASCE

STUDIORUM PRIMITIAS

PIO GRATOQUE ANIMO

D. D. D.

AUCTOR.

INFLAMMATIO OESOPHAGI, OESOPHAGITIS.

Inflammati rarius totam texturam oesophagi, saepius tunicam mucosam internam, quam telam cellulosa[m] et musculos occupat, et saepius in inferiore parte, quam in superiore sedem suam habere videtur. Morbus modo decursum acutum, modo chronicum habet; qua ex causa symptomata vel mitiora vel vehementiora praebiturum esse, elucebit. Raras vero inflammationis hujus organi observationes esse *Schachtus* affirmat (1). Plerumque enim cum inflammatione faucium aut pharyngis sese conjungit, aut ex una ad alteram partem transit. Tres tamen casus apud *Morgagnium* (2) sectione comprobatos invenimus; quater hanc inflammationem observatam esse a *Doevern* adnotat *Bleuland* (3). Morbus vero haec symptomata ostendit: Aegroti in eo loco, qui morbo est affectus, dolorem vel obtusum, vel urentem, saepius pun-

---

(1) *Schachtus* institution. med. pract. L. VII. Cap. XII. p. 249.

(2) *Morgagnii* epist. anat. med. VIII. 25. XXXVII. 30. LIX. 15.

(3) *Bleuland* observ. anat. med. de sana et morbosa oesophagi structura. C. III. §. VI. p. 54.

gentem et fixum sentiunt. Si igitur pars superior oesophagi affecta est, simulque paries posterior aut anterior pharyngis, dolor ille in hac parte percipitur, etsi in fauces inspiciamus, parietem posteriorem, rubram rarefactam, tumescentem et siccam invenimus. Si inflammatio vero partem mediam aut interiorem occupat, et parietem posteriorem magis quam anteriorem, dolor quoque magis ad columnam vertebrarum, quam antrorsum, secundum tracheae situm sentitur. Collum ipsum sine doloribus moveri non potest. Dolor hic permanet, digitorum tactu, deglutitione et situ in dorso augetur.

Praeterea dysphagia animadvertitur, quae est difficilis aut impeditus alimentorum per oesophagum descensus. Apud *Sauvagesium* dysphagia est difficultas deglutendi cum dolore conjuncta; doloris autem sensus in universum ab ea abesse posse *Burserio* (4) videtur, quin ipsa cesset, neque assentitur *Matthaeo van Geunsio* (5), qui dysphagiam lente accedere et progredi existimat; nam et dysphagia interdum celeriter et repente oboriri et progredi potest. Generatim vero hoc symptoma in plerisque morbis oesophagi observatur, attamen in inflammatione difficultas ea cum dolore et sensu ardoris semper est conjuncta. Porro, si aegrotus aliquid deglutire conatur, perpetuum fere est, alimenta sive consistentia sive fluida omnia statim, ac locum affectum ingrediuntur, vel ab ipso repelli, et per os et nares regurgitari, quocum saepius tussis convulsiva intrat, idque imprimis in affectione partis superioris, quae alimentis in

(4) *Burserii J. B. instit. med. pract. ed. Hecker. 4. V. Lips. 1826.*

(5) *In volum. XI. p. I-II, act. Harlem.*

laryngem et tracheam injectis exorta videtur, accidere solet, vel alterius progressu, in inflammatione non tam vehemente et extensa, subsistunt, haerent, vel supra trochleam quasi circumvagantur, vel per angustum transitum cum anxietate, quandoque cum dolore pedetentim gliscunt et transeunt. Interdum aeger manibus oesophagum stringens et collum porrigens, similibus motionibus cibos trans locum coarctatum transmittere magnopere nititur, atque ita bolus saepe cum peculiari strepitu, et molestiarum remissione deglutitur. Accedit quoque, ut crescente morbo uberius plerumque sub lento et difficili alimentorum transitu copia salivae atque muci tenacis prodeat, in quo multi signum pathognomonicum hujus mali positum esse credant, verum sicut in aliis morbis animadvertitur, ita in hoc quoque diligenti opus est examine, eorum omnium, quae antecesserunt, et subsequuntur, antequam quidquam certi statuatur. Hac vero perversa secretionem difficultas deglutiendi augetur, qua insuper screatus, singultus, tussis, nausea, vomiturius, interdum impetus suffocationis procreantur. Muci illius tenacis tanta copia secernitur, ut sponte ex ore profluat. Adveniunt etiam, augescente morbo, symptomata consensualia, pulsatio carotidum, dolores capitis, facies rubra interdum pallida, oculi rubentes, lacrimantes, interdum vertigo, susurrus aurium. Febris cum hoc morbo conjuncta, rarius observatur, attamen si adest, extensioni atque vehementiae inflammationis et characteri morbi ipsius, plerumque respondet. Itaque modo pulsum frequentem, magnum, durum, modo parvum, mollem, debilem, temperaturam cutis magis minusve adauctam, linguam saepissime rubram, siccam, interdum muco albedo obiectam

urinam saepius febrilem invenimus, sitis eo vehementior, quo major difficultas fluida deglutiendi.

Diagnosis. Dolore secundum decursum oesophagi, urente, pungente, eum locum, qui morbo affectus est, continuo tenente, deglutitione aut impedita aut plane sublata, regurgitatione, secretione salivae atque muci tenacis, febris, quae, morbo crescente rarius deest, diagnosis firmatur. — Differentiam vero statuere nos oportet inter statum acutum atque chronicum, morbus enim hic lente incedit et progreditur, dolor in initio minor aut nullus adest, difficultas deglutiendi, regurgitatio ciborum pedetentim intrat, crescente morbo haec symptomata crescunt, nihilo minus vero intermissiones ostendere videntur; febris symptomata rarius observantur, qua accedente, quum hecticae fere indolis est, facies pallida, collapsa, macies totius corporis subsequitur; reperitur etiam saepius in regionibus humides et paludosis, in hominibus vino maxime adusto deditis, saepius in ulcera, indurationem et stricturam oesophagi transit; momentum causale interdum plane ignoramus; inflammatio vero plerumque ex laesionibus externis, aut corporibus alienis in oesophagum illapsis aut intrusis, et per longius tempus fixis, nascitur.

Jam vero reliquos morbos enumerabimus, qui cum inflammatione oesophagi permutari possunt, et quae intersint inter illos breviter exponamus.

1. Laryngitis et tracheitis multo luculentiora inflammationis symptomata prae se ferunt, quam morbus noster. Dolor acutus pungens eo loco, quo organum affectum est, tactu, loquela, tussi, respiratione augetur, in inflammatione oesophagi alium, ut patet, occupat lo-

cum; difficultas deglutiendi et regurgitatio ciborum interdum intrat, ut plurimum, si larynx aut paries posterior inflammata est. Attamen his accedunt dyspnoea, vox mutata, rauca, alta, clangosa, stridens, tussis porro intrat vehemens, sibilans, dolorifica, aut sicca, aut cum sputis purulentis et sanguineis conjuncta, quae omnia symptomata in inflammatione oesophagi deesse solent, nisi complicatione aliqua haec symptomata propria provocentur.

2. *Hydrophobia*. Tanta existit inter hanc et inflammationem oesophagi similitudo, ut nonnulli medici contenderint, hanc inflammationem causam proximam esse hydrophobiae. Praesertim si inflammatio parietem oesophagi anteriorem occupat, aut ad tracheam transgressa, si denique nervus Vagus simul affectus est, aegrotus, cum dolore urente et dysphagia, asthmate periodico corripitur, utplurimum, si quid deglutire conatur, faciem pallidam et distortam praebet; respiratio collo prorecto, et capite inclinato oriens, laboriosa et brevis; pulsus frequens parvus et debilis; saepe jam cogitatio alimenta deglutiendi sufficit, ut paroxysmus intret. Nihilominus vero cum hydrophobia confundi potest, nisi symptomata singula peculiariora, et momentum aetiologicum accuratius perpendamus. In hydrophobia enim advertitur lassitudo, tristitia, inquietudo, solitudinis studium aegroti, crescente morbo, in ejus vultu partim furor, partim timiditas conspicitur, praeterea haud raro convulsiones, priapismus, seminis et urinae ejectio violenta observantur, quae omnia symptomata in inflammatione deesse solent. Dysphagia in utraque morbi specie observatur, attamen in hydrophobia tanta difficultas bi-

bendi est, ut ipse visus aquae aut liquorum aliorum et rerum vel pellucidarum, vel instar speculi lucem reflectentium saepius adducat convulsiones. Hydrophobia singulos habet paroxysmos, spasticos ultro accedentes, inter quos affectiones nervosae per intervalla cessant, oesophagitis vero, nisi forte ciborum deglutitione spasticae contractiones oriuntur, omni nervorum affectioni vacat. Quidvero multa verba faciamus, nonne etiamsi haec illa intercedat inter hanc nostrumque morbum similitudo, primo statim intuitu, ac maxime momentum aetiologicum, vulnus, quod dolet, flavescit, prurit, denique apertum saniem emittit, respiciens, inflammationem oesophagi ab ea discernere poteris? —

AETIOLOGIA.

In omni vitae aetate hic morbus oriri posse videtur, attamen aetatem infantilem magis praedispositam esse, quam virilem et senilem, pueros in universo magis, quam pueros, mulieres magis, quam viros ad eum proclivos esse, fere omnes scriptores consentiunt. Multum praeterea molliori, teneriori et debiliori corporis constitutioni, aut sicciori et strigosiori ejus habitui, viro strumoso, venereo, scorbutico, multum vitae rationi, cibis et potionibus tribuendum est. Itaque non dubium, quin homines hujus praedispositionis sive naturalis, sive acquisitae causis occasionalibus, uti temperatura adaucta, aëre aspero aut sicco, aut humido, ejusque vicissitudine subita facilius in hunc morbum incidant. In plerisque vero casibus morbus originem ducit a rebus mechanice aut chemice irritantibus in oesophagum ingestis. Pertinent huc corpora aliena, dura atque aspera in oeso-

phago per longius tempus fixa, uti ossa, acus, spinae, aliaque deglutita; coagulantia ingesta, potus gelidus, aut contra nimis fervens, tumque acria, venenata, spiritus vinosi inflammabiles, acromatici, acida mineralia, cujus rei casum unum ipse in nosocomio caritatis observavi, in puella publica, quae non exiguam quantitatem acid. sulph. crud. devoraverat, eoque inflammationem pharyngis atque oesophagi sibi aequisiverat. Denique inflammationes partium adjacentium et adhaerentium ad oesophagum transire posse, elucebit. Itaque non mirum, si inflammationem corporum vertebrarum cervicalium, tracheitidem, anginam pharyngeam ad oesophagum descendere videamus. His adjungam laesiones externas colli, luxationes vertebrarum cervicalium, contusionem oesophagi ipsius. Haud raro postremo in morbis exanthematicis oesophagitis acuta exoritur. *Andral* in cadavere hominis variolis defuncti, parietes oesophagi exsudatione plastica conclusos invenit. *Billard* (6) affirmat, observasse sese neonatos, qui hac inflammatione affecti, nati essent, in quibus sectio instituta perturbationem epithelii et colorem rubrum membranae mucosae exhibuerit.

Expositis igitur causis ad exitus transeo:

1. In sanitatem morbus transit resolutione, quodsi fit, omnia symptomata magis magisque minuuntur. Hic exitus plurimum observatur in inflammatione acuta, quaeque ex causis externis, corporibus alienis in organum illapsis aut intrusis, aut irritatione chemica exorta est.

2. In abscessum et suppurationem hunc morbum

---

(6) Krankh. d. Neugeb. Uebers.

abire posse exempla prostant. Jam *Galenus* (7) casum observavit, in quo aegrotus ipse abscessum disrumpi clare sentiebat. Per longius tempus ille pus ejiciebat, dolores perdurabant, et augebantur, si acria et salina deglutiebat. *Gendrin* membranam oesophagi mucosam suppuratam, et in duobus locis abscessus minoris ambitus observavit. Maximi momenti videtur observatio a *Barras* (8) facta. *Abercrombie* abscessus vidit in superiore parte oesophagi, quos digito attingere et instrumento curvato aperire poterat.

3. Saepius post inflammationem epithelium utplurimum in inferiore parte emollitum, rarefactam, obesum, excoriatum et turbatum invenimus. *Louis* duos casus observavit, in quibus pars inferior oesophagi emollita erat, in loco affecto striae fuscae et lividae detegebantur, inter quas membrana mucosa colorem et soliditatem naturalem praebebat. Alium casum descripsit *Rouquayrol* (9), in quo tota haec membrana oesophagi vomitu ejiciebatur.

4. Gangraena. Hic exitus jam a *Baader* descriptus est (10). *Billard* eundem in infante mensium sedecim sectione comprobatum observavit.

5. In ulcera, indurationem, stricturam, praesertim inflammatio chronica transit, qui status haud raro vitam miserrimam tandemque mortem adducunt, ad quos nunc transeamus.

(7) *Galenus* de loc. affect. L. V.

(8) Observation d'un abcès de l'oesophage; lue à l'Académie de méd. section de chirurgie, le 27. Octobre 1825.

(9) *Annal. de la Médic. physiolog.* 1829.

(10) *Sandifort* Thes. Dissers. Tom. III. Obs. 41.

ULCERA OESOPHAGI, DYSPHAGIA ULCEROSA.

Ulcerata oesophagi frequentissime observantur in parte superiore in propinquitate pharyngis et in regione cardiaca (11); quam sedem ex ea causa ab ulceribus occupari *Hunter* putat, quod alimenta irritantia in superiore et in inferiore parte per longius tempus commorentur. Attamen vera causa in eo posita esse videtur, quod hi loci a majori copia nervorum circumdati sunt, ideoque majorem sensibilitatem et irritabilitatem possident. *Billard* opinatur, ulcera praesertim a bursis mucosis oriri, in quibus maxime excultis ad basin inflammatis atque in superficie fissura flava instructis ulcerationem initia capere videbat. Ulcera haec saepius basin induratum habent, quae modo excavationes ostendit, modo accrescentiis obsita est. Membrana mucosa circumdans plerumque rubra est, (*Louis*), interdum aliquantum condensata, margines modo callosi, modo emolliti sunt. — Plerumque superficies interna oesophagi pseudomembrana oblecta videtur, atque epithelium evanuit.

Morbus vero haec symptomata ostendit: Dolor aut ardoris sensus molestus secundum columnam vetebrarum dorsalium percipitur, qui augetur, si aegrotus alimenta consistentia, minuitur, si fluida devorare studet, maxime vero adstringentibus et acerbis ingestis exacerbatur, mucilaginosa ac oleosa, quibus superficies ulcerum obtegatur, aegrotus melius deglutire potest. Cum hac molestia sese conjungit ructus, male sapiens, secretio salivae ac muci magna, foetor ex ore exhalatur, screa-

---

(11) *Haller*, Elem. Phys. T. VI. Sect. IV. p. 98.

tus, nausea interdum et vomituritio accedunt. Si ulcera majorem occupant ambitum, simul ac alimenta locum attingunt affectum, aut sola aut cum pure et sanguine commixta repelluntur, aut pus tantum ejicitur, quodsi in ventriculum pervenit, alvo etiam excernitur. Praeterea stilus, quod bene notandum, aut cereus funiculus (vulgo candeletta) in oesophagum demissus, non repellitur obstaculo; dolores vero efficit, si locum aggreditur affectum, et si reducitur, apicem ejus muco, pure et sanguine interdum obtectum invenimus. Morbus tarde oritur, atque procedit. Accedit etiam pedetentim macies totius corporis ob nutritionem impeditam, vires deficiunt, crescente morbo, faciem pallidam et collapsam praebet aegrotus, sensimque maxime debilitatur. In nonnullis aegrotis febris hectica tandem subsequitur, attamen sine ea saepius horripilationes intrans, in aliis ruptura et perforatione oesophagi tristissima vita terminatur. His omnibus comparatis atque accurate perpensis de oesophagi ulceratione conjecturam facere licet. — Diagnosin igitur si certiore statuere volumus, symptomata omnia, quae antecesserunt, quae suppurationem indicant, aut alia efficere solent, et comitantur, et omnia symptomata peculiariora colligere, comparare et diligentissime respicere nos oportet, ne morbos similes cum hoc permutemus. Antecesserunt autem symptomata inflammationis, quae ex aegro atque assidentibus et familiaribus quaerere necessarium est; nihilo minus causas remotas, quae vitae et victus ratio adhibita, praesertim, quae comesta et pota fuerint.

Fortasse tironi rei medicae evenire possit, ut tracheitidem et laryngitidem ulcerosam cum nostro morbo

permutet. Sin vero in animo tenes, signa illa pathognomonica, quae ulcera laryngis atque tracheae nobis praebet, raucedinem nempe, interdum aphoniam, sensum pruriginis, siccitatis et ardoris in eo, dolorem urentem, fixum in parte affecta, tussim brevem, sonantem, quam laryngeam dicunt, sputa peculiariora, linguam, quam in alterutro latere muco obtectam conspiciamus, signa, quae auscultatio exhibet, et subsequentem febrem hecticam; si recordaris contra signa, quae nobis praebet stilus exploratorius in oesophagum immissus, addisque, regurgitationem rarissime deesse, dolorem alium occupare locum; nequaquam tam rudi modo diversissimos morbos permiscebis.

AETIOLOGIA.

Inflammatiō antegressa plerumque causam huius morbi praebet, praesertim si neglecta, male tractata, aut plane ignorata sit. Omnia igitur, quae inflammationem huius organi procreant, acrimonia venenata, potus nimis fervens, corpora aliena in oesophagum illapsa aut intrusa ulcera quoque oesophagi adducere possunt; eo magis vero, si inflammatiō decursum ostendit chronicum. Pertinent huc excoriationes internae tunicae vel a decedente crusta aphthosa, quod saepius fit, vel a defectu mucis viam lubricantis, vel ab ingestorum nimia mole, fervore, racione exortae, quae et ipsae in ulcera transire possunt.

Causa praedisponens est aetas senilis, in qua haec inflammatiō ad hunc decursum proclivis est. Si praeterea dyscrasia aliqua aut cachexia accedat, syphilitica,

scrophulosa, scorbutia aut impetiginosa, periculum augetur, ne inflammatio in ulcerationem abeat.

STRICTURA OESOPHAGI.

Nomina. Dysphagia, Dysphagia thleptica, pharyngo-peristole, deglutitio impedita, Struma oesophagi, Aphagia.

Hic morbus ex maxime diversis causis nascitur, quam ob rem tot nomina sibi vindicavit. Disserimus vero hoc loco de difficili transitu alimentorum per oesophagum degeneratione et vera coarctatione membranarum hujus organi ipsarum exorta, de illis contra morbis, qui extra oesophagum positi sunt, et pressione coarctationem procreant, non loquimur. Pertinent vero ad eos aut corpora aliena, anomala generatione orta, aut partes dislocatae, aut intumescantiae organorum oesophagum circumdantium; hujusmodi partes alienatae, quae oesophagum premunt, circa collum, columnam vertebralem aut in cavo pectoris locatae esse possunt, ut tumor glandulae thyreoideae et glandularum pectoris, ossificatio cartilaginum laryngis, dislocatio ossis hyoidei (12), hydatides et polypi tracheae, aneurysmata (13), exostoses, meliceres, atheromata, steatomata, scirrhi, fungus durae matris, medullae spinalis, tubercula et hepatitis pulmonum (14).

Strictura oesophagi a degeneratione membranarum

(12) Valsalva tractat. de aure humana. cap. 2.

(13) Talis observatio exstat in historia acad. reg. scient. Paris. anni 1700. p. 178. apud Morgagni. l. c. Epist. XVIII. §. II.

(14) Ant. de Haen. tract. etc. p. 11.

ipsarum vel in superiore — Dysphagia sclerosa — vel in inferiore parte, — Dysphagia cardiaca — locum obtinet (15). Stricturam sine omni degeneratione membranarum sese observasse affirmant, *E. Home, Soemmering*. Casum similem descripsit *Casson* (16).

Morbus ipse haec symptomata nobis praebet: Aegrotus in aliquo loco oesophagi impedimentum cum dolore et pressione sentit. — Dysphagia sclerosa plerumque eo loco oesophagi sedem habet, quo trachea in bronchos dispertitur, haec vero in propinquitate processus ensiformis, secundum directionem diaphragmatis extensa. Deglutitio magis minusve impedita. Initio morbi aegroti impedimentum superant, et tantum pars deglutiti rejicitur, sensim sensimque molestiae crescunt; dysphagia enim initio per diem unum aut alterum perdurat, tumque intervallum liberum intrat, attamen paullatim paroxysmi appropinquant, ut tandem remissiones desint. Deglutitione tum prorsus impedita, omnia retruduntur. Mirum est, quod cibi usque ad stricturam profecti, ab oesophago quasi in saccum ad instar avium strumae dilatato recipiuntur, partimque emolliti in ventriculum perveniunt, donec post aliquod tempus cum materia floccosa interdum sanguine et pure commixti, regurgitantur, quae regurgitatio, — vomitus oesophageus — constrictione spasmodica musculorum oesophagi effecta, in initio post cibos sumptos et potiones quatuor aut quinque horis praeterlapsis, progressu vero morbi, in eodem momento, quo deglutitur, exoritur. In dysphagia cardiaca regio

(15) Schoenlein' allgemeine und specielle Pathologie von einem seiner Zuhörer. B. I. p. 175.

(16) Archives générales de méd. 1826. Janvier.

epigastica tumet, atque tensa est; et percussio sonum exhibet obtusum. Haec symptomata magis minusve fallacia sunt, exploratione vero oesophagi ope specilli facta, diagnosis firmatur. Nam usque ad locum affectum sine ulla difficultate instrumentum introducere possumus, tum vero obstaculum aliquod sentimus, quae aut nullo modo, aut non nisi magno cum dolore superatur, specillo reducto mucus purulentus, sanguine commixtus interdum adhaeret. Vexantur aegri, morbo crescente, anxietate intolerabili, et ructibus dolorificis, simul ingenti fame torquentur, interdum incredibilis copiae muci nunc tenacioris nunc tenuioris secretionem defatigantur, corpus totum emaciatur ac debilitatur, oriuntur lipothymiae, asphyxiae, et vita tristissima propter exhaustos nutritionis fontes, atrophica tandem morte finitur.

Rarius hoc malum cum inflammatione aut ulceribus oesophagi permutari possit, morbi contra, qui extra oesophagum positi sunt, eumque premunt, quorum jam supra mentionem fecimus, majorem praebent similitudinem. His vero momentis diagnosis munitur. A tumore magno in oesophagi vicinia sito, effici stricturam compressoriam cognosces, si aeger non solum difficulter deglutiat, verum dolorem etiam in pectore, proximisque oesophagi partibus cum gravitatis et pressionis sensu, imprimis circa mediastini et diaphragmatis regionem, itemque cum difficili et brevi inspiratione, interdum cum suffocationis metu percipiat; si specillo nullum impedimentum, nisi cautissima exploratione, tum quidem extrinsecus reperias. Morbi vero laryngis, tracheae aut pul-

monum vocis mutationem, continuam spirandi difficultatem, tussim, stertorem, aliaque ejusmodi ostendunt; adest etiam singularis pectoris graviditas et stilus in oesophago leniter demissus offendit quidem interdum obstaculum aliquod, sed tale, quod ei cedere et locum dare videatur (18), quae symptomata fere omnia in nostro morbo deesse solent.

Aetiologia. Causa praedisponens. Morbus hic praecipue in aetate jam provecta oriri solet.

Causae occasionales. Abusus spirituosorum maximi est momenti, quare hic morbus imprimis in potatoribus observatur; et dysphagiam cardiacam non nisi in illis hominibus observatam esse, *Schoenlein* contendit. Dysphagiam vero sclerosam excretio, cui corpus assuevit, praesertim blennorrhoea urethrae suppressa, simulque refrigeria repetita producere posse videntur. Accedunt etiam morbi praegressi, inflammatio, suppuratio, ulcera, abscessus oesophagi, qui morbi omnes in hoc malum transire possunt. —

Sectio. Obductione facta degenerationem tunicarum oesophagi invenimus. In dysphagia sclerosa in eo loco degeneratio reperitur, quo pars superior in inferiorem transit, quae interdum ambitum unius vel etiam quinque pollicum (19) habet, quo loco saepe materia tuberculosa in tela cellulosa, aut membrana mucosa rarefacta, turbata, haud raro ulcera cum marginibus serratis deteguntur, interdum membrana muscularis condensata et in massam steatomatosam mutata est. Supra stricturam

(18) J. Burserii institution. med. pract. v. Hecker. V. 4. p. 255.

(19) l. c. Schoenlein. T. I. p. 177.

oesophagus plerumque in saccum et in strumam quasi dilatatus est; easdem fere degenerationes dysphagia cardiaca ostendit, quae saepissime ad crura diaphragmatis transgreditur.

SCIRRHUS OESOPHAGI, DYSPHAGIA SCIRRHOSA.

Symptomata. Morbus tarde incedit. Aegroti initio saepe per nonnullos dies dolorem constringentem, periodicum in oesophago et molestias in deglutitione sentiunt, quae tempestate humida et hieme augentur, vere, aestate et tempestate serena ac aestuosa diminuuntur, vel plane per aliquod tempus evanescunt (20). Sed paullatim paroxysmi ad continuitatem vergunt, et tantummodo remissiones animadvertuntur.

Aegroti in hoc morbi stadio, non nisi fluida magna cum difficultate deglutire possunt. Quodsi alimenta devorare student, haec non statim, sed post quadrantem horae vel una aut tribus horis intermissis cum massa tenaci, albuminosa, in vehementiore morbi gradu, cum mucosa sanguine striata caseo simili friabili materia rejiciuntur. Si specillo elastico exploramus, plerumque in inferiore parte impedimentum resistens, invenimus, quod facilius superatur, ubi scirrhus exiguus est, sed retracto specillo mucus sanguineus adhaeret. Scirrhus contra, ubi late patet, omnem ferme deglutiendi facultatem tollit, prohibetque, quominus stilus, nisi magna vi adigatur, ulterius procedat. Cum his symptomatibus si dolor acer et pungens aut lancinans sese conjungit (21), si massa

---

(20) Dissertatio inaug. de oesophagi stenosi auctore Borggreve.

(21) Burserii instit. med. pract. V. 4.

similis semini piscium exscreatur, si foetor exhalatur ex ore, ructus saepius intrat, si fauces inflammantur, si glandulae tumescunt (22), conjicere licet, scirrhum in cancerem commutari, aut jam ulcere corrumpi.

Diagnosis. Morbus initio pedetentim paroxysmis constat, sensim, magis magisque brevioribus factis intervallis, in continuitatem abeuntibus; momento causali, morbi sede, et exploratione specilli ope instituta, tempore, per quod cibi retinentur et deinde retruduntur, diagnosis firmatur. Nec minus forma peculiaris mascae rejectae nos ad verum de statu morbi iudicium perducit.

Actiologia. — **Causa praedisponens.** Haec morbi species non nisi in hominibus aetate proVectis, maxime in viris, qui dyscrasia aliqua laborant, observatur.

Causa vero occasionalis est abusus spirituosorum, quo et strictura oesophagi producitur; nec minus accusantur blennorrhoea subito suppressa, morbi praegressi, callositates, indurationes, aliique morbi oesophagi.

Sectio. In inferiore parte oesophagi degenerationes et excrescentias duras diversae magnitudinis, glandulas mucosas amplificatas et induratas (23) atque supra stricturam oesophagum in modum ingluviei dilatatum videmus. *Jaeger* oesophagum extrorsum et introrsum tumescentem et condensatum et tres locos in scirrhos mutatos, qui magnitudinem ovorum Columbae atque Gallinae ostendebant, vidit (24).

---

(22) Schmalz, Versuch einer medic.-chirurg. Diagnostik.

(23) Bleuland, observationes de sana et morbosa oesophagi structura. L. B. 1785. p. 113. sqq. T. VIII.

(24) v. Graefe u. v. Walthers Journal. B. XI. Hft. I.

CALLOSITAS OESOPHAGI, DYSPHAGIA CALLOSA.

Nomina. — Stenochoria, dyscatabrosis chondrogenes, osteogenes, tylotica (25).

Symptomata. Morbus tarde oritur, atque progreditur. Initio saepe remittunt symptomata, sed non intermittunt. Alimenta vero, quae aegrotus devorare studet, aliquo in loco oesophagi, saepissime inter scapulas dolores excitant, et brevi cum muco foetido tenaci, flavo, et respiratione suppressa rejiciuntur. Aeger, cui dolor et difficilis descensus alimentorum molestus est, impedimentum superare studet, manibusque oesophagum stringens et collum porrigens, aliisque singularibus capitis et colli motionibus cibos trans locum coarctatum transmittere magnopere nititur, atque ita bolus saepe cum peculiari strepitu et molestiarum remissione deglutitur. Postea vero, augescente morbo bolus quisque cum sono gargarizante tussique vehemente rejicitur. Accedit etiam ob impeditam corporis nutritionem, lassitudo macies, debilitas totius corporis, morbus rarissime sanescit, neque tamen in scirrhum transit; itaque aegroti per longum tempus trahere miserrimam vitam possunt, denique autem fame consumuntur.

Diagnosis hujus morbi maxime difficilis est, quum haec species facillime cum dysphagia scirrhusa confundatur, nec nisi accuratissima omnium symptomatum atque causarum comparatione dignosci possit.

AETIOLOGIA.

Hic morbus plerumque in senioribus observatur, in

---

(25) Ploucquet. Syst. d. Nosol. Tübing. 1797. p. 306.

quibus propter nutritionem partium diminutam, non minus atque in pharynge, aliorum organorum ossificationes maxime oriuntur. Inflammatio vero chronica antegressa maxime in culpa est, aliam causam occasionalem ignoramus, nisi forsitan momenta aetiologica, quibus scirrhus oesophagi producitur, ad hunc morbum procreandum multum conferunt.

Sectione indurationes, ossificationes et desorganisationes cartilagineas, nec minus inflammationem partium finitimarum chronicam invenimus. Hanc speciem morbi, quamvis saepius cum scirrho confuderunt, tamen nonnulli casus a *Metzger* (26), *Walter* (27), *Abrahamson* (28) et *Bleuland* sunt observati (29).

POLYPUS OESOPHAGI.

Nomina. Dysphagia polyposa, sarcomatosa, strictura oesophagi fungosa, Dyscatabrosis polyposa.

Symptomata. Haec species morbi rarissime in oesophago observatur, saepius vero in aliis cavitatibus, in naribus, faucibus, utero; sed exempla in scriptis inveniuntur. Morbus vero pedetentim oritur, et progreditur, nec unquam vel remittit, vel intermittit. Aegrotus corpus alienum in oesophago sentire videtur, quod semper deglutire studet, cujus locum ipse indicare potest. Dolor non adest, nisi crescente polypi magnitudine at-

---

(26) Observatio de viro fame consumto ob osseam oesophagi angustiam in adversar. med. T. 1. p. 175 sqq.

(27) Anat. Museum T. 1. S. 140. No. XI. 278.

(28) Meckel's Arch. der praktischen Arzneikunde 1789. Bd. 1. p. 79.

(29) Bleuland Observat. de san. et morb. oesoph. struct.

que circuitu, oesophagus ipse nimis dilatetur, aut partes adjacentes premantur et irritentur earumque inflammatio excitetur, aut degeneratio producat, aut nisi ipse in degenerationem transierit. Si polypus vero in superiore parte oesophagi positus est, faucibus irritatione ad contractionem incitatus, oculis se offert, aeger autem ne suffocetur, statim eum deglutire cogitur. Specillo explorantes obsequium renisum offendimus et retracto specillo fibras membranaceas sanguinem et mucum adhaerentem videmus. Difficultas deglutiendi cum hisce symptomatibus sese conjungit, et saepissime regurgitatio ciborum, quacum haud raro magna sanguinis copia simul ejicitur, id quod a constitutione corporis, et a natura, forma et magnitudine polypi pendet; quibus omnibus diagnosis constituitur.

AETIOLOGIA.

In unaquaque aetate et constitutione et in utroque sexu hic morbus oriri posse videtur. Causam vero proximam irritatio continua membranarum oesophagi praebet, quibus hae novae et propriae excrescentiae aut ex membrana mucosa aut ex musculari producuntur. Itaque praecipue in hominibus, qui saepe catarrho et angina laboraverunt, reperitur. Accedit etiam inflammatio antegressa chronica, nec minus dyscrasia aliqua vel scrophulosa, vel syphilitica in culpa est.

Sectio. Haec species rarissima est, ut jam supra dixi, sed exempla in scriptis *Baillie* et *Monro* reperiuntur. *Monro* (30) in medio oesophago polypum vidit, in-

---

(30) In *Edinb. phys. and literary essays*. Vol. 11. p. 225. sqq. Tab.

fra in nonnullos lobulos divisum, quorum maximus ad cardiam usque porrigebatur. *Baillie* alium basi lata instructum observavit (31).

RIGIDITAS FIBRARUM OESOPHAGI.

Haec morbi species, quae lente etiam progreditur, et saepe momentum causale ceterorum morborum oesophagi praebet, multo minores molestias aegroto procreat, quam paulo ante descripta. Deglutitio quidem interdum difficilis, rarissime vero regurgitatio intrat. Eosdem propemodo effectus praestare hunc morbum, quos scirrhum, dicit *Nahuys*; (32) sed exstant exempla oesophagi cartilaginei facti, per quem sine molestia cibi in ventriculum descendebant (33). Sola ergo rigiditas, nisi cum arctato oesophagi meatu conjuncta, rarius dysphagiam procreabit. Stilo immisso eo facilius quacumque patet aditus, quo minus oesophagus coarctatus est; et reducto neque mucus puriformis, nec sanguis adhaeret; ex quibus, quamvis diagnosis difficilior est, conjecturam facere licet; itaque causam occasionalem, praedisponentem, perpendere, symptomata omnia colligere et diligentissime separare nos oportet, priusquam certi quidquam statuatur.

AETIOLOGIA.

Causa praedisponens aetas senilis est, in qua omnes partes ad rigiditatem pronae sunt. Causae occasionales

---

(31) *Morbid. anat.* p. 65.

(32) *Nahuys* de morbis oesophagi (*Act. acad. Haarlem* Vol. XII.)

(33) *Morgagn.* *Epist. anat. med.* XXVIII. M. 15. Ex Gorniae observatione.

in vitae et victus ratione positae esse possunt; ad quam pertinent potus gelidus aut nimis fervens, usus stramonii, belladonnae et quarundam aquarum, ut plurimum abusus spirituosorum; utpote quibus rebus impedire possit, ne mucus, quo interior oesophagi facies oblini solet, secernatur.

VARICES ET ANEURYSMATA OESOPHAGI.

Hae morbi species magnam inter se habent similitudinem. Saepius vero varices, quas jam Galenus agnovit, in oesophago observantur, quam aneurysmata. His vero signis pathognomonicis praecipue discerni possunt. In aneurysmate pulsationem arteriae sentimus, in varice vero hoc symptoma plane deest. Difficultas deglutiendi, si adest, omnino utrique speciei communis est; rarius vero cum dolore conjuncta. Interdum dolore et ardore praegresso sanguis expuitur, saepius vero in varice, quam in aneurysmate. Stilo demisso minus obvenit obstaculum, retracto sanguinis aliquid adhaeret. Accedit quoque constitutio vel aneurysmatica vel varicosa, qua diagnosi unius aut alterius speciei firmatur. Si tumor aneurysmaticus aut varicosus majoris ambitus est; partes adjacentes comprimuntur, atque irritantur, unde tum affectiones inflammatoriae, tum oppressio pectoris, dyspnoea et apnoea oriuntur.

AETIOLOGIA.

Aneurysmata oesophagi vel a causis externis, vel a quadam morbosa constitutione oriuntur, quae praesertim in illis hominibus, qui rheumatismo, arthritide, scrophulosis, syphilide laborant, observatur. Ad causas

vero externas numerari possunt vomitus vehemens, tussis, et laesiones arteriarum. Varices vero omnia, quae refluxum sanguinis venosi impediunt, uti tumores, indurationes, sive ipsum oesophagum obtinentes, sive extra illum positi, procreare possunt. Interdum vero sine ullo impedimento aperto circulationis, debilitate sola membranarum venarum procreari videntur.

SPASMUS OESOPHAGI, DYSPHAGIA SPASTICA.

Nomina. Dysphagia hysterica, hypochondriaca, nervosa, convulsiva, hydrophobia hysterica. Spasmus gulae, Pharyngospasmus.

Symptomata. Aegrotus hoc in morbo oesophagum vel totum vel aliquam partem non modo constringi, aut coarctari percipit, sed etiam stilus immissus a canali circumposito arctius continetur. Inpedimentum plerumque in infima parte oesophagi sentimus; saepe a ventriculo ipso ejusmodi spastica constrictio exorditur, aliquando ad fauces et collum ascendens, quo loco tumore et impetu quasi suffocationis se prodit, atque deglutitionis etiam organa, ipsique muscoli colli spasmo affecti inflantur eum in modum, ut dolores excitentur, et colli motiones difficiles reddantur.

Si vero hic spasmus partem aliquam ipsius oesophagi adoritur, in ea globi aut boli resistentes sensum affert, (globus et nodulus hystericus) qui tamen non fixus est, sed modo altius descendere, modo deorsum deprimi videtur. Interdum ita universus oesophagus rigescere videtur, ut quasi pali infixi imaginem animo sistat. Hi spasmi difficilem praeterea reddunt deglutitionem, alimenta vero solida facilius liquidis, calida faci-

lius frigidis deglutiuntur. Aegroti initio quidem magnis moliminibus molestiisque impedimentum superant, qua facultate postea destituuntur. Cibi vel statim vel post aliquod tempus rejiciuntur, non evomuntur. Accedit etiam regio epigastrica tumida, tensa, anorexia, oppressiones subinde pectoris, anxietates, ructus erumpentes aut erumpi nitentes, horripilationes et pandiculationes, nec desunt tremores et hysteriae et hypochondriasis symptomata reliqua. Dolor vagus haud raro adest sub sterno, ad dorsum inter scapulas, quocum nausea, vomitio, tussis latrans et excreatio muci aquosi sese conjungit. Haec omnia symptomata saepe remittunt et intermittunt; per nonnullos dies aegroti mox sine ulla molestia, mox difficile tantum, mox vero deglutire omnino non possunt. Eadem, qua morbus oritur celeritate etiam plane evanescit, interdum post paucos dies, interdum tandem post menses. Paroxysmus modo certis quibusdam horis, praesertim vespertinis recurrit, modo aliquot dies protrahitur, modo brevior est, et cito desinit, quamvis levi ex causa redeat. Plerumque frigido potu exacerbatur, calido vero lenitur. Specillo elastico ad oesophagum explorandum eo tempore immisso, quo paroxysmus non adest, nullum materiale impedimentum occurrit. Omnia vero symptomata ad oesophagum referenda, spasmos indicant, quibus accedunt urina frequens, pallida et aquosa, extremitates frigidae, pulsus parvus, durus, tensus et pandiculationes.

Morbus permutari possit cum angina, attamen repentino ortu, doloribus non pungentibus, sed magis rheumaticis, praeterea eo, quod sedem in oesophago, habet, febrique caret, discernitur. Quid commemoremus

dysphagiam symptomaticam, quae a trismo aut hydrocephalo dependet, cum symptomata hos morbos significantia desint? A reliquis oesophagi morbis repentino ortu et subitanea remissione et intermissione, et causis remotis facile dignosci potest.

AETIOLOGIA.

Saepissime mulieres teneriores, juvenes, et homines ad spasmos morbosque nervosos proclives, hoc morbo corripuntur; itaque non raro accedit ad epilepsiam (*de Haen*), tetanum, trismum, hysteriam et hypochondriam. Causas vero occasionales praecipue refrigeria totius corporis, aut partium singularum praebent, nec minus moeror, tristitia, ira compressa, et alia animi pathemata. In regionibus humidis et paludosis haud raro hunc morbum endemicum invenimus, et mulieres ibi spasmo oesophagi saepissime laborant.

ATONIA ET PARALYSIS OESOPHAGI.

Nomina. Dysphagia atonica, paralytica, pharyngolysis, pharyngoplegia.

Symptomata. Morbus hic valde contraria signa praestat, quam illi, quos supra descripsi. Aegrotus enim aut nullum impedimentum in deglutitione percipit, ita ut alimenta sponte, sine moliminibus aut molestiis descendant, aut si deglutiendi difficultas aliqua provenerit, neque dolorem, saltem notatu dignum excitant, neque eadem omnia difficultate deglutiuntur. Liquida enim interdum facilius, quam solidiora devorantur, *v. Swieten* (34). Utra-

---

(34) *v. Swieten Comment. T. I. p. 702.*

que vero vel aliquo auxilio, aut irritamento, aut conatu peculiari egent, ut ulterius prolabantur, aut deglutita in oesophago ipso aggregantur, et haerent, suffocationemque non raro minantur; aut denique irritatione vomitum illum oesophageum excitant, et in fauces et nares refluunt. Magna copia praeterea muci et salivae secernitur, quare aegrotus saepius ad screandum cogitur. Si paralysis perfecta adest, haec symptomata eo certius inirant, locus vero, in quo impedimentum haeret, ab aegroto destinari non potest. Major, si acida et adstringentia, minor, si solida et boli majores, deglutiendi difficultas est, praesertim, si illa ingesta corpore erecto, sensim sensimque devorantur; quales observationes a *Fabricio Hildano*, *Ballonio*, aliisque apud *Schurighium* (35) satis copiose recensentur. Dolor non adest, nulla tensio, respiratio rarius impedita, stilus quoque facile demittitur, nulloque repellitur obstaculo, saepius vero mucus tenax exscreatur, osque si et ipsum paralysi correptum est, apertum manet. Morbus interdum repente oritur, pertinax et diuturnus est, sensim debilitatem maciemque totius corporis producit.

AETIOLOGIA.

Causa praedisponens est actas senilis, praesertim si accedit habitus corporis laxus, aquosus, languidus, et torpor omnium motionum et functionum. Itaque et hic morbus haud raro comitatur marasum senilem.

Causae occasionales. Maxime huc pertinent potus gelidus, aut nimis fervens, abusus spirituosorum. Inter-

---

(35) In Chylologia hist. med. cap. 5. §. 10 et 11. p. 250 sq.

idum morbus post soporosas aut paralyticas affectiones, post apoplexiam nervosam, aliosque morbos cerebri remanet; saepius et hic status cum paralyti aliarum partium adjacentium, ut linguae conjunctus est; *Monro* vero paralytin completam oesophagi sine ulla alia complicatione nervosa observavit. — Haud raro idem status est prodromus mortis post morbos periculosos et maxime debilitantes, tumque deglutitio sonora animadvertitur. —

DILATATIO OESOPHAGI.

Nomina. Dysphagia pharyngocelica, Pharyngocele, Diverticulum s. Hernia, prolapsus oesophagi, elongatio, oesophagus succenturiatus.

Symptomata. Si oesophagus relaxatione membrarum dilatatus, et aliqua pars in saccum expansa est, qui plerumque in parte superiore observatur, cibi hoc loco aggregantur, et haerent, post aliquod vero tempus major copia rejici videtur, quam quae ingesta fuerat. Horum morborum, quamvis rarius observantur, exempla tamen exstant; cujus exemplum unum adduxit *Grashuysius* (36). Tale diverticulum in viro jam aetate provectoro, cui novem ante annos bolus in oesophago fixus remanserat, memoratum legis in *Rust's Magazin* (37). Casum similem adnotat in diario suo italico *Burserius*, cujus dysphagiae a tali causa genitae, a nemine, quod quidem meminerit, descriptum esse dicit. Initio quidem plicae minores adsunt, ex quibus vel statim post cibos sumptos, vel longiore tempore praeterlapso aut aegrote in-

(36) Act. Phys. Med. Tom. VI. Observat. 73.

(37) Rust's Magazin Bd. XXXIX. Hft. 2.

vito et inscio aut per exsereationem, interdum tussi exigua cibi reliquiae in os iterum perveniunt. Deglutitio ipsa impedita est, ita ut aegrotum, nisi lente paulatimque fiat deglutitio, quo facilius deglutiatur, manu guttur comprehendere et stringere oporteat. Interdum vero in his plicis ingesta in putredinem transeunt; aegrotum foetorem magnum exhalant, et ejectis magna copia muci conjuncta est. Deglutitio interdum etiam cum peculiari strepitu efficitur, qui saepe a circumstantibus, semper ab ipso aegroto animadvertitur. Si stilus immissus forsitan in saccum ipsum pervenerit, hoc obstaculum minime superari potest. Interdum dilatatio et expansio in externo collo ad latus tracheae, tumorem mollem, qui post cibos sumptos crescit, post ejectos minuitur, compressus evanescit, referens, animadvertitur.

AETIOLOGIA.

Causa praedisponens. Senes, in quibus laxitas omnium tunicarum sensim intrat, in hunc morbum saepius incidunt. Causam occasionalem corpora aliena in oesophago per longius tempus fixa, uti ossa, cerasorum nuclei, et similia praebere possunt. —

RUPTURA ET PERFORATIO OESOPHAGI.

Hic morbus repente oritur, et signa atrocissima nobis praebet. Deglutitio plane est impedita, si quid vero alimenti in oesophagum descendit, per fissuram aut in cavum mediastinum posticum, aut si communicatio cum trachea adest, in ipsam transit; et tussi vehementi ejicitur. Accedit etiam anxietas magna, oppressio pectoris,

dyspnoea, apnoea, asthma, convulsiones, facies pallida, distorta, extremitates frigidae, tremores, sudores frigidi in fronte, aliisque locis prorumpentes, pulsus tardus, rarus, debilis, denique mors mox subsequitur.

AETIOLOGIA.

Causa praedisponens. Relaxatio nimia fibrarum oesophagi, dilatatio, expansio, ulcera, quibus organum perforari potest, uti in phthisico quodam vidit *Heisterus* (38). Nota est illa a *Boerhaave* historia narrata, praefecti classis *Wassenaer*, qui post coenam sumptam vomituritione correptus subito mortuus est. Sectione instituta pars inferior oesophagi in loco ulcerato disrupta et cibi in pectoris cavitationem effusi detecti sunt. Alios casus observavere *Bleuland*, *Boerhaavius* (39). *Hoffmann* magnam vomicam pulmonum cum oesophago conjunctam descripsit (40).

Causae occasionales. Eaedem, quibus etiam dilatatio oesophagi producitur, ad hunc morbum procreandum multum conferunt. Accedit etiam vehemens pleno ventriculo vomitus.

DYSPHAGIA LUSORIA (41).

Nomina. Dyscatabrosis angioplanica (42).

Symptomata. Aegroti sentiunt pulsationem in summo pectore pone manubrium sterni cum ictu cordis con-

(38) O. Schacht, instit. med. pract. l. VI. Cap. XII. §. 26.

(39) Atrocis nec descripti prius morbi historia.

(40) Rust, Magazin Bd. XXXIII. Hft. 1. p. 162.

(41) Bayford, qui hunc statum primus observavit, et cognovit, eum ob lusum naturae, dysphagiam lusoriam nominavit.

(42) Ploucquet, Syst. d. Nosologie.

gruentem, quae tantum ab aegroto ipso observatur. Eodem loco in deglutiendis cibis impedimentum aliquod sentitur. Dolor non adest, sed anxietas vehemens, cordis pulsatio, apnoea, interdum tanta, ut suffocationem minetur. Pulsus in dextro brachio, praesertim in deglutiendis alimentis, minor et debilior, quam in sinistro, interdum pulsus intermittens animadvertitur, quem *Autenrieth* in puella, quam tali dysphagia laborare suspicabatur, observavit; licet alias pulsus regularis esset. Brachium ipsum dextrum debilius est, et macie majori correptum videtur. Interdum glandulae in dextro latere colli tumescunt, et dolor motionibus ejus efficitur. Omnia signa, quae impedimentum materiale in ipso oesophago indicant, plane desunt. Specillum enim facile in ventriculum introduci potest, et nec pus nec sanguis ejus apici cohaeret. Pulsus et respiratio, nisi aegrotus aliquid deglutire conatur, regularis est, neque anxietas, neque dyspnoea observatur. Hic morbus per totam vitam durat. Plethora vero et pubertate ineunte, maxime in foeminis augetur, abstinentia et evacuatione minuitur. Ex his omnibus diagnosis statuitur.

Aetiologia. Omnia, quae systema vasorum irritant, morbum augere possunt, unde exacerbatio hujus morbi ineunte pubertate virginum, cum menstruationis causa orgasmus oritur, observata est.

Anomalus vero ortus arteriae subclaviae dextrae in sinistra parte arcus aortae morbum producit, quae ad brachium dextrum procurrens, vel ante tracheam et oesophagum vel inter oesophagum et columnam vertebralem posita esse potest; quod si in alterutero ex duobus posterioribus locis sita est, oesophago presso, molestias deglutiendi efficere potest. Sed *Fleischmann* (43) inscriptis suis hunc praeternaturalem ortum arteriae morbum producere non posse, contendit, quam in hominibus, in quibus nunc varietatem invenerit, hunc morbum non observaverit; at vero, quum ad procreandum nostrum morbum aucta etiam oesophagi sensibilitas opus esse videatur, nil ea re efficitur. Etiam *Rudolphi* (44) in dubium vocat, num pulsatione arteriae molestiae in deglutitione oriri possint, cum arteria jam a prima or-

---

(43) Abhandlung der phys. med. Societät zu Erlangen Bd. 2. und Leichenöffnungen 1815. p. 213. ff.

(44) Grundriss der Physiologie.

ganismi formatione adsit, maximeque de casu dubitat ab *Autenrieth* (45) descripto, qui spongia specillo affixa in oesophagum saepius inducta, molestias deglutiendi per aliquod tempus sese sustulisse proposuit. *Otto*, *Valentin* (46), quamvis hunc decursum arteriae praeternaturalem detexerunt, tamen morbum non observaverunt. *Schoenlein* (47) autem putat, morbum, nonnisi arteria inter oesophagum et columnam vertebrarum situm habeat, oriri, eaque ex causa, quod columna vertebralis in cibis deglutiendis non recedat.

---

(45) Reil's Archiv VIII. p. 145 — 188.

(46) Friedreichs Semiotik p. 251.

(47) l. c. Schoenlein V. 1. p. 179.

VITAE CURRICULUM.

Natus sum *Joannes Füchten*, fidei catholicae addictus, Nouttlonae prope oppidum Monasterium sitae anno MDCCCIX, die XXIX mensis Decembris, patre optimo *Francisco*, matre carissima *Magdalena*, e gente *Boehner*, quos superstites esse laetor. Primis litterarum elementis imbutus, Gymnasium adii Monasteriense, quod tunc temporis Cel. *Nadermann* directore maxime florebat, ubi, quum per sex annos omnibus iis disciplinis, quae in Gymnasio doceri solent, operam dedissem, maturitatis testimonium nactus sum. Dein in eadem urbe civibus academicis adscriptus per annum scholas, quae ibi habebantur de rebus philosophicis et medicis, frequentavi hasce: Ill. *Esser* de psychologia et logice, Ill. *Roling* de physice et astrognosia, Cel. *Becks* de zoologia et botanice, Cel. *Tourtual* de anatomia et generali et speciali, Cel. *Heindorf* de physiologia, Beat. *Bodde* de chemia et materia medica. Autumno anni MDCCCXXI aliam Rhenanam petii, ibique ab Ill. *Diesterweg* t. t. rectore magnifico inter cives academicos, ab Ill. *Nasse* t. t. decano maxime spectabili inter studiosos medicinae receptus, praelectionibus interfui hisce: Ill. *Meyer* et *Weber*

de anatomia generali et speciali, quos in arte etiam cadaverum dissecandorum duces habui, Ill. *Mueller* de encyclopaedia et methodologia medicinae, de pathologia et semiotice generali, Ill. *Trevirani* de botanice, Ill. *G. Bischoff* de chemia experimentalis, Ill. *Harless* de therapia generali, de historia artis medicae, Ill. *Wutzer* de pathologia et therapia morborum chirurgicorum, de fasciis rite applicandis, de oculorum morbis, Ill. *Albers* de morbis syphiliticis, Ill. *Nasse* de therapia generali et speciali, de conditionibus animi abnormibus, Ill. *Mayer* de anatomia comparata, Ill. *Enn. Bischoff* de formulis rite praescribendis, Ill. *Kilian* de arte et doctrina obstetricia, de instrumentis obstetriciis, Cel. *Nasse* de ossibus fractis et luxatis. In practicis exercitationibus mihi duces fuere: Ill. *Nasse* in clinico propaedeutico, Ill. *Wutzer* in clinico chirurgico et ophthalmiatrico.

Annos duos Bonnae commoratus, iterum Monasterium redii, ubi per annum integrum in undecima equitum cohorte, duce Dr. *Rudolf* in nosocomio militari munere chirurgi militaris functus sum.

Tempore denique autumnali anni praeterlapse huc profectus ab Ill. *Steffens*, rectore magnifico, et ab Ill. *Busch* Decano facultatis med. spect. civibus universitatis Fridericae Guilelmae adscriptus sum. Scholis clinicis horum virorum interfui: Cel. *Wolff*, Cel. *Truestedt*, Ill. *Rust*, Cel. *Dieffenbach*, Ill. *Busch*. Quibus omnibus viris optime de me meritis, gratias ago maximas.

Tentaminibus tam philosophico, quam medico, nec non examine rigoroso rite absolutis, spero, fore ut dissertatione thesibusque defensis, summi medicinae et chirurgiae honores in me conferantur.

T H E S E S.

---

1. Rheumatismus et arthritis certis signis dignosci possunt.
  2. Ad venam secandam lanceola phlebotoma instrumento illi, quod vocamus Schnaepper, praeferenda est.
  3. Asthma Millari et angina membranacea inter se differunt.
  4. Dysphagia lusoria negari non potest.
  5. Abscessus lato vulnere incidendi.
-

DISSERTATIO

INAUGURALIS MEDICO-OBSTETRICA

SISTENS

DUAS MORBI HISTORIAS EXQUISITAS, ALTERAM UTERI GRAVIDI RETROVERSI, ALTERAM ECLAMPSIAE PARTURIENTIUM,

QUAM

CONSENSU ET AUCTORITATE

GRATIOSI MEDICORUM ORDINIS

IN

ALMA LITERARUM UNIVERSITATE

FRIDERICA GUILELMA

UT SUMMI

IN MEDICINA ET CHIRURGIA HONORES

RITE SIBI CONCEDANTUR

DIE XIV. MENS. DECEMBRIS A. MDCCCXXXV.

H. L. Q. S.

PUBLICICE DEFENDET

AUCTOR

JULIUS VICTOR SCHOELLER

RHENANUS.

OPPONENTIBUS:

J. H. BECKER, MED. ET CHIR. DR.

CL. BOTSCHEN-HORST, MED. ET CHIR. DR.

TH. GLASMACHER, MED. ET CHIR. DD.

BEROLINI,

TYPIS NIETACKIANIS.

OF THE

522

STATIONER & PRINTER

Figure 1

[illegible]

卷之五

1257A

V I R I S

**ILLUSTRISSIMIS, AMPLISSIMIS
DOCTISSIMIS,**

D. G. H. BUSCH,

**MEDICINAE ET CHIRURGIAE DOCTORI, REGI A CONSI-
LIIS MEDICIS, MEDICINAE PROFESSORI P. O. IN UNI-
VERSITATE LITERARUM FRIDERICA GUILIELMA, INSTI-
TUTI CLINICI OBSTETRICHII DIRECTORI, ORDINIS REGII
DE AQUILA RUBRA IN CLASSE QUARTA EQUITI, PLURIUM
SOCIETATUM MEDIC. ET NATURAE SCRUTAT. SO-
DALI, UNIVERSITATIS HUIUS H. T. RECTORI
MAGNIFICO ETC. ETC.**

ET

J. L. TRUESTEDT,

**MEDICINAE ET CHIRURGIAE DOCTORI, PROFESSORI IN
UNIVERSITATE LITERARIA FRIDERICA GUILIELMA, DIRE-
CTORI INSTITUTI POLICLINICI, REGI BORUSSORUM A
CONSILIIS MEDICIS INTIMIS, SUPREMI COLLEGII AD
REGENDAS RES SACRAS ET MEDICAS ET INSTITUTIONEM
PUBLICAM SODALI, ORDINIS AQUILAE RUBRAE ET CRU-
CIS FERREAE EQUITI ETC. ETC.**

**PRAECEPTORIBUS
HUMANISSIMIS AESTUMATISSIMIS**

SUMMA REVERENTIA COLENDIS

NEC NON

FRATRIBUS

CARISSIMIS DILECTISSIMIS

CAROL. AUG. SCHOELLER

ET

FERD. GUIL. SCHOELLER

AUCTOR

H A S C E
S T U D I O R U M P R I M I T I A S

P I O G R A T O Q U E A N I M O

D. D. D.

AUCTOR.

PROOEMIUM.

Ex quo Ill. *Naegelé*, artis obstetriciae Professoris excellentissimi, praelectionibus interfui, eumque de artis et clarissimis doctrinis et salutari usu praeclarissimae praestantia suavissimo ore disserentem audiui, studium illo ceterarum medicinae disciplinarum haud minus arti obstetriciae adverti. Quo factum est, ut, quod Ill. *Busch*, h. t. Rector Magnificus, praeceptor aestumatissimus gradus doctoris candidato proposuit: dissertationem de perversa funiculi umbilicalis conditione conscribere, lubentissimo animo amplexus sim. Qua in re elaboranda quoque haud parvam operam nec breve tempus consumsi. Cum autem ad anatomicam hujus organi partem animum attenderem ejusque structuram partesque constituentes penitiori examini subicere conarer, tantum temporis necesse esse mihi visum est, quantum materiae absolvendae impendere equidem non potui. Ad meliora tempora igitur eam reservare constitui, et aliud dissertationis argumentum circumspexi.

(Ex iis, quae anatomica funiculi umbilicalis disquisitio obtulit, liceat tamen hoc loco afferre, quod neque cultro anatomico neque usu microscopii eximii Ploessliani, cui partes suspectas supposui, ut nervos in funiculo umbilicali investigarem, mihi contigit, quantumcunque studium huic rei adverti. Filum autem tenue, album, per totum funem decurrens, quod urachum continuatum autores interpretantur et *Wrisberg*, *W. Hunter* et *Cruikshank* descripserunt, semper inveni, qui enim quavis sectione transversa chordae umbilicalis, uti punctum albidum, densum, in medio fune inter vasa apparuerit).

Itaque morborum haud ita frequentium casus duos exquisitos, quorum observandorum facultas in institutis clinicis Ill. *Busch* et Ill. *Truestedt* mihi data est, pro dissertationis argumento elegi. Viris autem Illustrissimis, Humanissimis, qui benevolenter concesserint, ut horum morborum historiam publici juris facerem, gratias ago maximas. Quas tu nunc, Lector, benevolo animo accipias.

SECTIO PRIMA.

UTERI GRAVIDI RETROVERSI HISTORIA.

Charlotta Grund, femina, viginti quattuor annorum, in pago Mühlenbeck non procul a Berolino nata, corpore valido, ingenio tardo praedita, praeter solitos infantum morbos nullum alium morbum usque ad annum aetatis decimum octavum contraxit. Cui prima menstrua anno aetatis decimo quinto provenerunt, et quarta quaque hebdomade sine molestiis fluxerunt. Anno aetatis decimo octavo febris intermittens per tres fere menses eam vexavit, quae vi Chinae febrifuga tandem sanata est. Anno aetatis decimo nono operario nupta duos hucusque liberos peperit, quorum natu minore, puella, ante duos annos et dimidium felici partu soluta est. Exeunte mense Martio hujus anni menses sine ullo bonae valetudinis damno subsederunt, neque huc usque redierunt. Quam bonam valetudinem autem casus singularis nuper turbavit. Cum enim die XXXI m. Maji tempore vespertino, ut capris pa-

bulum conveheret, in arbustum alta fossa aquaria cinctum mulier se contulisset, a silvarum curatore in hoc negotio deprehensa est. Quae perterrita in fugam se dedit, et cum onere dorso imposito in fossam aqua paululum impletam insiluit. Fugientem venator comprehendit, multaue ei dicta, domum demisit. Negotiis domesticis peractis, quin alias molestias, quam aliquam lotii reddendi difficultatem sensisset, mulier dormitum se contulit. Quae, postquam ad horam secundam usque post mediam noctem bene dormiverat, acerrimis doloribus in regione hypogastrica media exortis et cum crebra urinae reddendae cupiditate conjunctis e somno suscitata est. Mane diei sequentis propter dolorum non solum per inferiorem abdominis partem sed etiam in regionem sacralem diffusorum vehementiam e lectulo surgere non valuit. Simul abdomen tumidum animadvertit. Symptomata haec adfuisse aegrota narravit: *calor corporis universalis, sitis vehemens et capitis dolores*; quibus apparet, febrem inflammatoriam sine dubio adfuisse. Dolores abdominis interdum increverunt, alvus adstricta, et urina guttatim solum et magnis cum doloribus reddita est. Varia remedia a propinquis commendata, e. g. cataplasmata, aquae vaporations, remedia purgantia etc., nil ad morbum leniendum valuerunt. Die tertio morbi medici Berolinensis auxilium imploravit, qui hirudines decem ad locum dolentem applicandas praescripsit. Nulla tamen valetudinis refectio. Alius medicus, quem misera convenit, gravidam eam declarans, venae-sectionem imperavit, quae tamen non est instituta. Die decimo quarto mensis Junii tertium adiit medicum, qui, cum ascitis suspicionem haberet, hanc formulam praescripsit:

℞ Tart. natronat. ℥j

solve in

Aqu. comm. ℥vj

adde

Extr. Aloës ℥℥

Spirit. nitrico aether. ℥ij

Elaeosacch. Junip. ℥℥

M. D. S. Omni bihorio cochlear majus.

Ad infricandum abdomini hanc formulam:

℞ Ungt. Hydrarg. ciner.

— Rorismar. comp. aa ℥ij

Trae. Opii simpl. ℥j

M. fiat Ungt. D. S. Ad usum externum.

Quibus tamen remediis cum ad sanitatem non rediisset, anxia corporis affectione, die decimo sexto mensis Junii Institutum polyclinicum medico-chirurgicum, quod laete floret Directore Illustrissimo Truëstedt, Regi a consiliis medicis intimis, misera auxilium implorans adiit.

Status morbi die XVI. mensis Junii.

Aegrotæ, media statura, corpore valido prædita, ore paulum leucophlegmatico haud magnam valetudinis affectionem prodit. Dentes pravi sunt, e transverso sicut in rhachiticis sulcati. Lingua muco tenui et albido oblecta, in margine rubra. Thoracis percussio et auscultatio nullum signum morbosum offerunt. Spiritus autem difficultatem situs horizontalis adducit. Mammæ flaccidæ et laxæ sentiuntur; areola circum papillas parum fusca. Pulsus modice pleni, molles, octoginta ictuum in sexagesima horæ parte.

Abdomen, quo morbus contineri videtur hæc signa offert.

corporis situ non mutata declaravit. Porro non dubitandum fuit, quin dolorum in regione hypogastrica perceptorum, laesaeque alvi et vesicae urinariae functionis causa ex hoc tumore proficisceretur. Sedem tamen ac naturam mali signa morbosa efficientis explicandi majorem difficultatem obtulit. Quam ob causam hoc utrumque propositum est:

1) tumorem *vesica urinaria*, cujus distentionem ingentem quidam uteri morbus effecerit, conformari.

2) tumorem *utero humoribus aquosis distento* conformari. (Itaque hydrometram et quidem uteri gravidi adesse. Graviditati enim subita menstruorum bene semper respondentium cessatio, ambitusque abdominis increscens, quem observavit femina, ex quo illa subsediscent, satis certam fidem fecerunt.)

Contra quod primum propositum est repugnant: enormis distentio tumoris ad regionem cardiacam porrecti, qui sedecim dies jam perduravit, quin graviora signa in organis affectis inde orta essent; urina difficilis quidem sed non plane suppressa; sensus massae solidae, quem paries anticus tumoris marginesque laterales digitis explorantibus obtulerunt; humor aquosus haud maleolens, qui profluxit, cum tumor ille elasticus digito per vaginam explorante comprimeretur.

Certant pro altera thesi: signa quae exploratio externa internaque obtulerunt; genitalium et extremitatum inferiorum oedema; striae candicantes in abdominis superficie; humor aquosus nullumque odorem spargens, qui subinde exit; sudor ab initio morbi deficiens; frigoris et gravitatis sensus in abdomine; sensus ab aegra perceptus, ac si quid e genitalibus prolabi vellet.

Quibus rebus clare elucet, pro tempore certam morbi diagnosin statui nequivisse, praesertim cum catheter, quem paratum habuimus, ob genitalium tumorem et dolorem non introductus sit.

Morbi prognosis.

Dubia morbi cognitio dubiam tantum prognosin admisit.

Morbi cura.

Quod curam attinet, principium ejus nobis visum est, rationem habendam esse status partium affectarum subinflammatorii, quem organorum afflictorum dolores signaque universalia, uti pulsus irritati sitisque vehemens, certo manifestarunt. Ab quo statu igitur curationis adhibendae indicationem duximus, atque aegrotae hirudines viginti ad latus internum femorum applicandas, propter alvum adstrictam hanc formulam praescripsimus:

℞ Ol. Ricini ℥j

Gi. Mimos. ℥iij

fiat cum Aqu. comm.

lege artis Emuls. ℥vj

adde

Elaeosacch. Citri ℥j

M. D. S. Omni hora cochlear majus.

Morbi decursus.

Die XVII. m. Junii. Quibus remediis dolor partium afflictarum diminutus, et alvus quater soluta est. Urinae difficultas minor. Ad usum internum haec formula praescripta est:

℞ Hb. Digital. purp. ℥j
 infunde cum Aqu. fervid. ℥vj
 colaturae refrigeratae adde
 Tart. boraxat.

Syrup. Croci aa ℥ss

M. D. S. Omni bihorio cochlear majus.

Die XVIII m. Junii. Inclinata in melius valetudo est. Urina rara quidem, sed sine doloribus reddita est. Inter explorationem internam denuo institutam, quae nulum tamen ad morbum melius cognoscendum signum obtulit, humoris limpidi, nullum odorem spargentis, magna copia effluxit.

Remediis hujus formulae continuatis aegrota usque ad diem XXVII. m. Junii satis bene valuit. Urinam raram quidem tamen sine doloribus reddidit. Humor aquosi autem pluries inter noctem tanta copia e genitalibus effluxit, ut totum lectum ipsamque humum madidaret. Qua re aegrota multum levata, ambitus abdominis diminutus et genitalium extremitatumque inferiorum oedema fere totum remotum est. Status gastricus qui neglecta victus cura die XXI. m. Junii evenit, commodiori victu mox expeditus est. Alvus adstricta aqua Pilnaensi amara omni tempore fausto cum successu soluta est. Pro potu aqua Selterana praescripta est. Pulsus, (sine dubio ex usu Digitalis), lentiores facti sunt, sexaginta ictuum in sexagesima horae parte.

Die XXVII. m. Junii. Post meridiem aegra de calore faciei, vertiginis sensu et doloribus periodicis in abdomine quæsta est. Nox insequens propter dolores et humorum effluxum inquieta fuit.

Die XXVIII. m. Junii. Commodior valetudo. Ab-

domen tactu non doluit; atque aegra quovis situ sine molestiis cubare potuit. Pulsus lenti, debiles; cibi cupiditas bona; sitis parva. Medicina continuata est.

Die XXIX. m. Junii. Ventris dolores redierunt. Aegrota pulverem *Doweri* unum accepit.

Die XXX. m. Junii. Abdomen adhuc valde distentum est. Tumor digitis explorantibus manifestam fluctuationem obtulit, et ad regionem cardiacam usque porrectus uterum nono mense lunari gravidum simulavit. Pudenda et femora libera oedemate. Prioribus impedimentis igitur expeditis, exploratio per vaginam nunc libere instituta haec signa obtulit: Paries posterior introitus vaginae tumidus globi instar prolapsus est; versus vesicam urinariam tumor alter, plicis laquearis vaginae compressi conformatus, obvenit, quibus diductis portio vaginalis supra et ad symphysin ossium pubis sita, orificiumque uteri externum, antrorsum conversum, apertum digito tangenti patuit. Exploratione per anum innotuit: statim supra sphincterem ani tumorem adesse paulum mobilem, elasticum, globiformem, qui desuper decurrens intestinum rectum comprimebat. Digito indice manus sinistrae eodem tempore in vaginam introducto, tumorem ab utraque parte contrectare potuimus, eumque versus laquear vaginae attenuari, ampullaceum igitur esse animadvertimus. (Quem tumorem in perinaeo quoque sensimus.) Quibus signis morbi natura luce clarior apparuit, uterique gravidæ retroversio sine ulla dubitatione manifestata est. Illico repositionis conatus factus est, aegrota in genua et cubitos nisa, uterum digitis duobus per anum immissis dextrorsum praeter ossis sacri promontorium remove tentavimus. Doloribus autem inde exortis pro tem-

pore de conamine destituimus. Magna tamen urinae aquosae copia interea effluxit. Aegrotae his experimentis valde affectae haec formula praescripta est:

℞ Rad. Valerian. ʒij
 infunde cum Aqu. fervid. ʒvj
 colaturae refrigeratae adde
 Aether. acetic. ʒß
 Elaeosacch. Foenicul. ʒij

M. D. S. Omni bihorio cochlear majus.

Die I. m. Julii. Cum faustus repositionis iterandae successus solum vesica urinaria evacuata sperandus esset, quam tamen ob timorem haemorrhagiae ex subito collapsu hujus organi, tamdiu et enormiter distenti, orientis sensim tantum evacuari constitueramus, catheterem in iter urinae demisimus. Quem, quamvis orificium urethrae superne ad arcum ossium pubis detractum fuit, facile et sine magnis doloribus introduximus. Duae mensurae urinae maleolentis effluxere, et, cum urina sanguine tingeretur, instrumentum extractum est. Quo interdiu pluries etiam introducto quinque omnino mensurae urinae detractae sunt. Tumor abdominis ad umbilicum usque descendit. Aegra bene valuit.

Die II. m. Julii. Aegrota bene dormivit. Alvus die abhinc tertio adstricta. Mane catheter propter dolores inde exortos in iter urinae demitti non potuit. Circa horam undecimam ante meridiem dolores ventris vehementes orti sunt, sensim admodum ingravescentes. Simul abdomen uti antea tumuit, atque vesica urinaria ad priorem distentionem enormem sublata est. Quibus rebus nil prius faciendum putavimus quam catheterem introducere, per quem ab initio magna copia urinae multo

cum sanguine mixtae, tum merus sanguis effluxit. Quae de causa et propter dolores non ferendos in regione vesicae catheter sine mora extractus est. Continui dolores una cum signis congestionis ad caput, pulsuque frequenti et duro, venaesectionem indicarunt. Quae nondum instituta est, cum subitus livor labiorum, sensuum defectus et algor extremitatum, animae defectionem adpropinquantem significarunt. Aegrotae quam celerrime remedia analeptica data sunt, et fronte atque temporibus aethere lavatis, aquis frigidis in os inspersis, extremitatibus fricatis, clysmatibus duobus irritantibus applicatis, pediluvio calido parato, sanguinis circa unciae octo detractae sunt. Valetudinis resectio secuta est, abdomine tamen ita dolente, ut ne levem quidem pressum aegra tolerare posset, hirudines duodecim ad latera interna femorum applicatae sunt. Simul emulsio papaverina cum Aqua Laurocerasi praescripta est. Quibus rebus dubiis ad Illustrissimum *Truestedt*, tunc, proh dolor! aegrotantem, misimus, qui ex sueta humanitate, ut rebus secundis repositionem uteri retroversi instituerem, permiserat, ejusque, Viri Experientissimi, consilia ac praecepta nobis exquisivimus. Relicto mihi apud aegrotam res admodum dubiae apparuere, quas in melius mutandas, si quid meo judicio susciperem, Illustrissimum *Truestedt* indulgenter ac benevole condonaturum existimavi. Cum igitur pensitarem, quem pressum in vesicam urinariam tumida uteri cervix exerceret, quo dolores immodice augerentur, in omnibus his rebus adversis uteri retroversi expedita repositio optimum remedium mihi visum est. Itaque aegrotam, quae primum in genua et cubitos nisa erat, quo situ uterus reponi non potuit, in latus dextrum ad le-

ctuli marginem cubare et femora adducere jussi. Cum per vaginam ob partium angustiam et timorem vesicae admodum irritandae repositio institui non potuerit, digitis indice et medio manus dextrae oleo inunctis uteri fundum remove molitus sum. Quo conatu cum magni dolores non apparerent, et uterus jam cederet, fortius eum sursum et dextrorsum praeter promontorium ossis sacri repressi, donec uterus digitis subito elapsus est. Quibus peractis statim per vaginam exploravi, et prolapsu parietis posterioris vaginae evanito, portionem uteri vaginalem tumidam, pollicarem, in mediam vaginam prominentem tetigi. Quibus signis felix atque perfecta uteri retroversi repositio confirmata est. (Magna copia urinae inter operationem prorupit.) Rerum conditione hoc modo mutata, aegra denuo refecta prae gaudio lacrymavit, ipsosque dolores admodum diminutos esse retulit. Quam in ventrem cubare, abdomine linteis cincto, jussi. Collega, qui interea Illustrissimum *Truestedt* convenerat, reversus est, atque praecepta Viri Experientissimi nobiscum communicavit. Ex quibus aegrotae Mixturam sulphurico-acidam in aqua saccharo dulcata dedimus et hirudines quindecim ad loca dolentia abdominis applicavimus. Cum alvus tempore vespertino nondum soluta esset, Oleum Ricini cum pauxillo Spirit. sulphurico-aether. aegra accepit; quibus remediis alvus bis soluta est. Excrementa urina sanguinolenta mixta fuerunt. Per noctem duo medicinae candidati vigiliarum vices apud aegrotam, quae extra *Portam Regiam* hora amplius ab instituto clinico apud sororem habitabat, servarunt, quam circa mediam noctem febris correptam esse retulerunt. Pulsus frequentes, nonaginta quinque ictuum in sexagesima horae parte,

sitim vehementem et cutem calidissimam, siccam, observarunt. Doloribus in regione vesicae urinariae pressu paulum adhuc perceptis iterum hirudines quindecim ad loca dolentia applicatae sunt. Febri ad lucem remissa, aegra horas aliquot bene dormivit.

Die III. m. Julii. Aegrota satis valuit. Pressu parvi dolores in regione vesicae urinariae etiam percepti sunt. Urina sanguine adhuc tincta sine voluntate destillavit. Aegrota jus avenaceum libenter coenavit. Situm in latere dextro perpetuo observavit. Vesica urinaria tactu tensa umbilicum inter et symphysin ossium pubis porrecta est. Abdomen molle non doluit. Exploratione per vaginam instituta, portionem uteri vaginalem semipollicarem, orificium ejus apertum, labia prioribus partibus scissa sensimus.

Ob alvum tardam Oleum Ricini, et ad sistendam haemorrhagiam in vesica urinaria adhuc perdurantem Mixtura sulphurico-acida continuata sunt.

Die IV. m. Julii. Aegra bene dormivit, alvus bis soluta est. Uterus gravidus distentus per mollia abdominis tegumenta sentiri, et propter ligamenta uteri retroversione relaxata ultro citroque agitari potuit, situmque secundum aegrotae situm mutavit. Cujus fundum circa duos pollices supra umbilicum, dextrorsum situm, animadvertimus. Urinae sanguine coagulato mixtae magna copia sine voluntate effluxit.

Die V. m. Julii. Aegra satis valuit. Dolores fortiori tantum pressu percepti sunt. Urinam hodie primum sponte redditam esse, mulier laeta voce retulit; lotium mucum sanguine coagulato mixtum continuit. Abdomen linteis cinctum est. Ad restaurandum vesicae urinariae vasorum tonum, cujus defectu, sanguine impe-

tuosius affluente, haemorrhagia interna acciderat, decoct. Ratanhiae cum Acido sulphurico praescriptum est.

Die VI. m. Julii. Aegrotā bene dormivit et satis valuit. Alvus Oleo Ricini soluta est. Fundus uteri antea magis dextrorsum situs medium abdomen occupavit. Urina turbida quidem et sedimentosa nulla tamen sanguinis vestigia exhibuit. Medicina intermissa est; pro potu aqua saccharo dulcato cum Acido Halleri.

Die VII. m. Julii. Uterus gravidus situm normalem occupavit. Urina sponte reddita est; dolores in regione vesicae urinae plane evanuerunt. Permirum videtur, quod hoc die febris impetus accessit, cujus signa febrem intermittentem praedixerunt. Quae proximis diebus quoque tertianae formam induit, Chinio sulphurico autem mox sanata est. Febris bis etiam recidiva continuato Chinii usu tandem plane remota est.

Aegrotā, manifeste refecta, vires priores brevi recuperavit.

Exeunte mense Julio motus infantis vivaces sensit, et die XI. m. Augusti optime valens in patrium pagum rediit.

EPICRISIS.

Haec morbi historia novum exemplum offert difficultatum uteri retroversi cognoscendi, quem saepius jam confusionis cum hydrometra acuta, quae in hoc casu tantopere arrisit, ansam dedisse me latet. Quam rem, ad diagnosin quidem maximi momenti, tamen non tanta pericula adducturam esse, puto, quanta ex mutatione illius cum aliis morbi conditionibus, ad operationes violentas invitantibus, orta sint, quarumque exitus funestos apud

scriptores de hoc malo legere licet. Indicationes enim in hydrometra acuta curanda, quae occurrunt, ut statum hujus organi subinflammatorium methodo antiphlogistica removeamus, et humorum in utero collectorum resorptionem aptis remediis, praecipue diureticis et purgantibus, expediamus, non solum graviora uteri retroversi signa temperarent, sed etiam, impedimentis accuratioris explorationis remotis, veram morbi cognitionem adducerent.

Uteri retroversio in hoc casu, uti ex alto ejus fundi, in perinaeo etiam sensi, situ parvaeque mobilitate eluxit, perfectissima fuit; ad quam expediendam morbi diuturnitas, signaque die, quo operatio facta est, cautissimam vesicae urinariae evacuationem sequentia, uti indicationes vitales, repositionem postularunt, quam rebus admodum dubiis institutam optima valetudinis reformatio probavit.

Quod ad operationem ipsam pertinet, liceat hoc loco monere, quod sola rerum conditio et retroversionis gradus decernere possint, num per anum aut per vaginam eam instituamus. Utriusque methodi alteram solam adhibendam esse, mihi non videtur, quod operationibus una alterave methodo aequè feliciter peractis etiam probatur. Quod idem de mulieris inter operationem situ, quem nonnulli auctores tanti momenti putant, dici potest, cum situs lateralis in hoc casu aptissimus fuerit, quamvis Ill. *Kilian* (die Operationslehre der Geburtshülfe, 2ter Th. Bonn 1835, pag. 201) eum in numero salutarium non habet.

SECTIO ALTERA.

ECLAMPSIAE PARTURIENTIUM HISTORIA.

F*riderica Meissner*, viginti quattuor annos nata, mediocri forma, capillis e fusco-flavis, oculis caesiis, ceterum haud infirma puella, et primum, ut affirmavit, uterum gerens, exeunte mense Aprili 1834 in Institutum clinicum obstetricium, quod floret Directore Ill. *Busch*, h. t. Universitatis literariae Fridericae Guilelmae Rectore Magnifico, recepta est. Quae, dum explorata est, dubitationem aliquam de indicio movit; laevibus quidem abdominis tegumentis, orificium uteri externum paululum apertum sensum est, labiis orificii asperis et aliquantulum tumentibus. Pars praevia caput mobile fuit, terminus graviditatis mensis lunaris decimus. Bona cum semper usa esset valetudine, neque quidquam praeter normam inventum, prognosis de partu bona pronuntiata est.

Tempus ad partum usque optime transegit gravida, omnibus negotiis domesticis functa. Semel tantum vo-

mitu spastico correpta est, quam saturatio kalina mox refecit. Mane die XIII. m. Maji, quæta de doloribus similibus illis, quos vocant præsagientes, ab obstetrice Instituti viro Cel. Doctori *Bartels*, Instituti medico secundario, parturiens indicata est. Qui explorando cognovit, orificium uteri ad magnitudinem grossi extensum esse, et partum ab hoc incepturum putavit. Doloribus contra primum diminutis, postea plane remotis, spes propinquæ solutionis procul recessit. (Magnis molestiis hoc die, uti postea comperi, per amatorem gravida affecta est.) Noctem a die XIII. ad XIV. m. Maji, inter fulgura et tonitrua transeuntem inquiete peregit, et post mediam noctem misera subito convulsa est. Periculum, quod institit, feminae custodes cum ignorarent, spasmodumque signa doloribus ad partum rursus incedentibus tribuerent, primo otiosæ rem spectarunt, continuis convulsionum assaultibus autem, præsertim spasmo cynico terrefactæ obstetricem Instituti arcessiverunt. Quæ ubi convulsam adspexit, morbi indolem cognovit, et circa horam quintam Doctorem *Bartels* vocari jussit. Miseram interea vomitus vehementissimus invasit, quem pedisequæ convulsionibus comitatae sunt. Terdecies fere vomuit ægra, primo materiam mucosam, deinde biliosam. Inter prima intervalla mentis adhuc compos fuit, quod signis et capitis nutationibus notavit; loqui enim propter linguam tumidam dentibusque laniatam non potuit. Postea in ipsis remissionibus sensibus defecta, stertorosa, facie inflata et livida fuit. Pulsus subduri, frequentes et parvi. Venaesectio 3x instituta pulsus meliores reddidit. Remissio secuta est sequihoræ, et interea sinapismi suris, fomentaque frigida

capiti illata sunt. Hyoscyami gr. ij cum tart. stibiat. gr. β aegra accepit.

At novus convulsionum insultus quietem intercepit, et pulsus rursus pejores cum facti essent, iterum sanguinis $\mathfrak{z}$ viii ex incisa vena detractae sunt. Doses Ipecac. pulverat. gr. ij cum tart. stibiat. gr. j omni semihora ter repetitae sunt. Clyisma applicatum ex infus. flor. chamomill. cum oleo et sapone.

Mane circa decimam horam ipse miseram vidi et plures etiam convulsionum assultus observavi. Aegrotas sensibus defecta, capite sinistrorsum reclinato, brachia et crura ita iactavit, ut a custodibus vix in lectulo retineretur. Musculi faciei, praesertim dextri, vehementer convulsi sunt; lingua cruenta et ex ore porrecta solum ope cochlearis linteis obvoluti et in os immissi potuit conservari, cum maxillae perpetuo trismo comprimerentur. Oculos oclusos tenuit, quos cum aperuissem, pupillam vidi ampliata et sursum versam, vultum ferocem et defixum. Aërem cum fremitu ex copia salivae et muci duxit. Mammæ turgidae, pulsus frequentes, parvi et tensi.

In remissionibus alto sopore capta fuit aegra, corpore collapsa et cruribus resupinis. Aërem magno cum anhelitu reddidit. Pulsus irregulares, parvi et molles.

Partus interea nil processit, neque uteri orificium ampliatus est. Postea circa duodecimam horam uterum sensimus duriores, orificium ejus ad magnitudinem pollicis extensum, caput infantis altius descensum, et situm ejus in diametro obliqua secunda. — Ne novis spasmodum insultibus, quorum circa viginti adfuere, matris vita periret, et ut infans fortasse conservaretur, partum

manu promovere foetumque vi educere, Ill. *Busch* constituit. Parturiente igitur e strato suo in lectum ad partum, quem vocant *Sieboldianum*, translata, capite cum brachiis per feminas custodes sustentis, pede genuque ab assistantibus ad utrumque latus sustentatis, operationis initium factum est. (Ad excitandam vim vitalem Aetheris acetici gtt. XV. miserae instillatae sunt). Dextram manum ad cubitum usque inunctam Ill. *Busch* in vaginam lege artis induxit et orificium uteri dilatare conatus est. Quod tamen propter crassa neque ad partum satis praeparata labia orificii difficile factu fuit. Multo labore tandem manus in uterum intravit, et capite remoto ad pedes pervenit. Ovi velamentis diruptis, dextroque tantum pede arrepto et, foetu verso, in vagina tendicula cincto, rursus manum ingessit alterumque pedem in vaginam et foras deduxit. Postquam ad coxas usque infans extractus fuit, funiculum umbilicalem vidimus femur constringentem, quem, cum supra genu restringi non potuit, Ill. *Busch* discidit. Extractio tunc continuata, et, brachiis solutis, infantisque corpore sustento, forceps major Buschiana ad caput applicata est.

Recens natum, qui haud longe demortuus videbatur, ad vitam revocare frustra conati sumus. Bene conformatus fuit, pondusque ejus libras sex et semis aequavit.

Inter operationem, praecipue cum uteri orificium dilataretur, parturiens acerrimis convulsionibus correpta est. Quam, ubi infante soluta est, vehementissimus pulmonum spasmus cruciavit, ita ut spiritum quam maxime impeditum solum musculis abdominalibus vehementer motis ducere posset. Quam ob rem Tinct. Valerianae gtt. XX. et

affectione spasmodica longius persistente, alteram dosem accepit, quae tentationes mitigavit. Post quadrantem horae placentam in vaginam delapsam una cum velamentis facile eduximus, quae margine tendineo cincta fuit, duasque simul placentulas succenturiatas inter velamenta continuit.

Convulsionum accessus ex hoc non rediere, soporque altus aegrotam occupavit. Cui ad usum internum saturatio kalina cum Lactucario praescripta est, et hirudines XV. ad frontem applicatae, fomentaque frigida ad caput continuata sunt. Pro litu oris Oxymel simplex.

PUERPERII HISTORIA.

Die XIV. m. Maji, hora post meridiem septima. Continuus sopor. Spiritus difficultas nulla, pulsus frequentes, parvi, molles. Leves interdum musculorum faciei et utriusque brachii convulsiones. Calomelanos gr. j accepit, pulveris Doweri dosem unam.

Die XV. m. Maji. Aegrotata ex alto sopore resecta dolores in toto corpore magnamque lassitudinem accusavit. Regio uterina tactu doluit. Linguae dolores vehementissimi. Mammae turgidae. Fluxus lochiorum incepit. Loco saturationis kalinae Infus. Ipecac. cum Aqu. Laurocerasi praescriptum est. Pulveres Doweri et Calomelanos bis per diem repetiti sunt.

Die XVI. m. Maji. Febris adfuit. Mammae collapsae. Medicina non mutata.

Die XVII. m. Maji. Mane febris remissa aegra meliorem se habuit. Mamma sinistra paululum turgida.

Doloribus in regione uterina rursus exortis, hirudines XX. ad ventrem et postea cataplasmata applicata sunt.

Die XVIII. m. Maji. Febris cum ingenti sudore. Dolores in ventre diminuti; linguae dolor maximus. Urinae crebra cupiditas, quae tamen rara et situ erecto solum reddita est. Alvus saepius quam prioribus diebus soluta. Fluxus lochiorum bonus.

Die XIX. m. Maji. Aegrota acerrimos linguae dolores accusavit, et rebus diligenter exploratis ulcus gangraenosum sub lingua inventum est. Prognosis admodum dubia, ventre rursus dolente, pulsuque debili, frequente. Tempore vespertino iterum hirudines XX. ad ventrem applicatae sunt. Pulveres Doweri et Calomelanos repetiti.

Die XX. m. Maji. Venter liber doloribus. Emulsio amygdalina cum Tart. stibiat. praescripta est. Pro oris litu mel rosatum cum Tra Myrrhae, pro gargarismate Decoct. Chinae.

Die XXI. m. Maji. Magna inquit per noctem nec febris puerperalis remissio. Exploratione interna instituta innotuit, in vagina quoque prope uteri orificium ulcera gangraenosa adesse, labiis externis pudendi tumidis et dolentibus. Injectiones ex Infus. Chamomill. cum Decoct. Chinae. Hirudines nonnullae ad labia majora pudendi.

Die XXII. m. Maji. Aegrota parum dormivit atque acres linguae dolores accusavit. Angina faucium putrida eam corripuit. Decoct. Chin. cum Acid. phosph. et Tra Opii simpl. praescriptum est. Injectiones etc. continuatae sunt.

Diebus sequentibus, quibus aegrotam videre non potui, ad diem XXVII. m. Maji usque valetudinis refectio secuta est, ut postremo omnis de malo exitu metus procul recederet. Somnus quietior fuit; pulsus modice tantum frequentes. Frustula putrida una cum lochiis e vagina defluerunt. Medicina non mutata est. Ob leves musculorum spasmos subinde exortos pulveres Doweri repetiti sunt. Ob magnam aegrotae sensilitatem decocto Chinae addita est Hb. Cicutae. Pro oris litu mel rosatum cum Tra Thebaica.

Hoc modo morbus ad sanitatem decurrere videbatur, laetiorque spes animos nostros implebat, cum nocte XXX. ad XXXI m. Maji subita metrorrhagia miseram corripuit et febrilia signa apparuere.

Die XXXI. m. Maji. Major sanguinis fluxus rursus accessit, quem mox virium consumptionis signa secuta sunt. Facies collapsa pallida, nasus acutus, pulsus parvi, frequentes, celeres. Sanguinem effluxus materiae ichorosae, similis illi in fluore albo maligno antecessit. Venter tumuit, uterique fundum in regione umbilicali sensimus. Tumor ipse, quem uterum habuimus, durus et tensus. Praescriptum est Ammon. muriat. in emulsione. Injectiones ex Iufus. flor. Chamomill. et decocto flor. Malvae cum Hb. Cicutae applicatae sunt. Ad vim vitalem excitandam variis vicibus Aetheres quoque dati sunt.

Die I. m. Junii. Tempore pomeridiano miserrimam invisi. Odor foetidissimus, cadaverosus totum cubiculum implevit. Facies hippocratica, labia livida, pupilla ampla, vultus defixus. Maxima spiritus difficultas. Pulsus filiformes, frequentissimi, celerrimi. Summa cordis anxietas

ita ut, cor sibi detrudi, aegra diceret. Dolores non ferendos prope umbilicum accusavit. Continua corporis jactatio. Clamitavit, se mori debere. Circa quartam horam mortem occubuit.

SECTIO CADAVERIS.

Facta est sectio cadaveris die III. m. Junii horis triginta octo post mortem.

Cadaver in dorso situm oculis nil alieni obtulit nisi tumida labia externa pudendi.

Cavum cranii. Nullum in cerebro neque inflammationis nec congestionis signum, imo sanguinis inanitionem invenimus et omnes partes secundam normam.

Cavum thoracis. Superficies externa pulmonum quoad colorem normalis, ubique premendo et secando crepitatio. Rubor partium pulmonis inferiorum pro congestionem tantum cadaverosa habendus est. Cor multo pinguedine obtectum, ceterum normale.

Cavum abdominis. Parva copia sanguinis extravasati in dextra parte omenti, quod cum peritoneaeo ope membranae spuriae cohaesit. Pars hypogastrica parietis peritoneaei antici conspissata. Abdominis tegumenta supra pubem postquam dissecta erant, partes subjacentes putridas invenimus et primo parietem uteri distenti anticum putredine corrosum crederes, organis autem, quae pelvis continet, diligenter excisis, accuratiusque perlustratis innotuit: permagnum abscessum vacuum adesse in tela cellulosa vesicam urinariam inter et parietem uteri anticum, et quidem latus dextrum occupantem, extra peritoneum. Cavum abscessus cum laqueari vaginae cohaerebat fora-

mine prope portionem vaginalem in pariete antico dextrorsum sito, ita ut pari modo digitum e vagina tam in uterum quam in cavum abscessus inducere possemus. Qui abscessus, membrana quasi mucosa obductus, et quamvis collapsus, tantus fuit, ut primo a nonnullis pro vesica urinaria haberetur. Portio uteri vaginalis tota derosa fuit. Uterus sanus videbatur et paene ad normalem magnitudinem regressus. Membrana interna uteri mucosa materie fusca oblecta fuit, quam autem facile scalpello deradere potuimus.

Cetera abdominis viscera secundum normam.

V I T A.

Ego Julius Victor Schoeller, natus sum Marconduri, anno hujus saeculi undecimo, parentibus dilectissimis, patre Philippo Ludolpho Schoeller, matre Carolina e gente Tilemann oriunda, utroque superstite pieque colendo. Fidem confiteor evangelicam. Primis, quibus aetas puerilis imbui solet, literarum elementis instructus, Gymnasium adii Coloniense, ubi per annos octo literis humanioribus operam navavi. Maturitatis testimonio munitus almam literarum Universitatem Rhenanam petii, et autumnus anni MDCCCXXX, Rectore Magnifico Ill. Gieseler, in civium academicorum numerum receptus, apud medicorum ordinis Decanum t. t. spectabilem Ill. Harless nomen professus sum.

Bonnae per annum unum et dimidium his scholis interfui.

I. Philosophicis.

Ill. van Calker de logice et psychologia; Ill. a Münchow de physice experimentali; Cel. Bergemann de chemia experimentali; Ill. Treviranus de botanice;

Ill. Noeggerath de mineralogia; Ill. Goldfuss de zoologia et zootomia.

2. Medicis.

Ill. Müller, h. t. in alma literarum universitate Berolinensi ord. med. Decani spectatissimi, de studii medici encyclopaedia et methodologia, de physiologia, de pathologia generali et semiotice, nec non de anatomia comparata; Ill. Mayer et Weber de osteologia, de anatomia generali et speciali, qui simul duces mihi fuerunt in arte cadavera rite dissecandi; Ill. Harless de materia medica, de therapia generali, de cholera Indica; Ill. Ennemoser de valetudinis tuendae methodo.

Vere ineunte anni MDCCCXXXII Heidelbergam profectus sum atque in literarum universitate Carolina Ruperta per annum unum et dimidium literis incubui.

Ab Ill. Umbreit t. t. Rectore Magnifico inter ci-
ves academicos receptus his praelectionibus interfui.

1. Philosophicis.

Ill. Schlosser de historia literaria aevi recentioris nec non de historia recentiorum temporum; Cel. Bischoff de botanice pharmaceutica.

2. Medicis.

Ill. Puchelt de pathologia et therapia speciali; Ill. Chelius de chirurgia, operationibus chirurgicis, fasciis ac ligaturis, de oculorum morbis, qui etiam in operationibus in cadaveribus instituendis mihi moderator fuit; Ill. Naegelé de arte obstetricia; Cel. W. Arnold de arte formulas medicas rite concinnandi.

Praeterea exercitationibus clinicis et medicis et chirurgicis nec non obstetriciis interfui Virorum illustrissimorum Puchelt, Chelius, Naegelé.

Autumno anni MDCCCXXXIII Berolinum me contuli, ubi ab Ill. Strauss t. t. Rectore Magnifico in civium academicorum numerum receptus et ab Ill. Busch t. t. ordinis medicorum Decano spectatissimo, h. t. Rectore Magnifico, medicinae studiosis adscriptus sum.

Exercitationes clinicae, quibus hucusque interfui, hae sunt:

Clinicum medicum Ill. Bartels et Cel. Wolff; clinicum chirurgicum Ill. Rust et Cel. Dieffenbach; clinicum ophthalmiatricum Ill. Juengken; policlinicum medico-chirurgicum Cel. Truestedt; clinicum obstetricium Ill. Busch, qui etiam exercitationum in phantomate instituendarum dux mihi fuit et moderator.

Praeterea Ill. Müller de anatomia pathologica disserentem audiui.

Per annum in exercitu regio, ut rei publicae satisfacerem, medici militaris voluntarii munere functus sum, duce Cel. Hartmann, turmae praetorianae hastatorum medico supremo.

Quibus Viris illustrissimis et celeberrimis, optime de me meritis, summas ago gratias.

Jam vero tentaminibus et philosophico et medico nec non examine rigoroso coram gratioso medicorum ordine rite absolutis, spero, fore, ut dissertatione, thesibusque defensis, summi in medicina et chirurgia honores in me conferantur.

THESES DEFENDENDAE.

---

1. Cordis morbi nisi auscultatione adhibita dignosci non possunt.
  2. Cordis sonorum normalium interpretatio, quae Magendie proposuit, falsa est.
  3. Placenta foetus organon respiratorium.
  4. Partus arte praematurus in primiparis quoque institui potest.
  5. Embryotomiam, foetu ipso vivo, parturientium adjutori instituere licet.
  6. Amputationem febris hectica non vetat.
-

D E
DILATATIONE VEN-
TRICULI.

DISSERTATIO

INAUGURALIS

QUAM

CONSENSU ET AUCTORITATE

GRATIOSI MEDICORUM ORDINIS

IN

ALMA LITERARUM UNIVERSITATE

FRIDERICA GUILIELMA

UT SUMMI

IN MEDICINA ET CHIRURGIA HONORES

RITE SIBI CONCEDANTUR

DIE XIX. MENS. DECEMBRIS A. MDCCCXXXV.

H. L. Q. S.

PUBLICAE DEFENDET

AUCTOR

GUALTHERUS JOA. FACKELDEY

RHENANUS.

OPPONENTIBUS:

L. HUETTNER, MED. ET CHIR. DR.

H. JACOBI, MED. ET CHIR. DR.

B. MUELLER, MED. ET CHIR. CAND.

BEROLINI,

TYPIS NIETACKIANIS.

**Non est in medico semper, relevetur ut aeger,
Interdum medica plus valet arte malum.**

Ovid. Pont. 1. 13. 17.

VIRIS
HONORATISSIMIS
SIBIQUE FAUTORIBUS OPTIMIS
ANSELMO MUSELAGEN

ATQUE

EMAN. KUEHLENTHAL
REGI A CONSILIIS AULICIS

NEC NON

PARENTIBUS

OPTIMIS, DILECTISSIMIS

H A S C E

S T U D I O R U M P R I M I T I A S

DEDICAT

AUCTOR.

PROOEMIUM.

Jam a majoribus sapienter institutum est, ut is qui dignitatem doctoris assequi velit, antea de aliqua re doctrinae suae scribat, atque in vulgus edat. Huic igitur instituto etiam me subjeci. Nunc vero gravissima quaestio mihi est, quam rem ex magna artis medicae arena eligam, quae nondum omni ex parte satis sit ela-

borata. Quam quaestionem diu sol-
vere non potui, dum tandem mihi
morbi casus in manus incideret, qui
ex omni me dubitatione eripuit.

Ventriculus, cujus officium est, cibos et potus recipiendi et elaborandi, ideo multis morborum mutationibus subjectus est. Inter has mutationes hic irregularem magnitudinem ventriculi selegi.

Prima origine rarissime hic morbus cognoscitur, et tantum si jam magnum gradum assecutus est, nonnulla characteristicae symptomata indicari possunt, quamquam haec ipsa opinionibus tantum nituntur, et facile cum symptomatis aliorum ventriculi morborum permutari possunt.

SYMPTOMATOLOGIA.

Primo ortu irregularis digestio adest, quae partim diarrhoea, partim obstructione perti-

naci continetur. Paulo post ructus oritur, deinde vomitus, qui initio valde irregularis est, et cum longis intervallis conjunctus, quae autem semper decrescunt, prout malum celeriter aut tarde progreditur. Longum tempus antea, quam vomitus sequitur, aegri de nauseis queruntur, pallida facie sunt, et parum hilares. Cibis et potibus incitantibus non solum cupiditatem edendi ampliare volunt, sed etiam saepe ciborum nimis sunt cupidi.

Praecipue post coenam molestiae augentur et crescunt, donec frequens vomitus sequatur; inter res evomitas multum fluidi est. Attamen aeger non solum post coenam vomit, sed etiam tum, quum jam diu nulla re fructus est; praeterea tales aegri ultimis vitae mensibus perpaucis cibis utuntur, quo tempore magnam copiam rei fluidae et mucosae edunt, quae nullam habet rationem ad ea, quibus jam fructi sunt. Id quod aeger evomit plerumque sine odore est, acidum saporem habet, et sedimentum subnigrum demittit, aut

parietibus vasis aliquid ardosiae simile adhaeret. Vomitus subito sine omni virium contentione et sine localibus doloribus et pressione in ventriculi regione oritur. Praeter hunc vomitum, ut supra dixi, etiam ructus est, qui autem malum odorem effundit, et vomitum plerumque breve tempus antecedit; aegris semper sensus plenitudinis est, quasi quidquam ex ventriculo vellet egredi. Venter omnino est expansus, sub umbilico autem plus eminet, nullo loco est durus; et si venter super ossibus pubis comprimitur, aeger nauseat, deinde aut ructus oriuntur, aut subito tanquam ex utre compresso aliquid fluidi, quod in ventriculo est, in os incidit. Lingua eorum, qui hoc malo laborant, plerumque tecta est. Aegroti tandem sine multa febre moriuntur et in decursu morbi omnino paucas habent molestias et leniter vita excedunt.

In sectione ventriculus valde extensus est et cutes tenues. Membrana mucosa nigro est pigmento induta, quod vomito simile est. Prae-

terea ventriculus saepe sine ulla est duritie et ulceribus. Plerumque proxime pylorum indurationem ventriculi invenimus; tum in vita symptomata dilatationis cum iis indurationis ventriculi conjuncta sunt. Urina semper rationem habet ad parvam potus copiam et permanet in calore naturali.

AETIOLOGIA.

Haec magnitudo ventriculi abnormis plerumque invenitur in hominibus 60 — 78 annorum; sed non raro etiam in junioribus cernitur. Constat atonia et relaxatione membrarum ventriculi, quae diversa ratione procreatae sunt. Haec relaxatio in ventriculi inflammatione relictæ esse potest, aut abusu vini, cerevisiae aut spiritus frumenti orta est, porro nimio cibo aut indurationibus praesertim pylori. Verisimile est, extensionem magnam ventriculi sine induratione oriri in hominibus voracibus, contra eam cum coarctatione et induratione pylori in hominibus nimis bibenti-

bus, aut in iis, qui cibis quidem mediocriter fruenter sed iis obnoxii, ad indurationes etiam in aliis visceribus dispositiones sibi comparant. Plerumque coarctatio pylori causam praebet ad longiorem ciborum commorationem in ventriculo, impedit transitum ad intestina, qua re ventriculus subinde dilatetur necesse est. Hac dilatatione fibrae remittunt, quae quum non in latitudinem fiat, sed in longitudinem, fundo a pyloro magis magisque remoto, eo transitus ciborum impeditior fit, et extensio augetur. In hominibus edacibus magna ventriculi extensio eo oritur, quod cibi nimis diu in eo indigesti remanere debent, quum succi ad rationem ciborum ei necessarii ad digerendum desint, unde relaxatio ventriculi simili et quidem mechanica ratione ut in induratione pylori, existit. Id tum maxime fieri solet, si tales homines multos cibos non digerendos aut difficile digerendos sumunt, et perraro bibunt. Item tumores in aliqua ventriculi parte maxime in interiore saepe causa sunt magnae

ejus dilatationis. Porro in causis hujus mali hydrops ventriculi et nimia in eo aëris copia haberi possunt. Partiales etiam ventriculi expansiones ibi oriuntur, ubi ventriculus inter pylorum et cardiam ita est constrictus, ut duabus partibus dimidiatis constare videatur, quae parvo tantum foramine conjunctae sunt. Cibi ita necessario diutius in parte sinistra manere debent et eos facere effectus, ut jam supra monuimus. Etiam sine hac compressione partiales inveniuntur expansiones in ventriculo sub forma diverticuli, quae saepe innatae, plerumque causis, ex gr. continua ponderis impressione ventriculo affixi ortae sunt. Ita Helmont diverticulum in ventre invenit, in quo plures lapides inclusi erant. Fournier in ventriculo hominis edacis decem pollicum saccum invenit, e membrana ventriculi factum, in quo multae res erant solidae, ut frusta lignea, cochlearia stannea, culter complicatilis et alia.

DIAGNOSIS.

Diagnosis hujus morbi difficillima est, quum eadem symptomata etiam in aliis ventriculi morbis occurrere possint, ut in nimia ejus coarctatione, in induratione, in gastromalacia, in ventriculi debilitate et cet. Tum omnia indicia inconstantiora et parum manifesta sunt, quam ut ipsa inter se conjuncta tamquam certa enumerari possint. Plurimum est vomitui tribuendum, praesertim ei, qui oritur, quum inter umbilicum et ossa pubis impressio fit. Plane incerta est diagnosis prima hujus mali origine.

PROGNOSIS.

Si malum tum primum cognoscitur, quum jam longe est progressum, sanatio fieri non potest et prognosis pessima constitui debet. Tum cogitandum est, quae sint hujus mali causae, utrum mechanicae ut indurationes, an aliae causae facilius removendae ut relaxationes fibrarum nimis edendo. Casus prioris

prognosis difficilius est facienda, quam posterioris.

THERAPIA.

Medicamentorum auxilium, maxime in expansionibus, in quibus indurationes non ad-sunt, minus adhiberi potest et minore successu quam mechanicum et diaeteticum. Quae si voracitate ortae sunt, aegrotus ea abstineat et zonula corpus induat necesse est. P. Frank in epitome libri V. part. II. p. 290. contra hoc malum ventriculi usum incitantium interiorum et exteriorum commendat, tum vomitoria dosibus refractis, elixir stomachicum, fel tauri inspissatum, extracta quassiae, gentianae, absinthii, diluta vino et aqua pimpinellae; deinde doses parvas radicum arnicae et nuces moschatae, camphoram, frictiones irritantes et emplastra in regione ventriculi.

MORBI HISTORIA.

Ernestus B. miles, viginti annos natus, corpore macello primum mense Augusto hujus

anni ex scabie laborabat, cui paulo post febris intermittens conjuncta cum diarrhoea se adjunxit. Febris per usum chinae mox rejecta est, tamen scabies et diarrhoea diu duravit. Sulphuris internus usus hic non adhiberi poterat, qua de causa tantum frictiones cum sulphuris unguento toti corpori adhibitae sunt; praeterea debilitas, quae post diarrhoeam et febrim intermittentem relictæ est, tanto successu reficiebatur, ut B. nosocomium relinquere posset. Sed die IX. Septembris iterum in nosocomium propter frigoris et caloris impetum reductus est, qui etiam saepenumero reversus, postremum in continuam febrim transiit, conjunctam cum plana macie, decessu virium, diarrhoea, multis denique sudoribus, oedemate pedum et mediocri ventris tumescentia sine fluctuatione. Curatio aegroti ex nervinorum usu et roborante diaeta constitit, quibus remediis autem minime adjuvabatur. Die XX. morbus haec symptomata praebuit.

Vehementer extenuatus, pallida facie ae-

grotus paene de nulla alia re, quam de permagna debilitate querebatur, qua tamen non impeditus est, quominus diutius extra lectum esse posset. Ex capitis tantum dolore interdum laborabat, ita tamen, ut constituto tempore exacerbatio se non ostenderet. Respiratio quieta fuit sine tussi et doloribus. Pulsus pro minuta consensus mutatione justo fortius incitatus est, et paulo post coenam et vespere valde frequens et parvus. Cutis siccior fuit, quam humidior, et calida; qui calor a tentantibus digitis facile sentiebatur. Lingua pura fuit, paene sicca; sitis famesque magnae, venter aliquantulum intumescebat, at tamen non uno loco, sed in omnibus partibus sine doloribus, non fluctuabat. In manu ventri admovenda peculiaris sonus audiebatur, ita ut in tympanitide. Alvum naturalem illo die habuerat; ut ipse dicebat, plerumque irregularis erat, saepe diutius intermittens, tum fluidissima et putida; interdum cum colica con-

juncta. Non minus incerta diaphoresis fuit.
Aeger accepit.

℞ Inf. valerian. ℥vi

Elix. acid. Hal. 3j

Syrup. simpl. 3℔

M. D. S. Omni bihorio cochlear su-
mendum.

Die V. mensis Octobris. In universum status morbi non multum se mutaverat, debilitas tantum creverat, ita ut tum non amplius extra lectum esse posset. Pulsus fere semper febrilis fuit, parvus, frequens et celer; transpiratio maxime nocte magna erat. Medicamenta priora non solum continuabantur, sed etiam roborans diaeta adhibebatur, quum aegro semper cibi cupiditas esset.

Die X. ejusdem mensis in statu morbi nullae secundae mutationes apparebant, vires aperte minuebantur, sudor nocte magnus erat, et interdum alvus cita prodibat, quae autem rursus sine medicamentorum usu recedebat. Secretio urinae paene normalis erat, praeter-

quam, quod interdum in superficie urinae singulae parvae vesiculae orirentur, saepe etiam urina colore fusco, deinde rursus pallido esset. Alvi et fluidae et mucosae et valde mali odoris erant, deinde rursus naturales et pultulae similes. Debilitas aegri in dies crescebat, aliis symptomatis non apparentibus, ex quibus natura morbi conjectari posset.

Die XIII. scabies plana in extremitatibus aderat, qua tamen re status aegri non in melius inclinatus est. Balneo adhibito, aeger nonnullas sulphuris doses accepit.

Die XIV. idem status erat, praeterea in contrectando abdomine sonus ventris animadvertebatur, quasi intestina aëre impleta essent. Organa pectoris sana erant, aeger tussi non laborabat, et bene respirabat. Aeger accepit.

℞ Inf. flor. arnicae ℥viii

Spirit. sulph. aeth. 3j

Syrup. comm. ℥β

M.D.S. Omni bihorio cochlear sumendum.

Die XX. Medicamenta sine omni effectu erant. Diarrhoea interdum oriens, tormina ventris occasionem praebebant vesicatorium abdomini applicandi.

Die XXIV. Tormina ventris remiserant, diarrhoea bis tantum se ostenderat, ita tamen ut in excrementis nihil vitiosi inveniretur. Per noctem fuit sudor ultra modum. Medicamenta continuabantur.

Die XXVI. Habitus et vires aegri ita decreverant, ut jure omnis spes sanitatis perdita esset. Quamvis firmans diaeta et incitantia medicamenta adhiberentur, tamen semper magis magisque vires diminutae sunt. Nasus erat acutus, oculi in profundo capite siti, circumdati caerulea corona. Aeger lectulum non amplius relinquere poterat, diarrhoea non apparuerat, e contrario aeger alvum habebat compactam, flavam et pulticulae similem. Urina erat rubra, sine sedimento cutis sicca, pulsus debilis et frequens. Aeger accepit:

℞ Decoct. altheae ℥vi
 Acid. muriat. ℥j
 Syrup. simpl. ℥β
 M. D. S. Omni bihorio cochlear su-
 mendum.

Quae medicamenta praescribebantur, quum
 fortasse propter regressum exanthema vel
 propter febrem intermittentem, fortasse etiam
 propter irregularem alvum, quae et diar-
 rhoeam et alvum normalem se praebebat, ta-
 bes abdominalis explicita esse videretur, cui
 forsitan jam degenerationes intestinorum se
 adjunxerant. Maxime est verisimile cum tali
 passione praesentia morbi symptomata, tar-
 dum decursum, collapsum virium sensim sen-
 simque crescentem congruere.

Die XXXVIII. aegri habitus melior erat,
 quamvis cum viribus valde exiguis conjunctus.
 Febris erat modica, pulsus paulo fortior, cu-
 tis erat sicca, urina aegri nubilabat et con-
 juncta cum sedimento subnigro, sed tamen
 non critica esse videbatur, nam valde malum

odorem effundebat. Alvi non adfuerant. Medicamenta continuabantur.

Die XXIX. urina non nubilabat, nec malum odorem habebat. Pulsus frequens fuit, debilis, parvus, antecedente quoque nocte aeger sudaverat; alvi naturales erant. Accepit:

℞ Inf. arnic. ℥viii

Acid. muriat. ℥j

Syrup. comm. ℥j

M. D. S. Omni bihorio cochlear sumendum.

Die XXX. aegri pulsus excitatissimus erat et febrilis, cutis sicca et tabefacta, praeterea bona erat cupiditas edendi. In statu universali debilitatis etiam scabies minus provenerat, e contrario, ut antea, debiliter tantum comparebat. Ceterum functiones organorum abdominis et pectoris naturales erant. Eadem manebat curatio. Ad scabiem in superficie retinendam aeger etiam balneum calefactum accepit.

Die IV. mensis Novembris. Usque ad hoc temporis momentum status morbi semper idem erat, ita tamen ut debilitas augetetur. Symptomata de aliqua organica passione organorum pectoris vel abdominis non prodibant, qua de causa in decrescendis paulatim viribus aegri summo jure contendere licebat, aegrum ex aliqua universali passione et quidem talium organorum laborasse, quae humilioris culturae gradus essent. Aegri sputa mucosa erant, neque omnino exigua. Interdum diarrhoeae oriebantur sine ullo causae occasionalis indicio, quam ob rem non sine aliqua veri specie contendere potest, membranam mucosam morbo cuidam esse obnoxiam et propter hanc continuam et tarde progredientem passionem febrem nervosam lentam pituitosam ortam esse. Cum tali passione etiam universalis aegri status congruit. Pectori aegroti vesicatorium applicatum est, praeterea accepit:

℞ Inf. hb. digital. (ex ʒʒ) ʒv

Syrup. comm. ʒʒ

M. D. S. Omni bihorio cochlear sumendum.

Die V. idem status fuit. Medicina continuata est; pulsus semper frequens erat, ita ut nulli digitalis effectus oculis subjicerentur. Vespere ejusdem diei iterum aeger calidus fuit et in universum magis febricitavit quam interdiu. Sequenti nocte sudaverat, diarrhoea autem non prodierat.

Die X. effectus digitalis se ostendere coepit, pulsus plenior et tardior erat, vires autem semper vehementes erant diminutae. Firmans diaeta continuabatur.

Die XII. Usque ad hoc temporis momentum digitalis tali effectu caruit, ut universalem mutationem creavisset. Vires paulatim diminuiebantur. Ad aegri vires firmandas priori medicinae lichen islandicus adjunctus est.

℞ Inf. hb. digital (ex ℥ij) ℥v

Gelat. lichen. island. ℥ij

Pulv. cort. cinnam. Gr. X

Syrup. comm. ℥℔.

M. D. S. Omni bihorio cochlear sumendum.

Die XV. digitalis non adhibita est, quum symptomata narcotica apparerent. Pulsus plenus fuit, tardus et pulsus dicrotus. Quartum, quintum vel septimum pulsum semper parvus secutus est. Aeger cum surgeret de vertigine et nausea querebatur. Mucilago lichenis islandici continuata est.

Die XVI. vespere rursus vehemens febris apparuit, ubi partim febris symptomata, scilicet calor et cutis sicca fuerunt, partim symptomata digitalis usu orta, se conjunxerant, qua re febris majore vi se praebuit pro aegri virium statu.

Die XVII. mane aegrotus tamquam sudore obrutus fuit, quapropter aegri vires tam fractae erant, ut custodis tantum auxilio in alium lectulum transferri posset. Pulsus fuit tardus, plenus tamen et mollis. Quum effectus digitalis nondum desiisset, aeger nihil nisi mucilaginem lichenis accepit.

Die XVIII. aeger infusum valerianae cum spiritu sulphurico - aethereo accepit. Vires

semper magis magisque evanuerunt, ita ut aeger ex cute tantum et ossibus constaret. Aeger ceterum omnium rerum incuriosus, aut ajebat aut negabat. Diarrhoea non aderat. Praeterea animadvertendum est, aegrotum per noctem bis, et saepius per diem evomuisse, praecipue post coenam, medicinam tamen apud se tenuisse. Quum ructus non remitteret et aeger interdum vomeret, nonnullas tincturae opii guttas accepit. Medicina continuata est.

Die XIX. status morbi non multum se mutaverat, aeger per noctem aliquoties vomuerat, etiamque ructus perpetuo durabat. Vires semper magis decreverant, pulsus debilis, parvus erat, sed non frequens. Regio ventriculi ad premendum aliquantum sensibilis esse visa est; aeger non multum sudaverat, neque diarrhoea aderat. Aegroto vesicatorium in ventriculi regione positum est et praeterea accepit:

℞ Kali carbon. ʒj

Acet. vin. q. s.

ad saturat.

Aq. menth. pip. ʒij

Syrup. comm. ʒj

M. D. S. Omni hora cochlear su-
mendum.

Ad vesperam vomitus remiserat, aequae ac
ructus, vires autem valde diminutae erant.
Febris orta est, quae frequentissimo vix sen-
sibili pulsu, siccio calore cutis se manifestavit.
Exterior aegri forma perfecte expressam fa-
ciem hippocraticam praebuit. Colliquatio se
non ostenderat. Media nocte aeger se ja-
ctare coepit, deliria orta sunt et mane leniter
animam efflavit.

SECTIO CADAVERIS.

Cavum pectoris et ventris cum aperiretur,
in altero nihil alicujus momenti inventum est,
praeter aquae coitum in pericardio, qui nor-
mam longe superabat. Pulmones ceteraque

omnia sana erant. In aperiendo autem ventris cavo praeter omnem opinionem simul ingens ventriculi dilatatio se praebuit, cujus pars pylorica usque ad promontorium deducta erat. Quae dilatatio non ad singularem ventriculi partem pertinebat, sed ad totum organum, quod omnia alia viscera represserat, ita ut parva tantum hepatis pars ad dextrum latus ab eo non obtectata esset; totus autem intestinorum tractus in regione hypogastrica, et colon transversum in regione, ubi plerumque vesica urinae est, inveniretur; vesica urinae in profundam pelvem repulsa est. Amplificatio ventriculi voluminis quadruplum in normae statu confecit, plenus liquoris biliosi et viridis fuit. Parietes ejus praecipue in parte pylorica, maxime densati, contra in parte cardiaca valde tenues erant, nusquam vero marcidati, sed ubique firmi, ita ut nullo loco indurationes ostenderent. Tunica intima holoserica erat, et paene ut post antecedentem inflammationem, minus tamen rubra, praecipue

in crassioribus parietum ventriculi partibus. Reliquo intestinorum tractui minus volumen fuit, quam in statu normali, sed ille nusquam organicam destructionem, nec ulcera praebuit; valvula tantum Bauhini propter rubescentiam et intumescentiam in oculos incurrit. Glandulae mesentericae nonnullis locis amplificatae erant. Hepar et vesica fellea in statu naturali erant, haec viridi bile expleta. Lien magnum erat, ceterum naturalis constitutionis, aequae ac renes et ureteres. Vesica urinae expleta erat, parietes ejus crassi et superficies interna erat subrubra.

LITERATURA.

Act. Helv. III. p. 10.

Anderson: mediz. Comment. von Edinb. 2. Bd. p. 301.

Ephem. Nat. Cur. Dec. III. Ann. IV. Observ. 58.

— — — Cent. VIII. Obs. 71.

— — — Cent. X. Obs. 85.

Heister: Wahrnehmungen I. N. 435.

Hasenühl: historia morbi epidemici. (p. 60.)

Morgagni: de sedibus et caus. morb. epist. 39. Act. 15.

Voigtel Pathologische Anatomie.

Abercrombie: Krankheiten des Unterleibs.

Gazette de Santé 1773. pag. 294. Journal de médic. Tom.

XLII. pag. 504.

Murray's med. Bibl. B. II. S. 41. N. 269.

V I T A.

Gualtherus Joannes Fackeldey die nono mensis Septembris anno hujus saeculi nono Embricae patre F. Fackeldey ac matre Joanna e gente van den Brock natus, confiteor fidem catholicam. Primis litterarum rudimentis in patrio oppido instructus a pastore evangelico Zur Nieden, praeceptore de me optime merito, Gymnasium Cleviense, quod sub direttore Beat. Nagel floruit, petii ibique per quatuor annos in litteris versatus sum. Deinde Monasterium me contuli, ubi, testimonio maturitatis accepto, a direttore scholae medico-chirurgicae Beato Bodde auditorum numero assignatus hasce praelectiones audiui: de physice experimentalis apud Ill. Roling; de chemia apud Beatum Bodde; de anatomia et cadavera rite incidendi arte apud Cel. Tourtual; de pathologia generali apud Ill. Busch; de zoologia apud Cel. Beck et de physiologia apud Ill. Heindorf. Anni dimidio praeterlapso ad universitatem litterarum Giessensem profectus sum, in qua hisce adfui praelectionibus: de botanice apud Ill. Wilbrand; de psychologia et logice apud Cel. Koch. Tum Bonnampetii ibique in universitatis civium academicorum numerum receptus et a decano inscriptus hasce praelectiones audiui: de pathologia generali, de methodologia et encyclopaedia apud Ill. Müller; de therapia generali apud Ill. Harless; de anatomia et cadavera arte rite incidendi apud Ill. Meyer et Ill. Weber. Anno hujus saeculi trigesimo secundo Halam petii et a prorectore magnifico Hefter et a beato Meckel t. t. facultatis medicae decano inscriptus sum. Praeceptores mihi fuerunt viri illustrissimi: Germar de mineralogia et crystallographia, Friedlaender de materia medica et de arte formulas medicas conscribendi, Gerlach de psychologia, Krukenberg de pathologia et therapia speciali, Blasius de luxationibus et fracturis, Niemeyer de artis obstetriciae theoria. Scholis clinicis horum virorum illustrissimorum

interfui; medico Krukenberg, chirurgico-ophthalmiatrico Blasius. Autumno anni MDCCCXXXIV. Berolinum profectus ibique a rectore magnifico Steffens et ab Ill. Busch, decano facultatis medicae, civibus universitatis adscriptus has praelectiones clinicas adii: apud Ill. Busch obstetricias, apud Ill. Bartels et Cel. Wolff therapeuticas, apud Ill. Juengken ophthalmiatricas.

Quibus omnibus viris pio gratoque animo semper addictus ero.

Tentaminibus vero cum philosophico tum medico examineque rigoroso, coram gratiosa facultate medica rite superatis, ut dissertatione thesibusque publice defensis summi in medicina et chirurgia honores in me conferantur, opto.

T H E S E S.

---

1. Torsio arteriarum ligaturae est postponenda.
  2. Plures in pectore morbi sine auscultatione cognosci non possunt.
  3. Asthma Millari et tussis convulsiva valde inter se discernunt.
  4. Medicamenta specifica non existunt.
  5. Amputationem febris hectica non vetat.
  6. Arthritis et haemorrhoides idem morbus.
-

DE
SYMPATHIA.

DISSERTATIO
INAUGURALIS MEDICO-PHYSIOLOGICA
QUAM
CONSENSU ET AUCTORITATE
GRATIOSI MEDICORUM ORDINIS
IN
UNIVERSITATE LITTERARIA
FRIDERICA GUILIELMA
UT SUMMI
IN MEDICINA ET CHIRURGIA HONORES
RITE SIBI CONCEDANTUR
DIE XXIII. M. DECEMBRIS A. MDCCCXXXV.
H. L. Q. S.
PUBLICE DEFENDET
AUCTOR
FRANC. EDUARD. STRASSBERGER
SAXO-BORUSSUS.

OPPONENTIBUS:
ED. ZETTNOW, MED. ET CHIR. DR.
J. B. ASMUS, MED. ET CHIR. DR.
JOSEPHO THIELE, MED. ET CHIR. DD.

BEROLINI, TYPIS NIETACKIANIS.

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY

ASTEN LENOX TILDEN FOUNDATION

500 FIFTH AVENUE NEW YORK CITY

1892

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY

ASTEN LENOX TILDEN FOUNDATION

500 FIFTH AVENUE NEW YORK CITY

1892

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY

ASTEN LENOX TILDEN FOUNDATION

500 FIFTH AVENUE NEW YORK CITY

1892

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY

ASTEN LENOX TILDEN FOUNDATION

500 FIFTH AVENUE NEW YORK CITY

1892

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY

ASTEN LENOX TILDEN FOUNDATION

500 FIFTH AVENUE NEW YORK CITY

V I R O

**GENEROSISSIMO, AMPLISSIMO,
GRATIOSISSIMO**

DE GRODZKI,

**LEGIONIS HASTATORUM EXERCITUS BORUSSICI
TERTIAE CENTURIONI, ORDINIS PRO MERITIS,
DE CRUCE FERREA IN CLASSE SECUNDA, OR-
DINIS RUSSICI STI VLADIMIRI ET STAE
ANNAE EQUI TI ETC.**

NEC NON

V I R O

**AMPLISSIMO, DOCTISSIMO,
EXPERIENTISSIMO**

H. BERNDT,

**MEDICINAE ET CHIRURGIAE DOCTORI, LEGIONIS
HASTATORUM TERTIAE MEDICO SUPERIORI,**

**PATRONIS BENEVOLIS, FAUTORIBUS MAXIME
DE SE MERITIS**

HAS

STUDIORUM PRIMITIAS

PIO GRATOQUE ANIMO

D. D. D.

AUCTOR.

DE SYMPATHIA.

Recentioris aevi medicina eam ob causam antiquiori potissimum praestat, eique praefenda est, quod organismi animalis phaenomena explicare studet atque lucem dare obscuris. Vix ulla medicinae pars plures melioresque physiologia tulit fructus, quae sympathiae ac antagonismi leges, quatenus ad processum vitalem, formationem morborum et sanationem pertinent, persecuta clariores reddidit. Antea phaenomena corporis humani inexplicabilia cum functione nervorum, hucusque tenebris densis oblecta, medici conjunxerunt credentes, tunc demum clariorem fieri posse rationis cognitionem, quae sympa-

thia inter semet ipsa connectit corporis organa: illum autem diem vix unquam elucescere; unde factum est, ut non solum non progredi posset medicina, immo contrarium adipisceretur eventum.

Medicorum quale fuerit superioris aevi conamen, quo sese converterint, potissimum eo apparet, quod sympathiae tantummodo in statu corporis alienato, morbofo fecerunt mentionem, immo eam ipsam morbi esse notionem, atque expressionem voluerunt, quum phaenomena, quae synthesis indicant organorum, sine omni dubitatione, in organismo sano evidentiora appareant, neque tantopere sint implicata, ac in statu abnormi. Quod quidem eo deducendum, quia prius pathologiam organismi humani, quam physiologiam in universum studuerunt medici.

Darvin primus exstitit, qui, quum sympathiae plus esse videret tribuendum eamque pluris aestimandam, lege associationis motuum animalium proposita, digniorem reddi-

dit rationem, quomodo sese habeant organa, si phaenomena, quae vocant consensualia, animadvertuntur. Mirandum re vera est, eum eo non pervenisse, ut illam legem omnium universalem et communem esse organorum, neque ab organismo disjungi posse ostenderet.

Joannis Brownii, qui incitabilitatem, quae neque dividi neque partiri posset, unicam esse in omnibus organis dixit, atque inde produci sympathiam voluit, explicatio secundum theoriam suam nimis levis est.

Schelling, cujus studio philosophia naturalis medicinae tenebras detexit atque clariorem produxit lucem, omnium organorum associationem tam esse docuit necessariam, ut sine ea cogitari non posset organismus: unde apparuit, hujus actionem esse actionum compositionem singulorum organorum, atque energiam a singulis externae naturae oppositam, totius esse reflexum vitae.

Hufeland, medicorum princeps et Ne-

stor, primus latam atque veram rectamque proposuit theoriam in libro de pathogenia, dicens:

Sympathiam, h. e. vim organorum, ex qua alius organi irritatione afficiantur, eam percipiant atque simul reagent, primarium, gravissimumque organismi esse substratum atque fundamentum. Inde illa harmonica vis oritur partiumque concursus, qui ad vitam bonamque valetudinem conservandam atque firmandam necessarius est: inde conjuncta reactio valetudine depravata et auxilium mutuumque adjumentum. Itaque, si non amplius dubitare possumus, morbum abnormem tantum esse vitae processum, unusquisque necesse est concedat, illam sicuti vitam sanam pari modo evolvi.

Organismus, quatenus is est, multorum compositione singulorum organorum existit, quae conjuncta totum atque unum formant, actione organorum vivit; quae quidem actio, invicem terminans atque terminata, quo normalior atque ac-

curatior, eo perfectior organismus, eo melior processus vitalis, secundum normam procedit bonamque sistit valetudinem. Quo irregulariorem autem sese praebet, eo magis a norma recedit, unde prava malaque oritur valetudo, morbus. Praeter hancce communem omnium organismi partium conjunctionem inter singula systemata cardinalia atque partes ex iis conformatas connexus reperiuntur, qui illa communi non excluduntur. Vita corpori adstricta, itaque materiale praebens partem, quam in posterum esse et existere vis, incitari debet materia. Itaque corpus nutrimento eget, quod, antequam ad nutritionem aptum h. e. ad vitam conservandam idoneum sese praebet, valdopere mutetur, variisque vicibus evolvatur est necesse. Plurimorum organismi organorum complexus ad formanda vitae incitamenta, ad nutrimentorum evolutionem est dicatus: ideo organa, quo plus minusve ad assimilationem atque crystallisationem animaleam altius provehendam conferunt, inter semet ipsa approximata aut remota erunt.

Unde facillime explicari potest connexus atque vinculum glandulas inter salivales atque ventriculum, eum inter atque hepar et tubum intestinalem, inter eum atque systema glandularum mesenterialium, nec non hoc inter atque vasa sanguifera, quia scilicet organa similis functionis magis sunt approximata. Organorum igitur sympathia ex notione organismi elucet atque necessaria est.

Quae quidem concatenationes, ut ita dicam, quae ad genesin morborum magni sunt momenti, nunc ad legem sympathiae in universum reducuntur. Qua de re nunc fusius paululum loqui proposui.

Sympathia aut consensus, organorum sensu strictiore communio, ait Hufeland, appellatur ea connexio organorum, ex qua alterius organi pathema alteri, quocum habet conjunctionem, passionem excitat. Notabilis magna-que sympathia ventriculum intercedit atque caput, ita ut capitis laesiones facillime provocent vomitum. Sin autem, sicuti ex antece-

dentibus apparet, omnes partes organicae inter sese alunt vicissitudinem, singulae partes affines esse debent atque altera in alteram transeat necesse est. Quam quidem affinitatem plurium systematum atque transitum ad conformationem singulorum videmus valere organorum, sicut systema nervorum, vasorum, telae cellulosae, tunicarum: quae autem vario modo et variis vicissitudinibus convenientia, varietatem organorum efficiunt, functionem eorum modificant, eorumque inter sese reddunt sympathiam.

Quae quum ita se habeant, sympathiam effici apparet atque provocari:

I. **Systemate nervorum**, quatenus una omnium organorum pars est. Nervi mediatores inter corpus atque animum ($\sigma\omega\mu\alpha$ καὶ $\psi\upsilon\chi\eta$) dynamicam vicissitudinem inter systemata et organa rectificant et gubernant. Quo major nervorum multitudo organi cujusdam est, eo crebrior consensus cum aliis, sicuti organa sensuum atque ventriculus exempla

sunt, quorum irritatio celeriter expansa atque diffusa haud raro totum afficit organismum. E nervis solis omnia consensualia deducere phaenomena, uti nuper factum est, erat nimis. Nam negare non possumus, organa multa habere consensum, quorum communio, nervis producta, demonstrari nequeat, sicuti inter mammas et uterum, inter parotidem atque testes. Nervis tantummodo laxius strictiusve singulae partes invicem alligantur. Organa, ramo unius ejusdemque trunci nervorum praedita, in connexu sunt directo, sicuti organa digestionis, pharynx atque ventriculus, ventriculus et pulmones, pulmones atque larynx. Strictior deinde animadvertitur sympathia inter organorum paria, uti oculi sunt et mammae; harum ramuli nervorum inter sese conveniunt, originem e variis ramis ducentes; in illis chiasmate excitatur. Laxior manet sympathia partium, quarum nervi tertio aut quarto conjunguntur, qualis est nexus inter quintum

atque nervos sacrales N. sympathico maximo productus.

II. Vasorum deinde inter se conjunctione effici videmus consensum. Vasa tam sanguifera quam lymphatica nervis, mediatoribus dynamici vitae factoris, opposita materiae organicae portatores sunt: processum vitae organicae crystallisatione atque materiae accumulatione et efformatione provehunt. Plurimorum organorum substrata omnium texturam penetrant. Vasa atque nervi, materialis atque dynamicus vitae factor una substantiam organicam pervadunt, unde fit, ut depravatus in ulla parte vitae processus, morbus, facillime caeteris communicetur. Pars aliqua quo ditior vasis, quo majora ipsa sunt vasa, quae partem simul componunt, eo major ejus evadit sympathia cum aliis. Unde derivandae congestiones, vasorum irritationes singularum partium atque totius corporis-febris.

III. Telae cellulosae conjunctio, quae, quod ad expansionem atque localium

stimulorum diffusionem attinet, minoris esse videtur momenti, saepius consensualia efficit et producit phaenomena. Partes tela cellulosa permanat atque penetrat cunctas, cunctorum organorum involucrum contiguitatem reddit continuitatem. Quo latiores circuitus organorum, quem tela praebet cellulosa, sunt fines, eo facilius morbosae affectiones expanduntur.

*) IV. Tunicarum porro continuitas, quod ad propagationem consensualem attinet, haud levis momenti, quia organa involvunt atque circumdant, nervorumque ac vasorum sunt snbstrata. Magnus inter cutem externam atque tunicam pulmonum mucosam animadvertitur consensus, inter tubum alimentarium atque tunicas serosas. Tali modo oriuntur pneumonia, catarrhus pulmonum, diarrhoea atque alia.

V. E similitudine denique organisationis et functionis magna emanant sympathiae momenta. Quae, sicuti secundum

---

*) J. Mueller. Physiolog. I. B. 2. Abth. p. 413.

supra dicta, in processu nutritionis atque vita sana efficacissima apparuerunt, pari modo multum ad pathogeniam, ubi organicus connexus non observatur, ut inter pectus atque genitalia, conducere videntur.

Omnia illa momenta, etiamsi non pari modo, partim dinamico, partim materiali, partim mechanico valeant, ad constituendum consensum conferunt: neque systema nervorum, quamquam praecipuum vinculum animale, quod singulas partes inter se ad totum unum connectit, est, ut Reil vult, unicum. Deinde, quamquam diversissimo modo, pro gradu, pro expansione atque directione, semper structurae atque singularum partium functioni congruo, ad lucem procedit consensus, tamen omnes partes ejus sunt participes, uti omnes tum solidae tum fluidae vivunt: quam quidem sententiam multum impugnata Hufeland digno modo defendit, quum Mosis verbis: »Vita hominis in sanguine« veram dignitatem physiologicam reddere studeret. Vita igitur atque

consensus vicissim sese constituunt. Hic autem pariter sana atque organa insana, morbose affecta, viresque amplectitur, ideoque praecipue ad divulgandos atque expandendos confert morbos. Quam ob causam Hufeland, sine consensu, ait, locales tantum esse morbos, irritationem in ea parte, ubi fiat impressio, animadverti. Unde irritationem localem localem reactionem excitare non posse elucet: aliis per consensum, immo longe remotis communicatur partibus, et, si sat valida erat, toti corpori. Tali modo localis fit morbus universalis. Qua ratione febris natura continetur, ubi, quamvis primarium irritamentum saepius valde coarctatum atque sit locale, totum tamen systema nervorum circulationisque movet, sicuti in febre traumatica fieri videmus. Gastricarum partim febrium natura inde deducenda. Pari modo deinde reactionem consensu productam causis praegressis non respondere videmus. Vulnus, ut videtur gravissimum, partis sympathia non excellentis leves tantum aut nullas excitat sequelas,

quod ad vitae processum attinet, dum alias insultus, qui parvi esse videtur momenti, gravissimas atque universales provocat reactiones: sicuti in trismo atque tetano ex assula orto hoc praecipue est conspicuum.

Etiam si in statu sanitatis partium mutua sympathia coërceatur, tamen non raro causae influunt, quae illum naturalem turbant consensum, morbosumque eum reddunt: in hysteria, ut exemplum addam, atque nervorum resolutione levissimus impetus maximas secum ducit sequelas. Nascitur inde deflectio consensus pro gradu. Ejus autem expansio fit abnormis, si sympathia terminos atque fines a natura positos excedit, et ad remotas tendit partes. Organisationes morbosae recentior ortae et actiones, sicuti tumores cystici, cancer, ulcera alique secernentes loci propriam sibi vindicant sympathicam conjunctionem.

Talis consensus abnormis tum facillime gignitur, quum universa vicissitudine dyna-

mica adaucta aut labefactata intemperies irritationis adest, sicuti exempli gratia in hysteria, nervorum resolutione, febris aliisque, aut, si irritatione organi cujusdam enormi enormis provocatur reactio, unde ejus sympathia in organismo praevalet. Latus oritur in tubo intestinali consensus, vermibus aut saburra continuo irritato, ita ut spasmi excitentur. Eodem ex fonte varia graviditatis phaenomena proveniunt irritato ab embryo utero, qualia sunt cephalalgia, indigestio, vomitus et caetera. Haud minoris momenti ad provocandam novam sympathiae vicissitudinem debilitatio ex nimia nervorum intentione atque succorum detractio: sic congestiones passivae, inflammationes, spasmi oriuntur. Locus etiam minoris resistentiae veterum medicorum ex phaenomeno hoc ducit originem.

Irritatio sympathica ejusdem fieri potest vigoris, majorisque, quam primaria localis, atque omnes sequelas, uti dolorem, adauctam oscillationem, spasmos, inflammationem proferre. Notatu dignum est, quod majus irri-

tamentum sympathicum minus primarium tollere queat; unde fit, ut, sympathia provocata, in alia minoris parte momenti turbationes vitales doloresque cedant. Doctrina contrasti- muli inde enata. At vero non solum stimuli excitantes, sed etiam deprimentes atque debilitantes per sympathiam propagantur, indeque totius organismi debilitas derivanda, si praecipua, quacum multae aliae in consensu sunt, pars debilitatur.

Sympathiae legibus simpliciter asseruntur antagonismi leges. Tantum abest, ut iste singularis atque sympathiae opposita sit actio vitalis, ut in ipsa sympathia fundatus oppositam aliam tantum habeat directionem, atque in organismo, provocatis in aliis organis irritationibus, atque motibus, sublatam restituere studeat aequalitatem. Itaque, sublata aequalitate virium atque motuum partis alius, alia cum illa per sympathiam cognata oppositam suscipit actionem ad destruendam primariam affectionem morbosam. Simplici modo hoc fit in actione musculorum, ubi extensorum

actio actionem excitat flexorum. Nusquam autem clarius conspici illud potest studium adaequandi antagonisticum, quam in systemate nervorum atque vasorum, praecipue in organis egestionis atque secretionis. Trismus tollunt spasmi clonici: secretio alius organi adaugetur turbata aut sublata in alio, ut in tunicis serosis atque cute, ita ut suppressa cutis functione atque inde enascente augmentatione tunicarum serosarum mucosarumque pectoris, abdominis hydrothorax, catarrhus, bronchitis, pneumonia, tuberculosi, diarrhoea, ascites etc. queat provocari.

Ex omnibus his sat luculenter apparet, actiones antagonisticas non semper esse salutare, sed facillime conspici potest, quomodo morbi in spatio possint propagari, simulque, quomodo abnormitates vitalitatis exortae, provocatis in partibus minoris momenti actionibus antagonisticis, queant tolli: provocamus eam ob causam secretiones, epispastica ponimus, ut sic ab organis affectis fiat derivatio.

VITAE CURRICULUM.

Ego Franciscus Eduardus Strassberger die undetricesimo m. Martii anni MDCCCIX. Lipsiae natus patre Christiano Gottlob medicinae doctore atque medico practico, matre Johanna Rosalia e gente Brandt, confessioni addictus sum evangelicae. Primis litterarum elementis imbutum, anno MDCCCXXI. m. Octobri, Porta, alma mater, me alumnum in gremio recepit atque fovit per sexennium. Omnibus praeceptoribus meis, praecipue autem Beat. Dr. S. S. Theologiae Ilgen atque celeberrimo Wolff, Professoribus, ob insignem erga me amorem gratias ago maximas. Schola provinciali Portensi m. Septembri anni MDCCCXXVII. relictā, testimonio maturitatis No. II. a. instructus civibus Instituti medico-chirurgici Friderico-Guilelmani m. Novembri ejusdem anni, quod Berolini floret, sum adscriptus, ubi per quadriennium hisce praelectionibus atque exercitationibus clinicis interfui virorum illustrissimorum atque celeberrimorum:

Cel. Wolff de hodegetice, logice, et psychologia; Ill. Link de historia naturali, botanice; Ill. Schultze de botanice atque materia medica; Ill. Lichtenstein de zoologia; Cel. Turte de chemia, pharmacia et physice; Beat. Hermbstaedt de chemia, pharmacia atque oleis; Beat. Rudolphi de anatomia corporis humani, foetus humani et organorum sensuum, de entozois, de physiologia, nec non medicinae methodologia atque encyclopaedia; Beat. Knape de osteologia, splachnologia et syndesmologia: artem cadavera rite dissecandi me docue-

runt Beat. Rudolphi et Knape; Cel. Eck audivi de physiologia hominis; Ill. Horn, de pathologia speciali, de morbis mentis atque syphiliticis; Cel. Casper de arte formulas medicas concinnandi et de medicina forensi; Ill. Osann de materia medica; Ill. Fr. Hufeland de pathologia generali, semiotice, therapia tum generali tum speciali; Ill. Kluge de arte fascias imponendi, de ossibus fractis atque luxatis, de chirurgia generali et arte obstetricia, nec non de akiurgia; Ill. Rust de chirurgia speciali; Ill. Jüngken de oculorum morbis. Exercitationibus clinicis medicis interfui Cel. Wolff, Ill. Bartels et Perill. G. Hufeland; chirurgicis Ill. Rust et Generos. de Graefe; ophthalmiatricis Ill. Jüngken; Celsi de medicina libros explicavit Ill. Hecker.

Studiis peractis per annum et quod excurrit medico-chirurgi inferioris munere in nosocomio caritatis Berolinensi functus sum. Deinde per triennium medico-chirurgi munus suscepi in legione hastatorum tertia Borussici exercitus.

Jam vero tentaminibus tum philosophico, tum medico, nec non examine rigoroso rite absolutis spero, fore ut dissertatione thesibusque publice defensis summi in medicina atque chirurgia mihi tribuantur honores.

THESES DEFENDENDAE.

---

1. Vulnus, instituta amputatione, semper prima intentione sanandum.
  2. Nullum in medicina venenum.
  3. Ligatura vasorum torsioni omnino praeferenda.
  4. Omnibus amputationis methodis sectio infundibiliformis praeferenda.
  5. Anceps remedium melius, quam nullum.
  6. Omnia graviditatis signa seorsim spectata fallacia.
-

175.

D E
LIPOMATUM NATURA ET
INDOLE.

DISSERTATIO
INAUGURALIS
QUAM
CONSENSU ET AUCTORITATE
GRATIOSI MEDICORUM ORDINIS
IN
UNIVERSITATE LITTERARIA
FRIDERICA GUILIELMA
UT SUMMI
IN MEDICINA ET CHIRURGIA HONORES
RITE SIBI CONCEDANTUR
DIE XXIII. M. DECEMBRIS A. MDCCCXXV.
H. L. Q. S.
PUBLICICE DEFENDET
AUCTOR
BRUNO LINCK
SILESIUS.

OPPONENTIBUS:

L. SALBACH, MED. ET CHIR. DR.
E. CAESAR, MED. ET CHIR. DD.
A. SCHIELE, MED. ET CHIR. DD.

BEROLINI, TYPIS NIETACKIANIS.

THE AMERICAN MUSEUM OF NATURAL HISTORY

NEW YORK

THIS SPECIMEN IS

DEPOSITED IN THE

MUSEUM

FOR THE PURPOSE OF BEING PRESERVED

AS A TYPE SPECIMEN OF THE

SPECIES

OF THE

ORDER

OF

THE

CLASS

OF

REPTILES

AND

AMPHIBIANS

VIRIS HUMANISSIMIS

A. SEIDEL,

PROFESSORI GYMNASII REGII CATHOLICI GLOGAVIAE

**PRAECEPTORI ATQUE AMICO OPTIME DE
SE MERITO**

NEC NON

ERNESTO SCHULZE,

IURIS CONSULTO LOEWENBERGAE,

AMICO CARISSIMO ATQUE DILECTISSIMO

HASCE

STUDIORUM PRIMITIAS

PIO GRATOQUE ANIMO

D. D. D.

AUCTOR.

Lectori benevolo salutem!

Cum medico-chirurgi inferioris munere fungens in nosocomio Caritatis versarer, multa mihi valde memorabilia in re medica atque chirurgica videndi, explorandi atque observandi occasio data est. Multa certe operae pretium fuisset promulgari, attamen tironis ingenium pertractare non ausus fuit, quod a doctissimis atque experientissimis in medicina et chirurgia suscipi deceret. Lipoma in dorso mulieris cujusdam, capitis viri magnitudinem aequans, feliciter exstirpatum, inter alia attentione mihi admodum dignum videbatur, partim, quod quae viderim lipomata, magnitudine superaret, partim quod tumorum hujusce generis naturam et indolem, praesertim quod ad anatomiam pathologicam attineat, quanquam ipsi saepissime in scriptorum illustrissimorum operibus commemorati sint, a paucis tantum hacce, qua deceat, diligentia atque patientia illustrata vidissem.

Praeterea opus juvenilibus viribus magis alio congruum videbatur, quod dicta repetere, et invicem jungere, deficientia secundum vires supplere, diligentia magis, quam experientia magna et praeclaro ingenio opus esset. Quomodo dissertatio de lipomatibus in lucem progressa sit, dixi, ab lectore, si quem habeam, benevolo peto, ne sit judex nimis severus, imo meminerit, juvenile esse opus atque tironis, cujus maximum, quod fere liceat, summumque decus esset, operae pretium non plane perdidisse.

DE LIPOMATUM NATURA ET INDOLE.

Quae plerisque recentiorum scriptorum, saltem in anatomia pathologica, lipomata audiunt, apud omnes fere veteres scriptores steatomata nominata sunt, quo nomine naturam, quae leviter tantummodo nota erat, significare voluere. Steatomata erant tumores, adipe, pinguedine, vel simili materia impleti, verbo a graeco *στεῖν* derivato. Anatomia pathologica nondum accurate exercita, levi tantum atque superficiali observatione gaudebat, neque mirum est, anatomicam tumorum explorationem in descriptionibus nobis conservatis, vel plane deficere vel admodum esse imperfectam. Hisce sub conditionibus tumores, natura et indole plane diversos, eodem nomine lipomatum saepe descriptos fuisse, facile intelligitur, neque deinde scripta errorem detegendi semper occasionem praebent, nisi e causis praegressis, e morbi historia, e sede, e magnitudine aliisque ceteris externis signis commemoratis naturam interdum divinare possimus. Posteriore tempore, cum medici eruditissimi et experientissimi in re anatomica investigationes anatomico-pathologicas instituere inciperent, atque accuratissime in cada-

verum sectionibus statum morbosum explorarent, tum tumorum, levi intuitu similium, sed natura plane diversorum, genera separata atque diversa diversis etiam nominibus nuncupata esse voluerunt. Hinc origo nominum lipomatum, tumorum adiposorum, excrecentiarum (membranae) telae adiposae, quae tumoribus imposuerint. Qui enim sub nomine steatomatum prius descripti essent tumores, non omnes esse jure steatomatibus adnumerandos propter variam naturam et indolem, bene intellexerunt, accuratius tamen eos distinguere tempus non affuit.

Anno 1709 *Littre* novum nomen, lipoma, in nomenclaturam chirurgicam inferre conatus est, sed *Morgagni* affert, eundem tumorem, cui nomen ille novum tribuisset, ab *Ruyschio* posthac descriptum, et iterum steatoma dictum fuisse. Propter hanc rem etiam post *Littrii* tempus steatomatis nomen usitatissimum fuit, et recentiore demum tempore illi lipomatis cessit. Peto igitur a L. B., ne verbo, steatoma, cum saepissime eo usus sim, offendatur, quod, cum scriptorum observationes repeterem, nomina etiam ab auctoribus in usum vocata non libenter missa facere voluerim. Nomen lipoma eo magis necessarium nunc fuit, quo accuratius ipsius ab steatmate, natura admodum varia praedito, differentiam anatomia pathologica indies clariorem reddere incepit, ita ut nostris temporibus crimen esset, illam jam neglectam in hacoe chirurgiae parte confusionem nominum commutatione denuo revocare.

Ut lipomatum litteraturam completam dissertationi

adjicerem, propter spatii angustiam nullo modo fieri potuit; quae tamen de lipomatibus scripta sint, libri nunc enumerandi continent.

Reufs, repertorium commentationum a societatibus litterarum editarum. Tom. IV. vid. lipoma, steatoma, tumor cysticus. Gotting. 1820. 4.

Ploucquet, initia bibliothecae med.-pract. et chirurg. realis etc. Tiibing. 1793 — 97. Continuat. et suppl. 1799—1803.

Bernstein, medic.-chirurg. Bibliothek oder Verzeichniss der med.-chir. Schriften etc. Frankfurt 1750—1828.

Otto, Lehrbuch der pathologischen Anatomie des Menschen u. d. Thiere. Berlin. 1830. Bd. I.

Dictionnaire des sciences médicales par une société de médecins et de chirurgiens. vid. Loupe. Paris 1818.

Weidmann, annotatio de steatomatibus additis quinque figuris in aere ductis. Moguntiaci 1817.

Lipomata tumores plerumque in tela cellulosa subcutanea orti, frigidi, forma subrotundi, mobiles, circumscripti, non dolentes, superficie plerumque aequales, cute ceterum sana obtecti, magnitudine diversissimi esse solent, praeterea molles, pultacei, lobulosi sub attactu, sine fluctuatione, pinguedinem in cellulis inclusam continent.

Temperatura normali, unde frigidi tumoris nomen, lipomata raro inflammantur, neque certum habemus, utrum semper externa laesione quapiam, aut cutis nimia

extensione, an etiam ex causis naturae ipsorum insitis, hocce fiat. Alii scriptores pro illa, alii pro hacce opinione pugnam incedunt. Equidem, si dijudicare deberem, pro illa pugnarem, quae mihi maxime cum vera lipomatum natura congrua videtur; observationes multae testantur, tales exulcerationes per longum temporis spatium durantes, attamen in bonam aegroti valetudinem nullo modo malum effectum exercuisse. Sed non dubitare videar, quin exulcerationes lipomatum, cum extensiores majoresque factae, magis in interiorem structuram provenerint, pinguedine omnino depravata, etiam damnum afferre possint non exigui momenti, quod semper novum putredinis nutrimentum porrigere debeant.

Forma lipomatum non modo ab initio tumoris, sed etiam posthac paene semper globosa, vel quae similis est. Quae eo magis conservabitur in tela cellulosa tenui, praesertim thoracis, regionis abdominalis, extremitatum, eo magis deleri poterit situ sub cute valde tensa vel fascia quadam, unde nomen talpae, testudinis, quo lipomata capitis usa sunt. Interdum lipomata etiam pedunculata observantur.

Lipomata plerumque *mobilia* sunt, quod ex telae cellulosae, qua circumdantur, natura, facile intelligitur. Attamen minore fruuntur mobilitate origine aut sub cute nimis tensa aut fascia, aut nimia cum partibus vicinis connexu, si inflammatione orta tela cellulosa, quae tumorem cingit, nunc intimam cum illo iniit coalitionem. Magis minusve etiam mobilitas imminuitur origine lipomatis

in tela cellulosa intermusculari aut conjunctione organica tumoris externi cum altero in cavitate aliqua majore corporis nato. Praeterea plerumque lipomata basi mobilia nec, uti *Schregerus* monet, immobilia observantur. Quomodo deinde cum mobilitate circumscripta forma tumoris et fines definiti intime cohaereant, facile intelligendum est.

Doloris expertes esse tumores adiposos, scriptores monent, nec mirum habemus, si pinguedinis naturam contemplemur. *A. Cooper*, (medico-chirurg. Transactions Vol. XI. Prt. II. p. 440—470, etiam *Rust's Magazin*. 12. Bd. 1. Hft.) lipoma igne incensum fuisse, neque scivisse aegrotum enarrat.

Cutis, quae lipoma tegit, ceterum *sana* est, cum tumore non concreta, plicam formari patitur; praeterea mirum in modum interdum extenditur, quo fit, ut venu-lae superficiales plerumque praeter morem inflentur, aut cutis ipsa levi tantummodo laesione adhibita facile exulceretur. Verisimiliter ex aegrotorum immunditie, fortasse etiam ex morbosa aliqua degeneratione, cutis interdum crassa, aspera, inaequalis redditur, uti *Acrel* (chir. Vorfälle, 2. Bd. Aus dem Schwedischen v. *Murray* Götting. 1777.) profert, aut levem quasi scabiem ostendit. (*Morgagni* de sed. et caus. morb. Lugduni Batav. 1767. Tom. IV.)

Pleraque lipomatum *molli*a, *pultacea*, *sine fluctuatione* apparent, sed accidit interdum, ut cutis tegentis nimia tensione tantam duritiem, talemque figurae circumscriptionem praebeant, ut lupiae, tunica invelatae spe-

ciem mentiantur. Contra autem *Weidmann* l. c. affert, »mollitie interdum tam insolita praeditos esse tumores, quippe quae primo intuitu specie cystidis, liquidum continentis, ipsi illuserit; etenim alternis e diverso tumoris loco pressionibus, molle illud et fluctuans contentum distinguere et ex una communis veluti cavi parte in oppositum develli potuit, sed tactus exploratio alio modo instituta, dubium solvit; accipio nempe, quantum datur, tumoris partem inter pollicem et indicem manus et sentio fluidum non, sed, quod teneo, solidum molle et lobulosum esse, quo securus de steatmate fui.« Quanquam *superficies* tumoris aequalis esse solet, tamen locali quadam singularum cellularum prae ceteris majore incremento superficies etiam formam inaequalem, lobulosam, gibbosam ostendere licet, cujus exempla exhibent *Renard* (med.-chir. Zeitung Salzburg 1815. 2. Bd.), *Roher* (Medic. Reposit. 1816. in *Hufeland*, Journal 1816. St. 8.), *J. Abernethy* (observat. containing a classific. of tumours etc. London 1804. in Samml. auserlesener Abhandl. für pract. Aerzte Bd. 22. St. 2.).

Voluminis, quod lipomata aggredi licet, maxima est varietas, attamen hoc sane constat, inter omnes tumores, qualescunque sint, maximae magnitudini et ambitui obnoxia esse. Paullatim autem pinguedinis copia in dies aucta expansione cellularum crescunt, neque *Sauberi* (diss. anat. pathol. de steatom. in princip. aortae repert. etc. Vitemberg 1723.) opinioni, hujusce generis tumores calculorum more per appositionem novarum homogenea-

rum partium increscere obtemperandum est. Jure *Weidmann* monet, »quae incepta increscere desinant, steatomata raro observari.« Consentit etiam *Abernethy* l. c. hisce verbis: tumorem, utpote formatus fuerit, ipsum sufficientem causam increscientiae suae esse. Attamen quidam ambitus gradus intrat, quem aggressi tumores adiposi, subito augeri desinant, posthac vero, modo ex causa perspicua modo nulla occasione data, pergunt. An forsitan hocce temporis momentum summum tensionis tegumentorum gradum designat, quo superato, relaxata de novo cute, celerius quam prius increscunt?

Sed et tunc terminus est. Quanto temporis spatio opus sit, ut lipomata certam magnitudinem sibi acquirant, metiri nequimus, alia celerius alia tardius augentur. Memorabilis mihi, data occasione, observatio *Littrii* in mentem venit, qui lipoma in homine adulto, utpote vino aut spiritu frumenti effrenatius solito fructus fuerit aegrotus, statim intumescere sese vidisse affirmat.

Tumorem nimiam molem aggressum pondere sui ipsius locum, quo ortus fuerit, relinquere et directione, gravitatis lege data, in inferiorem partem migrare, aut bursae instar dependere debere, facile intelligitur, et probatur observationibus. »Steatoma in sinistro inguine octennis apud Ubios puellae ortum, *Weidmann* l. c. ait, sub initium formam herniae referens, deorsum primum et antrorsum increvit; post cute veluti duce retrorsum cessit, mox externis genitalibus eo penitus obrutis absconditisque, tandem et ipsum anum celat, ut excreta ster-

cora, illo excepta et urina semper contaminarent fastidia-
que familiarum valde moverent.

Memorabiles lipomatum immensorum historiae a *Springsfeld* et *Matheas* referuntur, alterum triginta octo alterum quadraginta libras pependisse enarratur. *Acrel* de lipomatibus ponderis librarum quindecim, aut viginti unius, verba facit, deinde alius, in articulationis mandibulae regione orti, cujus collum ulnae Suecicae habebat in ambitu partem quadrantem unam et dimidiam, fundus autem partes quadrantes tres, observationem prae-
bet. *Abernethy* lipomata observavit ponderis librarum quatuordecim aut quindecim. *Loder* (Journal für die Chirurg., Geburtshülfe u. gerichtl. Arzneik. Jena 1797. Bd. I.) lipomatis historiam profert, quod ex regione spinae vertebrae dorsi primae usque ad vertebam dorsi octavam aut nonam basin extendebat, fundo autem usque ad ossis sacri regionem dependebat. Peripheria basis pollices viginti septem et dimidium, fundi vero pollices triginta duos habebat. *Klein* (v. *Graefse* u. v. *Walther* Journal Bd. I.) lipoma lateris posterioris femoris longitudine trium pedum et pollicis unius, ambitu pedum duorum et pollicum sex observavit, quod librarum viginti septem et unciarum novem pondus habebat. Simile exemplum exstat apud *Meckren* (rare und wunderbare chir. Bemerk. p. 508.) *A. Cooper* observationes enumerat lipomatis pondere libr. quatuordecim, quod ipse exstirpavit, deinde libr. quindecim a Clinio, tandem lipomatis libr. viginti duarum, a Copelando excisorum. Prae-

terea tumorem adiposum ipse exstirpavit, cujus ambitus erat maximus fundi pedum duorum et pollicum trium, colli minimus pollicum duodeviginti. Originem cepit ab regione processus ensiformis, et sedenti usque ad genua dependens, suspensorii auxilio nuchae circumdati portari debuit. Pondus habuit libr. triginta septem unciarum decem. In nosocomio St. Thomae conservatur. Similem lipomatis observationem Parisiis *Chopart* fecit, quod collo usque ad femora dependebat. (Dict. des scienc. méd. par une société de médecins et de chirurgiens. Paris 1818. vid. *Loupe*.)

Lipomatum alia eximia magnitudinis exempla exstant apud *Brennecke* (allg. mediz. Annalen. 1811. Oct. p. 930) lipomatis pondere libr. viginti quinque, apud *Roher*, l. c. lipomatis ex fronte usque ad genua dependentis longitudine ulnarum trium et pollicum trium, apud *Dorsey* (Transact. of the Americ. philosoph. Soc. Philad. 1818. N. Series. Vol. I.) ulnarum trium et pollicum novem ambitu; apud *Berndt* (*Rust's* Magazin. Bd. XIII. St. I.) libr. viginti duarum; apud *Liston* (Edinb. med. and surgic. Journ. Nr. 77. Octbr. 1823) libr. quadraginta et dimidia; apud *Portalupi* (Storia ragionata dell' enorme tumore del Nob. Sign. Luigi Tedeschi etc. Venet. 1823) libr. quinquaginta duarum; alia apud *Morgagni* l. c.; *Raven* (de lipom. insignis magnitudinis felic. exstirpat. Gotting. 1787); *Romieux* (observ. sur une loupe sur le dos, pesant ving-cinq livres (Annal. de la Soc. de Méd. prat. de Montpellier. Tom. 12. p. 195); *C. Fr.*

Kaltschmied (de steatom. fame curato programm. inaug. Jenae 1767), lipoma vidit infantis recenter nati magnitudinem superans et alterum permagnum fame curatum observavit. **Renard**, l. c. memorabile capitis lipoma describit, quod, basis diametro pollicum quatuor et dimidii, corporis autem pollicum trium praeditum, secundum longitudinem trium pollicum dependens, in semicirculo ad latus sinistrum vergebat atque mitrae Turcicae effigiem referebat. **Dreyer** (merkw. Krankheits- u. Heilungsgeschichte einer grossen Fettgeschwulst, Hamburg 1799 in Salzburger Zeitung. 1800. 3ter Bd.) lipomatis humeri historiam enarrat, cujus basis ambitum pollicum duodeviginti, corpus pollicum quadraginta habebat, pondus autem libras quatuordecim aequabat.

Haud exiguum scriptores operam perdiderunt, ut constituere possent, *an tumores adiposi* accuratius cum hominum *certa constitutione* quadam, *conditione morbosa conjuncti sint*, nec ne. Attamen vana hujusce generis tentamina atque inutilia. Imo confiteantur necesse fuit, saepissime homines ceterum sanos atque bonae fuisse valetudinis. Modo, qui crinibus flavis, fibrarum magna praediti laxitate, magis aliis ad obesitatem proclivi, ad lipomata procreanda accommodatiores esse videbantur, modo homines corpore graciles, imbecilli, maceri erant. Regulas atque leges constituere haud licuit. Lipomata utriusque sexus, cujuscunque aetatis sunt, in omnibus telae cellulosaе liberae locis oriri possunt. Attamen jure

constat, mulieres magis quam viri morbo obnoxias esse, id quod ex scriptorum observationibus, plerumque in mulierum corporibus factis, facile intelligitur. Causam corporis feminei anatomicis conditionibus inesse scriptores dixerunt; jam ab infantia puellarum magis quam puerorum organismum in pinguedine procreanda incumbere, quod sexus feminei formis rotundis, satis superque probari: praeterea fibrarum et omnium partium laxitatem in culpa versari. Neque deinde certae aetati lipomata sunt, sed in provectionibus saepius quam in juvenibus observantur.

Lenem originem ab exiguo tantummodo incremento capiunt, furtim obrepunt, neque priusquam mole sua offenderint, aegroti attentionem in se trahunt, ita ut homines de primo morbi exordio et causis nihil plerumque sciant communicandum.

Lipomata in quibuscunque corporis regionibus oriuntur, attamen praeter alias eligere videntur, quibus frequens sub cute est tela cellulosa mollis, tractabilis, pinguedine abundans, cute ipsa laxa magnaeque extensioni idonea. Quamobrem praecipue dorsum, humeri, pectus, abdomen, nates, inguines, extremitates, praesertim brachia et femora obsidentur, uti scriptorum observationes et praxis chirurgica quotidie docent. Steatomata tantum in partibus saltem glandulosis oriri, ut *Waldschmiedius* in praxi sua pronuntiat, falsa est opinio, imo contrarium fortasse dici potest. Lipomata dorsi descripta habes inter alios apud *Loder*, *Rust*, *Romieux*, *Kaltschmied*, *Blasius*,

Schroeck; humeri apud *Morgagni*, *Hanckel*, *Dreyer*; pectoris apud *Pohl*, a *Graefe*, *Lobstein*; regionis abdominis apud *Cooper*; natum apud *Acrel*, *Morgagni*; inguinum et femorum apud *Abernethy*, a *Klein*, *Bernstein*, *Cooper*, *Morgagni*, *Laugier*, *Fine*, *Littre*, *Daxet* etc.; colli *Montfalcon*, *Chopart*, *Wimmer*, *Laugier*, *Fine*; cruris apud *Gockelinum*; interfeminei apud *Elsholz*. Ipse lipoma sub cute mammae sinistrae puellae adultae oblongum, subglobosum, longitudinis pollicum circiter quinque observavi.

Sed etiam *locis*, *paupertate*, *telaе cellulosaе laxae aut pinguedine impletae* eximiis, *lipomata non desunt*. Lipomatum sub cute capitis permultae exstant observationes, exempla tumorum hujusce generis in fronte praebent *Roher*, *Renard*, *Loder*, labiorum majorum vulvae *Delpech*, *Fahner*, scroti?

Haec de lipomatibus, in tela cellulosa subcutanea corporis ortis. Sed *magnae* etiam *cavitates haud liberae sunt*, neque tela cellulosa in calvarii cavo, neque in cavo abdominis vel pelvis lipomatum generationi resistit. Haecce cavitatum lipomata jure interna audiunt atque externis opponuntur. Observationes hujusce generis lipomatis invenimus apud *Weidmann*, magnitudinis et forma ovi gallinacei, anteriore et medio cerebri lobo ita intercepti, ut sat magna ejus pars in summa, qua durae matri adjacet, parte prominere, circumscriptis limitibus, cum vicinis partibus vix cohaerentis ita ut facile eximi posset. *Drelincourt* vidit lipoma inter cerebrum et

cerebellum. Similium casuum observationes exstant praeterea apud *Rhodium* (Observ. med. physic. Cent. II, observ. 55), *Borellum* (observ. med. physic. cent. II, obs. 78), *Abercrombie* (Krankh. d. Gehirns u. Rückenmarks), *Voigtel* (pathol. Anatomie. Bd. II. p. 613 et 645). Observationem lipomatis pectoris praebet *Meckel*, abdominis pylorum annuli instar cingentis *Baader*, lipomatis alius abdominis *Merklein*. *Junker* in sectione cadaveris adolescentis annorum septemdecim, steatoma magnitudine ovi gallinacei invenit, quod, duodeno adhaerens, ductum choledochum et venam portae comprimebat. In *Essay d'Edinbourg* observatio permagni steatomatis exstat, quod oesophagum comitabatur per cavitatem thoracis, et usque ad abdomen se extendens, supra cartilagine xiphoidea in exteriori parte thoracis tumorem efficiebat. Similem casum *G. Wind* enarrat. Memorabilem et memoriae admodum dignam observationem *Sauber* profert. »In principio aortae, juxta egressam e corde non multum ab hujus valvulis duo tubercula, gallinaceum magnitudine ovum aequantia, sedem fixerant suam, et quidem alterum, mox in flexura hujus arcum aemulante, alterum vero in descendente vasis ramo situm erat. Hi tumores, digitis admotis pressi, plane non cedebant, nullamque ob summam, qua pollebant, duritiem, foveam relinquebant. Ex adjecta anatomico-pathologica descriptione tumorum vera lipomata fuisse elucet. *Thomas Bartholinus* (cent. II. obs. 20) mentionem facit steatomatis prope vesicam urinariam, virilis magnitudine capitis, deinde steatomatis,

quod pancreati adhaesit, ipsoque pancreate major fuit (cent. II. obs. 54). Dn. *a Moenichen* steatoma membrana lieni adhaerens vidit (epist. 56. cent. II. p. m. 586 ad Thomam Bartholinum). *Petr. Lotichius* steatoma ad regionem lienis, capitis magnitudinem superantem observavit. De steatmate juxta intestinum duodenum, deinde de steatmate oesophago et arteriae asperae incumbente evolvas *Fabric. Hildanum* (cent. I. obs. 71.) Alia etiam apud eundem auctorem relatio exstat de lipomatibus in mesenterio, circa vasa splenica, venam portam et venam cavam, nec non in diaphragmate etc. De steatmate in mesenterio puellae refert *Barbette* (prax. med lib. 3. II. p. m. 242). Praeterea nominanda sunt exempla apud *Ruyschium* (dec. I. adv. an. p. 6) steatomatum in testibus mulierum, apud *Klannigium* steatomatis pulmonum (nosocom. caritat. hist. 10. p. 39 et hist. 16. p. 70), apud *Heisterum* (annotat. ad ejus comp. an. p. 203) hepatis innumeris steatomatibus obsessi.

Lipomata vero quin in ipsa viscerum tela cellulosa oriri possint, valde dubito, neque cogitationem ex animo plane depellere possum, omnes illas supra commemoratas lipomatum observationes, in quibus de tumoribus adiposis in illis visceribus ipsis oriundis verba fiunt, revera non lipomatum historias exhibere, sed potius, quae lipomata nominata sint, tumores alius generis, admodum diversos, forsan fungosos, fuisse. Sed, quod illustrissimi inter illos scriptores adsunt anatomici, tantum dubii aliquid injiciamus, eo magis, cum, quas argumenta proferre

possimus, descriptiones tumorum anatomico-pathologicae desint. Inter recentiores *Monfalcon* (dict. des sciences méd.) denuo opinionem edixit etiam in viscerum ipsorum tela cellulosa lipomata oriri posse.

Haud raro secundum scriptores, accidit, ut *lipomata externa cum internis cohaereant, vel potius in magna corporis cava se continuent*. Sic *Monfalcon* steatomata colli interdum in pectus descendere monet, et *Acrel* observationem exhibet lipomatis, in regione inguinali, quod in cavitatem pelvis usque se extendebat ibique cum simili steatmate cohaerebat.

Lipomata plerumque *solitaria* sunt, quo in casu eo majorem ambitum acquirere solent, sed interdum *plura* in uno eodemque corpore, *simul* observantur. Forma et magnitudine diversissima nunquam ad eandem molem increscunt, quae plerumque solitariorum est, eo minora sunt, quo frequentiora inveniuntur. *Weidmann* enarrat, hominem se vidisse, qui ob exiguos tales tumores variae formae consilium ab ipso poposcerit, enumerasse se tum quindecim, alios in brachio, alios in femoribus, in trunco et in collo, magnitudine exiguos et varios. Aliam observationem habet *Ph. a Walther*: excrescentiae aut potius tumores viginti quatuor, magnitudine diversi, partim veluti bursae dependebant, quarum maxima basi, qua corpori insidebat, ambitum pollicum undeviginti Parisiensium praebuit. Ex regione ossis sacri supra musculus glutaeum se extendens in femore finem habebat. Bursa illi basi insidens atque ex hoc loco dependens longitudinis

erat pedis unius et dimidii Paris., et latitudinis maximae pedis unius et pollicum quatuor, pondere habebat circiter libras sedecim usque ad duodeviginti. Attamen ex parte tantummodo haecce *Waltheri* huc pertinet observatio, quod cum certa, quam describit, cutis turpitudine lipomata complicata, ab ipso naevus lipomatodes appellabantur. Attamen vera fuere lipomata, habitu enim laxo, pultiformi sub attactu inaequalis, quam continebant, massa luculenter adiposa digitis admotis observari potuit. Anatomica deinde inauguratio massam adiposam declaravit crassam, aequalem, sine ulla membranosa aut alia organisatione. Lipoma illud *Ph. a Walther*, ut ipse monet, cum eo similitudinem habet, quod *Leclerc de Buffon* (histoire naturelle et particulière etc. redigé par Sonnini. Tom. 20. Paris) descripsit. Apud *Waltherum* altera etiam exstat observatio in nosocomio universali Viennae anno 1800 in muliere facta, cujus totum corpus lipomatibus tectum fuit. Omnia exigui ambitus, pleraque pedunculo praedita, colloque contracto instructa, fundo expanso, lagenae formam praebebant. Ceterum mulier sana erat. Confer *Voigtel* (in Meckel pathol. Anat. Bd. I. p. 86), *Bart. a Siebold* (Chiron, eine etc. Zeitschrift Bd. I), *Acrel* l. c. Observationem aliam de lipomatibus multis in eodem homine nobis praebet *a Klein*, duodecim usque ad viginti in brachiis magnitudine faseoli usque ad eam ovi columbini enumerabantur. *Abernethy* etiam factum obtemperat *Alibert* (nosologie générale) effigiem praebet hominis, cujus totum corpus lipomatibus obsessum

fuit. Sed rarissimam de hacce re observationem offert *Renard*, quam paucis verbis repetam, non indignam habeo. Catharina Schiff cum eo communicavit, quarta graviditate feliciter superata post quinque menses, dum valetudine plane bona gauderet, primum sub cute mammarum et pectoris corpuscula, sub attactu non dolentia se observasse, deinde totum corpus, extremitatibus, facie et volis manuum exceptis obtectum fuisse. Praesertim regio abdominalis, columnae vertebrarum et caput obsidebantur. Paullatim verrucas illas non modo ambitu sed etiam numero auctas fuisse, ita ut forma, magnitudine, intuitu valde differrent. Supra totum mulieris corpus a fronte retrorsum in capite; in dorso usque ad glutaeorum maximam partem morbo extenso, locum ne pollicis dimidii quidem magnitudine invenisses, integrum. De regione epigastrica usque ad regionem lumbalem, idem dicendum est. Magnitudine granuli lentis usque ad ovi anserini ambitum tumores differebant. Maximi in regione abdominali et in parte lumbali observabantur. Formae etiam magna erat varietas, modo pedunculo contracto dependebant, modo papillae vaccinae speciem praebebant. Maximi atque prae ceteris ii capitis basi lata insidebant, mobiles erant omnes, doloris expertes, vehementissima etiam pressione adhibita. Ex menostasia anno quinquagesimo aetatis, mulier tumores celerius, quam priore tempore increvisse communicavit. Jo. Schiff, filii, annum quadragimum gerentis, semper sani, sed fatui et mutili eodem modo, quo matris, corpus praeditum est tumoribus atta-

men minoribus. Lipomatis in ejus capite descriptionem videas supra.

Anno 1765 Academia Parisiensis regia lupias, (quibus lipomata adnumerantur a Francogallis), dignas habuit, ut ei praemium proponeret, qui veram earum indolem et differentias accuratissime exponeret, atque remedia, quibus chirurgi in curanda quapiam eorum specie uti deberent, designaret. Quam ob rem nonne miremur, quod scriptores, paucis exceptis, ipsi recentiores anatomicam tumorum illius generis investigationem vel leviter tantummodo instituerint, vel plane neglexerint? De morbi historia, de tumoris ambitu, de pondere satis late quidem dicunt, sed intimas conditiones anatomicas, quae solummodo in hacce chirurgiae parte dubium tollunt, saepius ne verbo quidem commemorant. Quare non raro accidit, ut, observatione perlecta, e nomine tantum, observationi inscripto, aut ex nonnullis minutis adjectis veram divinare naturam debeamus. Veteres illi excusandi sunt scriptores tristi tum temporis anatomiae pathologicae ratione, tamen in alia conditione recentiores versari videntur, quorum animos *Morgagnianum* illud opus praeclare atque anatomiae pathologicae eximii progressus ad accuratorem cadaverum inspectionem incitare nequiverint.

Diu chirurgi haesitarunt, lipomata *utrum tunica sint invelata, nec ne*, neque usque ad hunc ipsum diem omnes consentiunt, quamquam plerique tunicam adesse negant. *Loderus* inutile neque operae pretium esse monet, a lupiis, tumoribus tunicatis, lipomata et steatomata

separari, quod origine eadem atque cura utantur, neque etiam quin lipomata tunica circumdata sint dubium sit, quae in nonnullis exemplis tenerrima tantum vel cum tumore ipso tam intime concreta, ut vix distingui possit. Celeberrimum *Reil* tunicam accepisse tumorum, de quibus sermo est, ex *Bernsteinii* observatione elucet, qui enarrat, *Reilium* in sectione lipomatis exstirpati tunicam plane negasse, quae deinde ab illo ipsi demonstrata fuisset. *Ph. a Walther* l. c. claris verbis edicit: lipomata simplicia in quibus degeneratio morbosa in tela adiposa ipsa insideat, atque libera sub cute sana jaceat, semper tunica esse invelata cellulosa, ex una solummodo lamellula perquam tenera formata, quam ob rem tales tumores lupiis adnumerandos esse. Consentit etiam *Otto*, qui lipomata tumoribus tunicatis adjicit, monens, secundum observationes ab ipso institutas semper tunicam habere sed perquam subtilem, unam tantummodo speciem, quae tamen potius morbus cutis sit, in qua nodulos interdum frequentissimos et tumores formet, tunica aut plane carere, aut tantum invelamento e circumjacente tela cellulosa incrassata congesto frui, uti observationes *Ludwigi* (hist. path. singul. cutis turpitudine. Lips. 1793.), *Renard*, *Ph. a Walther* demonstrent. Sed haec mihi contrarium probare videntur.

E contrario alii et quidem anatomici et chirurgi illustrissimi, tunicam lipomatibus esse, omnino negant. Inter omnes primus memorandus est *Morgagni*, l. c. qui haecce habet: nulla prorsus praeter cutem erat tunica,

quae, ut in cysticis videmus tumoribus, huncce complecteret tumorem« et alio loco: — »quippe non ex pinguedine magis minusve liquida et peculiari cysti undique comprehensa est.« *Boerhaave* affirmat sacculos et receptacula pinguedinis ipsam lipomatum cystidem constituere. *Abernethy* dicit, hosce tumores singulares et separatos oriri, satis elucet ex capsula tenera ex tela cellulosa communi composita. Capsula autem pressione tantum in telam cellulosa, quae tumorem circumdat, exorta videtur. *Schreger* in tentaminibus chirurgicis, in quibus de lipomatibus agitur, scribit, »nuda sub cute posita cernimus, nisi telae cellulosa teneras lamellas, cellulas conformantes, quibus materia adiposa continetur, pro eorum tunica habere velimus. Nunquam ea tunica propria et idonea invelari video, quae tumorum tunicatorum est. *Bernstein* commemorat, nuda sub cute jacere lipomata, — et deinde, — »in operatione tunicam non vidi.« Francogallorum paene omnes scriptorum recentiorum de hac re, jam ipsa lupiarum classificatione tunicam lipomatum esse negant, cum lupias partim tunica frui dicant, partim tali velamento plane carere, quae posteriores sunt lipoma et steatoma, dum illae priores lupias, sensu strictiore sic dictas i. e. tumores tunicatos, Balggeschwülste, comprehendunt.

Quod ad *vasa sanguifera* lipomatum attinet, variae sunt scriptorum relationes. *Schreger* monet saepe lipomata tam multa habere vasa sanguifera, ut non solum exstirpatio difficilior peractu reddatur, sed etiam vita ho-

minis in periculo sit. Contra *Abernethy* dicit, lipomata nec magnis nec frequentibus vasis sanguiferis uti. *Cooper* consentit, cum in observatione l. c. commemoret, venas eximias magnitudine, arterias modo exiguas respectu tumoris ambitus fuisse.

De *penitior*e *structura* lipomatum, de *coordinati*one *pinguedinis*, *ejusque origine* etc. perpaucae tantum, ut supra dictum est, observationes. Nonnulli quidem hasce res attingunt, tamen leviter modo atque praetereundo. Stic *Acrel* l. c. lipoma describit uti molem ex duriusculis, inflatisque folliculis adiposis confertam; *Dotzauer* tumorem suum ex massis pinguedinis conglobatum fuisse enarrat: *Bernstein* monet lipoma, quod extirpavit, e segregatis sed invicem iterum conjunctis massis adiposis constitutum fuisse. *Cooper* observavit, in lipomatibus non modo pinguedinem ipsam sed etiam telam cellulosa[m] adiposa[m] et auctam et sana crassiorem inveniri. Auctor innominatus apud *Rust* (Magazin. 23 Bd. Berlin 1824. Fall einer grossen Fettgeschwulst.) enarrat, tumorem excisum ex quatuor partibus, quae conjungebantur invicem, atque intuitum steatomatosum et cartilagineam consistentiam praebebant, constructum fuisse. *Richerand*, qui tumores ab recentioribus dicta sunt lipomata, nominat steatomata et inversim, describit internam eorum structuram hisce verbis: tumore inciso, inveniēs, plane eum ex pinguedine constare, tantum multo magis frequentiore quam solito in cellulis accumulata. *Fabricius ab Aquapendente* (v. apud *Morgagnium*)

tradit, steatoma, ubi in capite non est, sed in aliis partibus, videri continere materiam alii pinguedini potius similem quam sevo. *Blasius* dicit, substantiam lipomatis non nisi pinguedinem retulisse subflavam sed eandem non mollem ad cartilagineam, quodammodo duritie praeditam fuisse. *Lobstein* de structura lipomatum affert, eandem esse qualis in tunica adiposa sit; vesiculas quamquam frequentiores tamen diametro secundum *Monroum* esse eodem, uti in pinguedine sani corporis. Sed ad *Morgagnium* inter veteres scriptores de hac re valde praestantissimum advertamus. Quae de lipomatum natura memoria digna sunt, non modo, quae ad externum habitum pertineant, atque cetera minoris momenti, sed etiam, quae ad penitiorem tumoris structuram ipsamque naturam et originem spectent, accuratissime et magna cum animi perspicuitate exposuit atque demonstravit. Ipsius verba huc spectantia afferamus: »Amputatio facta est. Priusquam tumorem dissecare inciperem, quatuor aut quinque apparebant in transversum secti quasi cylindri digituli crassitudine singuli, ex quibus constabat pedunculus. Hos igitur persequendo nihil aliud esse tumorem vidi, quam eorum productionem. Crassiores enim facti, inaequales, flexuosi, in pluresque singuli divisi universam illam efficiebant molem. Nec scalpello opus erat ut sejungerem; digitis melius, et facilius, sensim pergendo sejungebantur. Eodem autem et in pedunculo et ubique eorum structura et natura fuit, nimirum quae adiposae membranae est, ut nihil ab hac discreparet, sive ambien-

tes interjectasque membranulas sive mollem, digitos ungentem et ex albo ad flavum inclinantem, qualis in corporibus est sanissimis, pinguedinem, quam continebant, spectares;™ deinde alio loco: — te perspecturum non dubito, tumores hosce duos a me dissectos, nihil aliud nisi excrescentiae fuisse ipsius, quae sub cute est, membranae adiposae, quippe non ex pinguedine magis minusve liquida et peculiari cysti undique comprehensa sed ex pinguedine factos cellulis inclusa membraneis, non eadem solum structura et natura, qua in membrana illa manifestissime praeditis, sed quod pedunculi et basis, ab illa amputatae, transversa ostendebat sectio, cum ea membrana evidentissime continuatis.

Plerumque pinguedinis, hisce tumoribus inclusae, natura ab ea, quae pinguedinis est in corpore sano non differt, neque dubium est, quin in omnium lipomatum exordio saltem pinguedo in hacce versetur ratione. Attamen, cum pinguedinis copia in ullo telae cellulosae loco circumscripto praeter morem aucta, tumor efficiatur, retentaque morbosa hocce in loco organisatione, tumorem a cetero corpore segregari excludique quasi eo magis, quo volumine accrevisset, facile intelligitur. Vasa etenim nutrientia, quae prius ad paucas tantummodo et exiguas cellulas adirent, nunc molem illam nutrire nequeunt, praeterea pressione ex parte quoque oblitterantur. Hisce sub conditionibus pinguedinis naturam paulatim certis datis occasionibus mutari debere, facile, puto, intelligitur. Quales attamen cujusque generis occasiones illas esse, utrum

omnino chemismo organico an externis causis, tumoris contentum commutantibus qualicunque modo, fieri illud, nescimus, neque iudicium facere audemus. Hinc varia pinguedinis depravatio, modo sebacea, vel oleosa, modo sinapismo similis, aut alia, hinc deinde nimia pinguedinis durities atque adipocirea conditio. Omnes tandem commemoratae commutationes chemica analysi adhibita nihil aliud nisi pinguedinem natura sua mutatam referunt. Quare si diagnosin tumorum hujusce generis ex contentis solummodo constitutam haberemus, res natura et indole maxime inter se convenientes atque plane aequales nullo jure segregatas videremus. Praeterea non dubitarem, hisce pinguedinis depravationibus saepissime causam ulcerationis teterrimae inesse tumorum.

Contendere etenim ausus sum non illam a scriptoribus tam saepe atque lubenter lipomatibus adscriptam malignitatem in culpa esse, cum exulcerationes omnibus medicaminibus resistentes existant, imo malignitatem ulcerum tantummodo humili pinguedinis organisationis gradu provocari atque paene omni tumoris cum cetero organismo connexu resoluta. Nihil scirrhusae aut carcinomatosae indolis lipomati convenit. Scriptores autem saepissime habent, tumorem exitum cepisse in ulcerationem carcinomatosam — nullo modo, tum aut tumoris diagnosin falsam constitutam esse dico, aut ulceris symptomata illis carcinomatis similia tantum pro vera carcinomatosa ulceratione false accepta fuisse. Observationibus anatomico-pathologicis de natura lipomatum fultus hancce proferre

opinionem ausus sum, neque abhorruī, quod illustrissimi scriptores veteres recentioresque contrarium docuissent. Sed eadem res est, neque discrimen, utrum carcinomatosa aut penitus tantum depravata ulceratione homo viribus exhaustis perierit.

Praeterea aliae etiam pinguedinis depravationes exstant. Generationem dico concrementorū cartilagineorum aut calciformium. Illam priorem, quamquam frequentissima est, non vidi, scriptores saepissime ejus mentionem faciunt, atque tumorem steatomatis nomine appellare ob hancce rem non semel impulsos esse observatur. Altera, quam diximus, corruptio rarissima esse videtur, pauca modo in tanta observationum de lipomatibus mole exempla exstant, vid. *Wolffii* observ. chir. et med. (obs. 21. 22, 24. p. 218, 220, 221,). Hasce etiam depravationis species ex pinguedine, ignota quapiam conversione morbosa vel inorganica decompositione, quae calciformium corporis partium depositiones istas oriri patitur, factas esse chemica analysi demonstratur.

Quin lipoma permagnum malum in vicinas partes et praesertim in telam cellulosa, tumorem proxime cingentem, effectum inhibere possit, nemo certe dubitat, ipso enim pondere et pressione, ne de causis externis inimicis dicam, inflammatione provocata, exsudatio fit, incrasatio atque induratio. Hinc saepissime accidit, ut in toto tumoris ambitu tela cellulosa pelliculae vel tunicae speciem mentiatur, quae in laminas dividi possit. Sic *Morgagni* profert: »ceterum cute universus tumor cingebatur,

paullo crassiore ut scalpello in duas laminas dividere liceat;« et alio loco: »neque enim interior de duabus laminis, in quas dixi cutem dividi potuisse, pro peculiari cysti accipienda est, non modo, quia in altera ista observatione non licuisse, id scio, verum etiam, idque praecipue, quia in observatione utralibet, si cystis fuisset, quae tumorem undique complecteretur, certe portio illa cystis, quae supremam partem comprehenderet, intus in sua sede relictam, cum simul cum tumore non sit excisa: non fuisse intus relictam, ex eo intelligitur, quod vulnus aegri utriusque facile persanatum est.

Interdum pedunculo frui lipoma dixi. Pedunculus autem nihil aliud est nisi collum lipomatis et quidem solito angustius, funiforme. Quomodo oriatur facile intelligendum. Tumor nimirum pondere suo, si in loco inclinato sedem habet, telam cellulosa, qua basi conjuncta est, secum trahit, cute in dies magis magisque relaxata; quo inferiorem locum tumoris corpus petierit, eo longius atque angustius collum, e basi prius lata exortum, fieri debet, ita ut tandem pedunculum conformet. Hocce in pedunculo radices tumoris sic dictae, attactu percipiuntur, quarum naturam demonstrare restat. Cellularum telae adiposae in basi tumoris forma prius aequae ac ceterarum, magis minusve subrotunda, pondere lipomatis sensim sensimque deleri debet, atque commutari cum alia magis oblonga atque depressa. Perpetua deinde pressione atque tensione telae cellulosa singuli tractus facile inflammantur, nec non crassiores redduntur; funium effigiem hocce

modo simulantes, comparatione cum plantarum radicibus instituta, a scriptoribus etiam radices nominata sunt. Sed valde alia in conditione illae lipomatis radices versantur, quam earum est, quibus scirrhi utuntur.

De origine lipomatum atque causis multa apud scriptores exstant falsa atque fabulosa. Modo legere licet, materiam tumorum hujusce generis provenire partim ex humore pituitoso solum, partim melancholico et bilioso immixto; modo dicitur: fieri a chylo in tuberculis haesitante eosdem obstruente et dilatante; modo referunt, retardato fluidi microcosmici motu, varii generis particulas terreas, acidas, viscidas, ad cohaesionem et complicationem alias pronas mutuo sui contactu inter se copulari atque conjungi, unde polypi, steatomata etc.; deinde sunt, qui dicunt, in principio tumorem esse meliceridem, tum atheroma tandem steatoma fieri. Sed omnia haec atque alia missa faciamus, mirum tamen videtur; recentiore tempore adhuc *Abernethy* monuisse, lympham coagulata primum esse exordium. Scriptorum nomina: lipomata hereditaria, congenita, symptomata, critica, idiopathica etc., cum ad originem quoque spectent, praetereundo saltem nominatim afferre volui. Quae tandem respectu originis observationibus anatomico-pathologicis probantur haecce sunt, lipoma oriri ex aliqua adhuc ignota telae cellulosae conditione morbosa, in loco plane circumscripto detenta, eodemque modo, quo obesitas universalis oriatur, hocce malum quoque ex nimia pinguedinis in cellulas telae adiposae deposita copia fieri. Qualis autem illa morbosa conditio

sit, qua tela cellulosa morbo obnoxia fiat, hoc posteris, ut in lucem proferant, conservatur. Sed haec magis ad causam proximam spectant, a nonnullis scriptoribus plane neglectam, quod ad lipomata generanda causae externae, ut ita dicam, solae sufficerent. Causae occasionales nominantur omnia, quae cutem certo loco laxent, ut minus resistat ponderi, aut moli pinguium cellularum, ibi magis incrementi, ubi minor resistentia est, praesertim si compressio, aut obstructio aliqua accedat vasorum. Quare ictus, plaga, tensio, pressio saepissime apud scriptores in culpa versantur.

Attamen, quo magis inscii sumus orientis lipomatis, eo certiores de orto anatomiae pathologicae observationibus facti sumus. Hocce enim anatomiae pretium est, naturam morborum in lucem protulisse, neque dicere cunctamur, quod ad lipoma attinet, operam non solum non perdidisse, sed etiam, quod propositum fuerit, omnino expedivisse, qui perscrutati sunt. Iis ergo, quae de natura lipomatum sectionibus anatomico-pathologicis probantur, quasi fulcro usi, contendamus.

1) *lipoma esse morbum localem.* Testantur vero quod diximus, haecce momenta: a) tumores adiposi paene omni cum cetero organismo connexu carent. Exigua tantum, praesertim quod ad arterias attinet, vasa sanguifera exstant, quae tumorem cum cetero corpore connectunt. Pinguedinis in sani corporis tela adiposa depositae semifluidum oleosum referentis, valde alia in lipomate ratio est; tumor pultiformis sub attactu foveas digitis imprimi patitur, illius organicae expers expansionis, quare facile

singulae pinguedine impletae cellulae tactu percipiuntur. Praeterea plerumque lipomatum tela cellulosa, morborum permutationibus indurata et incrassata observatur, quae, mehercle, minime est accommodata ad priorem cum corpore humano intimum conservandum connexum. b) Lipomata nunquam aut certe rarissime, forsitan modo exorta, atque perquam exigua, sponte evanescent; nullus praeterea medicamentorum interne adhibitorum in tumorem est effectus. c) Morbus ad paucas tantummodo cellulas adiposas determinatus est, neque finibus accurate constitutis telam cellulosa circa tumorem ullo modo morbi participem fieri observamus. d) Ulceratio, si quae adsit, lipomatis, symptomatibus nec gangraenae, vel sphaceli neque tandem carcinomatis obviis, putredo potius est massae, maxima ex parte vi vitali egentis, diuque perseverare potest, quin malum in ceterum organismum humanum effectum exerceat, vel progignat morbum universalem. e) Morbi tabifici, in quibus pinguedinem e corpore omnino disparere alias videmus, tumores adiposos aggredientes rarissime, ne, nunquam dicam, quod fame lipoma curatum fuisse *Kaltschmied* profert, observantur; aegrotis febris hectica gravissime excruciatas, sceletorumque instar emaciatas, tumorem nihilominus integrum protinus permanere invenies.

Nonne autem morbos locales ad ineptias pertinere atque totum organismum semper eorum participem esse, objiciendum? Respondeo, tunc morbum universalem adesse credere non possum, cum symptomata desunt. Ceterum

homines bona valetudine frui, diximus. Dispositionem quidem ad morbum, ex molecularum organicarum a norma leniter aberrante contactu vitali exortam, concedamus necesse est, neque dubitare licet, quin causa, ad telae cellulosae functionem ita commutandam idonea, ut tales tumores proferat, cum totius corporis vegetationis organicae errore cohaereat: attamen haecce non morbum dicamus, quod plerumque illa organismi commutatio, adhuc intra bonae valetudinis limites sita, nullo, quo deberet, signo se manifestare soleat.

2) *Lipoma morbus est telae cellulosae, loco fixo detentus.* Quae vero dixi e pluribus paullo post commemorandis concludere licet. a) Quomodo enim, lipomate a cetero corpore paene omnino segregato, tumoris mirum incrementum declarare vis, nisi tumorem ipsa vi sua organica increescere putes? Attamen pinguedini ipsi lipomatis hancce vim non inesse, id certe constat, sed potius telae cellulosae, quae lamellulis conformatis pinguedinem continet. Pinguedo vero in culpa esse nequit, propterea, quod massam per se non organicam ab organismo quapiam via secretam habere debemus. Ergo vi vitali non utitur, nec ipsa producta, causa sui ipsius incrementi esse potest. c) Lipomata, quamquam plerumque morbus sunt telae cellulosae pinguedine frequenti praeditae, tamen etiam oriuntur in locis, qui alias pinguedine aut maxima ex parte aut omnino carere solent, uti in tela cellulosa sub cute capitis, in tunica dartos etc., quibus in locis a scriptoribus non jure negantur. Naturae

commutatio in tela cellulosa necessaria est ad talem pinguedinis secretionem provocandam, unde lipoma morbus telae cellulosaesse debet. Qualis tamen hic sit, nos fugit, nec pinguedinis natura neque telae cellulosaetumor, quatenus oculis perscrutari potes, ullo modo mutata. Opinioni scriptorum, causas externas sufficere, ut lipoma oriatur, nullo modo obtemperandum; ad maximum illae causae occasionales habendae sunt. Nates, palmae, plantae pedis, loci non solum pinguedine frequenti praediti sed etiam causis externis, quae accusantur, lipomat magis ceteris obnoxii, nunquam fortasse, saltem rarissime tumorum adiposorum sedes observantur.

3. Quodsi tandem interrogarer, morbus, qui lipoma appelletur, cujus generis sit, quemnam obtineat locum in systemate nosologico respondeam: *hypertrophia pinguedinis vel obesitas localis* est, tumorem circumscriptum efficiens. Prima enim exploratione tumoris pinguedinem magis solito accumulata, ceterum vero plerumque plane sanam observari licet. Deinde chemica analysis, degenerationes pinguedinis supra commemoratas nihil aliud esse, quam pinguedinem quopiam modo commutatam, testatur. Ergo lipoma est tumor sui generis plane diversus ceteris in chirurgia tractatis tumoribus.

Hisce sub conditionibus, qualis insit natura et indoles, experti, facile ut puto, concludere possumus, quinam lipomatis sint in organismum effectus, qualemque praebeat prognosin. Elucet quoque, nulla pathognomonica tumoris symptomata praeter anatomico-pathologica obser-

vari, atque jure *Morgagni* monere, massam adiposam membranulis, quibus cellulae conformantur, interjectam, potissimum esse signum lipomatis essentielle. Itaque, quo difficilius interdum medico practico est, diagnostica constituere, eo facilius cultro anatomico hoc fieri videmus.

Quod ad lipomatum internorum c. h. diagnosin attinet, signa diagnostica non exstant, imo *Weidmann* exemplum refert, quo vivo homine nullo symptomate tumorem se prodidisse enarrat, quod et ipse etiam observavi. Symptomata lipomatis interni nil alia esse possunt, quam symptomata aut laesae vicinorum organorum functionis, aut plane solutae.

Diagnoseos respectu attamen morbos, qui prae omnibus cum lipomate commutari possint, hosce enumero: tumores, cysti inclusos, lupias sic dictos, deinde fungos, hernias, steatomata recentiorum scriptorum. Illos priores, cum obveniunt, exploratione et practica et rationali accurate adhibita plerumque cognoscendos fore puto, sed de steatomatis natura ejusque ratione pauca dicenda supersunt, eo magis, quum recentiorum demum scriptorum sit, discrimen inter huncce tumorem et lipoma constituisse.

Steatoma plerumque aut forsitan semper abest a corpore ceterum sano. Origine capta in hominibus, signis saepissime dyscrasiae cujuspian vel cachexiae manifestissimis praeditis, jam ab ipsis primordiis tristem illum, quo eminet, exitum divinari patitur. Scirrhusa ejus indole, homines atrocissimis, quibus excruciaci non desinunt, doloribus emaciantur (*Boerhaave*). Mobilitas plerumque

deest, neque uti in lipomate digito admoto cellulae pinguedine repletae, unde lobulosa quaedam superficies, obveniunt. Superficie plerumque inaequali, cutis cum tumore concreta est. Scirrhusa tumoris durities. Quod tamen maximi est momenti, anatomica exploratio nullo modo cellulas membranulis interjectis, pinguedine sanae perquam simili inflatas, in lucem profert, imo massam, corpori alienam homogeneam, digitum ungentem quidem, albicantem vel cineream sed cartilagineam, praeterea cavitates sanie repletas oculis praebet.

Accedunt tandem *nonnulli tumores, qui, nisi lipomata ipsa, tamen ad minimum illis simillimi* esse videntur. Dico nimirum hernias adiposas (hernies graisseuses apud Francogallos), deinde nimias virorum aequae ac foeminarum super mammas depositas pinguedinis moles, nec non pernamnam pinguedinis massam, quae in utraque parte regione ossis sacri, culcitae instar apud sexum feminineum illius gentis, cui nomen Hottentotti est, observatur.

Herniae adiposae a *Monfalcon* nominantur pinguedinis massae in tela cellulosa pone peritoneum inter hancce membranam et regionem posteriorem vesicae sitae, lapsu quodam aut pressione aliqua in organa abdominalia adhibita, occasione data, prorumpentes, herniarum effigiem excipiunt. Tumores etiam hi repleti pinguedine in cellulis inclusa, eandem, qualis lipomatum est, referunt structuram. Nimiae super virorum aequae ac foeminarum mammis pinguedinis copiae non raro observantur. Illae viro-

rum, quod memini, non plane tumoris effigiem referebant, dum verum lipoma sub cute mammae virginis alicujus adultae ipse vidi, quod exstirpatum aperta lipomatis signa exhibebat. De istis mulierum Hottentottorum massis adiposis nihil dicendum habeo, *Monfalcon* autem, observatione anatomica in cadavere recens-mortuae mulieris ex illa gente, instituta, non dubitat, quin verum fuerit lipoma.

Operae pretii neque inutile fore, persuasum habui, si nonnullas de lipomatibus observationes anatomico-pathologicas, in praeparatis spiritu vini conservatis, a me institutas tradiderim. Praeparata ipsa in nosocomio caritatis conservantur.

OBSERVATIO PRIMA.

Lipoma in dorso mulieris, ceterum sanae, circiter quadraginta annos natae.

Tumor longitudine circiter pollicum decem, latitudine autem pollicum sex et dimidii, forma pyriformis ex regione vertebrarum lumborum depependerat. Cute laxa atque rugosa, ubicunque tumoris plicam formare licet. Apicem tumoris versus cavitas quaedam erosa, quae antea ulcus fuit. Margines sunt involuti, cum tumore intime connati, laeves. Diameter cavitatis pollicis est unius et dimidii. In fundo ulceris massa observatur, calciformis, sordida, adiposa, foetida, superficiali ipsius strato perrupta

specillo bene permeabilis. Cutis, quae tumorem tegit, ceterum sana, lineae unius et dimidiaae crassitie. Nullibi sub ipsa tunica, tela cellulosa autem proxima crassior et cellularum perspicuarum paene expers, quasi structura corii est, atque demum tumorem versus paullo mollior fit et tractabilior. Cum tumore ipso levis tantummodo connexus. Tela cellulosa, tractibus conformatis secundum membranularum effigiem, septulas inter majores, minoresve adiposas frustulas transmittit, quae undique, cellulis coeundo invicem et diseundo formatis, pinguedinem includunt. Septula verum modo crassiora modo tenuiora, leviter cum singulis pinguedinis frustulis tela cellulosa perquam molli conjuncta sunt. Quasi extra tumorem sita sunt frustula singula adiposa, multo minora in tela cellulosa inter tumorem et cutem dispersa, eodem modo, quo alias etiam pinguedo in tela cellulosa inveniuntur. Tumoris ipsius cellulae adiposae multo majores hisce, irregulares, sed plerumque globosae, diametro circiter pollicis unius et quod supra est, praeditae, denuo atque denuo in semper minora frustula distingui queunt, quae menisci quasi forma, invicem se amplectuntur neque juxta positae sunt, interjecto semper tenerrimo telae cellulosae strato. Collum tumoris versus magis magisque forma subglobosa perdita, cellulae tandem oblongae, depressae factae, ceterum eadem, quae in tumore est, fruuntur structura. Pinguedinis molecule ipsae vix commutatae inveniuntur, microscopica observatione instituta, uti *Monro* recte monet. Pinguedo ipsa satis crassa nec mollis, sub-

flava, ab sana non differt. Vasa sanguifera perpauca aderant, et haec etiam exigui tantum momenti, in cellularum majorum interstitiis decurrebant. In corpore tumoris prope ad apicem, pollicis unius circiter a cute remota, massa est posita, quasi lapidea primo intuitu, cortice circumdata, diametro transversali pollicum trium et dimidii, longitudinali pollicum duorum semis. Superficies externa, quoad formam, cellulis adiposis circumjectis constituta est, quarum in interstitia pluribus locis interpositum est illud concrementum. In ipsius massae lapideae incisionibus, quae exstant, huc et illuc priorum septulorum membranosorum rudimenta observantur, ita, ut facile intelligatur, pinguedinis cellulas majores, tali modo conversas ante oculos esse. Cortice lapideo subfusco illa inclusa est materia crassa, duriuscula, cultro tamen permeabilis subfusca, caseosa, digitum ungens, si pertrectes, lapideis minimis concrementis interspersis. Sectione transversali facta, priorum cellularum adiposarum septa, coloris flavi, substantiae corneae perquam similia, facile invenire licet, ita, ut dubium non existat, quin concrementum illud nihil aliud sit, nisi pinguedo simul cum cellulis suis natura sua plane commutata.

OBSERVATIO SECUNDA.

Lipoma in pectoris cavitate dextra adolescentis cujusdam manifestissimis dyscrasiae scrophulosae signis eximii.

Tumor in pectoris cavitate dextra situs cum pulmone usque ad virilis pugilis ambitum compressa sed integra

ceterum, lymphaticis exsudationibus conjunctus erat. Fundo in diaphragmate imposito, concavo, convexitati illius congruo, tumor serosa tunica invelatus, pulmonis inferiorem partem hepatisatam et forma et attactu et ambitu mentiebatur.

Pulmonibus cum corde simul cum tumore e pectore exemptis, exploratione accuratiore adhibita demonstrabatur, pulmonem nullo modo, imo tumorem plane alienum ab eo esse. Connexu cum pulmone digitis facile sublato, tunicaque, qua erat circumdatus tumor, perscissa, ita ut pinguedinis copiae in lucem prodirent, quin tumor ex mediastini anterioris tela cellulosa, regione vasorum pulmonalium introitus, originem cepisset, nullum dubium erat. Forma tumoris erat coni, apice sursum versi, basi in diaphragmate incumbentis, diametro perpendiculari pollicum quinque eodemque transversali. Tunicam serosam, quae tumorem invelabat, nihil aliud nisi pleuram ipsam esse mediastini anterioris, ejus tractum persequendo mox apparebat. Origine nimirum in mediastino capta tumor, sensim sensimque pleura incremento suo extensa, tandem plicam fecerat permagnam, cujus in cavitate jacebat. Incisa super tumorem pleura facile undique solvi poterat, interstitiis tantummodo singulorum pinguedinis majorum frustorum exceptis, quibus in locis e tela cellulosa subpleuritica, ea intime conjuncta septa in tumoris partem interiorem abibant. Tumoris hujusce in parte anteriore collum versus, tela cellulosa cellula permagna inclusa, sub pleura erat alia pinguedinis copia placentaeformis,

crassitie tertiae pollicis partis, longitudine pollicum quatuor, latitudine unius semis, frustis quoque adiposis constituta. Eademque tandem forma et crassitie et structura tertia pinguedinis depositio inveniebatur, sita ad anteriorem et anteriorem lipomatis partem, longitudinem pollicis, latitudinem pollicis quatuor aequans. Libera in pectus dependebat atque in plica pleurae permagna, in regione hili pulmonalis sinistri exorta, uti in bursa suspensa erat. Nullo loco nisi basi cum lipomate illo cohaerebat.

Coordinatio pinguedinis omnibus eadem, quae in observatione priore demonstrabatur.

OBSERVATIO TERTIA.

Hernia adiposa inguinalis e muliere quadam.

Tumor diametri pollicis unius et dimidii, plane rotundus, situs in plica dextra inguinali, herniae cruralis speciem referebat. Mulier paullo post receptionem in nosocomium defuncta, in exploratione tumoris anatomica, apparuit, esse lipoma, hocce autem sedem habere in fasciae propriae tela cellulosa, quae est inter peritoneum et fasciam transversam abdominis. Tumor constabat e quatuor aut quinque singulis cellulis, diametri partis quadrantis pollicis usque dimidia subglobosis, aut magis compressis, ceterum erat structurae lipomatum.

V I T A.

Natus sum *Bruno Rudolphus Oswaldus Benno Linck*, Glogaviae in Silesia inferiore die xxix. mensis Augusti anno mdcccxī patre *Francisco Antonio Linck*, matre e gente *Rudel*. Confessionī catholicae additus, gymnasium regium catholicum urbis patriae, deinde vero, quod Hirschbergae floret, frequentavi, redii vero anno praeterlapso ad Glogaviense. Anno mdcccxix mense Augusto testimonio maturitatis instructus universitatem Fridericam Guilelmam Berolinensem petii, ibique, Ill. Prof. *Boeckh*, t. t. Rectore magnifico, et Ill. Prof. *Fr. Hufeland*, t. t. Decano medicorum ordinis, medicinae operam dedi. Semestri primo praeterlapso inter numerum civium instituti regii Friderici Guilelmi medico-chirurgici receptus, per quadriennium studio medicinae utrius-

que incubui, virosque illustrissimos audiui: Cel. *Wolff* de hodegetice, logice et psychologia, Cel. *Turte* de physice, chemia, pharmacia, Beat. *Hermbsaedt* de pharmacia et chemia, Ill. *Link* de botanice, toxicologia, historia naturali, Ill. *Schultz* de botanice, Beat. *Rudolphi* de osteologia, de encyclopaedia et methodologia medica, de anatomia corporis humani universa, de anatomia organorum sensuum, foetusque humani, de physiologia, de historia entozoorum, Ill. *Schlemm* et Beat. *Rudolphi* de arte cadavera rite dissecandi, Cel. *Eck* de physiologia, Ill. *Lichtenstein* de zoologia, Ill. *Fr Hufeland* de pathologia generali, semiotice, therapia tam generali quam speciali, Ill. *Horn* de pathologia speciali, de morbis syphiliticis, de morbis mentis, Ill. *Osann* de materia medica, Cel. *Casper* de medicina forensi et de arte formulas medicas concinnandi, Ill. *Kluge* de arte fascias rite applicandi, de arte obstetricia, de chirurgia generali, de ossibus fractis et luxatis, de akiurgia, Ill. *Juengken* de akiurgia et de chirurgia speciali, Ill. *Hecker* de Celsi libris deque Burserii institutionibus, Cel. *R. Froriep* de anatomia chirurgica. Nec defui exercitationibus practicis ad medicinam forens. Ill. *Wagner*. Exercitationibus clinicis et medicis et chirurgicis, et obstetri-

ciis et ophthalmiatricis interfui Ill. et Cel. virorum
de Graefe, Bartels, Rust, Wolff, Truestedt, Kluge,
Juengken, quibus omnibus summe veneraudis gra-
tias habeo, quam maximas. Praeterea praelectiones
ad artem veterinariam spectantes, Cel. *Gurlt* de zoo-
tomia, Cel. *Recklebeu* de epizootiis et zoodiaete,
Cel. *Naumann* de equorum forma externa et habitu;
Cel. *Hartwig* clinicum veterinarium frequentavi.

Studiis peractis mense Januario anni currentis
in nosocomium caritatis Berolinense perveni, quo
munere medico-chirurgi inferioris fungor.

Tentaminibus philosophico et medico, examine-
que rigoroso absolutis, dissertatione conscripta, the-
sibusque defensis summos in medicina et chirurgia
honores ex facultate gratiosa peto.

THESES.

---

1. *Lipomata a tunicatis tumoribus s. lupiis plane differunt.*
  2. *Maxima inter lipoma et steatoma differentia.*
  3. *Lipoma morbus localis telaee cellulosae est.*
  4. *Lipomati nihil carcinomatosae ne malignae quidem indolis inest.*
-

17.
**DE MUSICES
IN HOMINES ET ANIMALIA
EFFICACIA.**

DISSERTATIO

INAUGURALIS MEDICA

QUAM

CONSENSU ET AUCTORITATE

GRATIOSI MEDICORUM ORDINIS

IN

UNIVERSITATE LITERARIA

FRIDERICA GUILIELMA

UT SUMMI

IN MEDICINA ET CHIRURGIA HONORES

RITE SIBI CONCEDANTUR

DIE XXIV. MENS. DECEMBRIS A. MDCCCXXXV.

H. L. Q. S.

PUBLICICE DEFENDET

AUCTOR

JACOBUS JULIUS LOEWENSTEIN

LESNENSIS.

OPPONENTIBUS:

AD. LOEWENSTEIN, MED. ET CHIR. DR.

I. BRUNN, MED. ET CHIR. CAND.

AUG. LOEWENSTEIN, MED. ET CHIR. CAND.

BEROLINI,

TYPIS FRIEDLAENDERIANIS.

IN REPERTORIUM
ALPHABETICO ET METHODICO
ARTIS MUSICAE

DE MUSICA

IN ALPHABETICO

ET

CONCORDANTIA

PER ALPHABETUM ET METHODUM

ALPHABETICO ET METHODICO

ARTIS MUSICAE

Musica capitur omne, quod vivit.

Macrobius.

OPUSCULUM

ALPHABETICO ET METHODICO
ARTIS MUSICAE
PER ALPHABETUM ET METHODUM

ALPHABETICO ET METHODICO

ARTIS MUSICAE

PER ALPHABETUM ET METHODUM

P A T R I O P T I M O

DILECTISSIMO

PART OF THE

OMISSION **NEC NON**

V I R O

DOCTISSIMO EXPERIENTISSIMO

AVUNCULO CARISSIMO

AMICISSIMO

J. S. LOEWENSTEIN,

**DOCTORI MEDICINAE ET CHIRURGIAE, MEDICO PRA-
CTICO APUD FRANCOFURTENSES AD VIADRU
FELICISSIMO,**

H A S C E

LITERARUM PRIMITIAS

PIO GRATOQUE ANIMO

D. D. D.

AUCTOR.

In variis illis artibus, quae a solertibus ingeniis excogitatae sunt, vix ulla humanitati magis propria est, quam musica. Haec illa disciplina est, quae singulari providentiae dono humano generi data, omnem aetatem, ordinem omnem et sexum, omnium gentium homines, barbaros aequae ac moratiores oblectat ac retinet, nec varia modo voluptate ac jucunditate perfundit, sed et animum blande apteque regit, mores temperat, immo nos omnes quocunque vult ducit. Vix prodierunt in lucem infantes, rudes plane et imperiti, quum musico sono cantibusque placantur, quibus ad pueritiam traducti ludos inter et aequalium recreationes magis gaudent, juvenesque deinde ac viri aequae capiuntur, denique defecti annis et viribus, quum alia voluptas abiit, recreantur et confirmantur mirifice. Et quae tam effera atque immanis mens est, quae non aliquando ad musicos modos requiescat curasque laxet? Saxa et solitudines, inquit Cicero, voci respondent, bestiae quoque immanes cantu flectuntur ac consistunt.

Nec alia ratione silvas, montes, saxa traxisse et commovisse musicorum peritissimi dicuntur, quam quod incultos trucesque homines ad meliorem vitae cultum suavi harmonia sapientes traduxerint, efferosque illorum mores musices dulcedine emendaverint. Itaque necessariam vitaeque humanae utilissimam artem esse musicam, quae in vita civili atque ad percipiendas egregias artes conferat plurimum, prudentibus persuasum fuit. Musicam tamen ut in animos, sic et in corpora maximam vim exercere, maxime constat. De qua vi musices fusius nunc dissérere mihi liceat.

Omnes in anima nostra rebus externis progenitae impressiones sensuum externorum auxilio efficiuntur. Quibus vero impressionibus dum anima movetur, ideas ipsa sibi fingit, ex ideis mox oriuntur cogitationes, considerationes, harumque associatione nimis cupida affectus et perturbationes.

Inter sensus autem, qui nemini certe non innotescunt, visus et auditus animae sunt proximi, ideoque nobiliores sensus nominantur, quod eorum structura artificiosior est, fines non tam circumscriptos videmus, ipsi magis accurate et perspicue res externas accipiunt animaeque communicant, imprimis vero, quod hanc in multas ideas et cogitationes ducunt et *φαντασία* per hos sensus acceptas imagines vividissime ac facillime repraesentat. Omnium autem exquisitissimus est sensus auditus, ipso visu praestantior, animoque proprior,

quum colorum minus apta compositio non tam in nobis producat sensum injucundum, quam illa in musica dissonantia sic dicta. Est auditus administer intellectus, particeps consiliorum, per ipsum utilis est loquela, qua nil utilius in communi generis humani societate.

Auditus sonus tremulo corporum elasticorum motu excitatus et per aërem spatio minuti secundi horae 968 pedes Anglicos absolvendo secundum Boerhaave et 1142 secundum Derham, successive propagatus percipitur et impressio animae communicatur. Qua impressione animam prae ceteris corporis organis affici, affectusque hos summam in animi corporisque conditionem vim exercere, cuique certe clarum est. Priusquam vero de illis musices in animum corpusque humanum effectibus disseram, quam et in cetera animalia manifestet, actionem paucis praemittam.

In natura quorundam animalium congenitum est, a certis sonis abhorreere eosque audientia clamore augere. Sic elephas vocem porcinam, non vero leonis rugitum reformidat; dum leo, qui symphonia et tympanorum sono mulcetur, galli gallinacei cantu mire terretur. Delphinus voce Simonis mire afficitur, in cuius confirmationem Plinius narrat historiam de puero quodam, qui delphinum hoc nomine compellans, trans lacum lucrinum, dorso ejus insidens quotidie ab eo deferrebat.

Sed quum iam simplicium sonorum ejusmodi tantus in animalia sit effectus, multo majorem vim exercere musicam, sonorum illam vel compositorum vel simplicium artificiose productam harmoniam, quis est, qui non intelligat? Cui non mox in mentem vocatur illa de Orpheo, Thracio vate, fabula, quo magnam musices in totam naturam efficaciam exprimere voluerunt veteres? De quo Orpheo Horatius canit:

„Silvestres homines sacer, interpretsque deorum,
„Caedibus et victo foedo deterruit Orpheus,
„Dictus ab hoc lenire tigres rapidosque leones.“

Cameli tam sunt φιλόμουσαι, ut, si longo itinere defatigentur, non verberibus sint urgendi, sed cantilenis, quarum suavitate capti celeriter cursum conficiunt, sic, ut insequi nemo possit. Multa exstant exempla, ope musicae capi posse animalia. Sic elephantes fistulae sono audito trahuntur, irati voce hominis canentis mitigantur et cicurantur. Cervi tibiae sono a venatoribus allici, cervae ad sonum vocis jucundae melius audiendum humi procumbere itaque absque ulla vi capi traduntur. His adde elephantes saltandi artificium doctos, ita, ut ad pulsum chordarum ducerent choreas, mures et araneos artificem testudine canentem obsidentes, glires in funibus saltantes, apes pro fugas cymbalis revocatas et tranquillatas, ursos ferocissimos fistulae sono mitigatos, serpentes quoque saltationis motus capite et corpore aemulantes ad sonum

tibiae. Quorum omnium tamen exemplorum testes hic proferre non necesse mihi videtur. Sed animalium voluptas, uti et in nobis, pendet a certa et bona organorum conformatione, quae, si peccet in quodam, illico in dolorem inducitur. Sic narrat Baglivius in dissert. de tarantula: „Vidi canem, cui adeo exosus „erat citharae vel alterius instrumenti musici sonus, ut, „eo audito, in magnos ululatus et fere in luctum conjiceretur.“ Quod experimentum quotidie in canibus, praesertim quum tuba canimus, observari potest.

Sed ad id, quod erat propositum, redeat oratio. Musices rudimenta ab ipsis generis nostri incunabulis jam adfuisse extra dubitationem posita videntur. Postea tamen, quum homines in dies magis magisque excolere se coepissent perque totum terrarum orbem propagarentur, pro diversitate regionum et musica erat diversa. Quemadmodum nostris quoque temporibus observamus cuilibet genti peculiarem suam esse ad certas concentuum compositiones propensionem, ex quibus, si modo penitus rem consideramus, mores et ingeniorum culturam fere colligere possumus. Quis enim Turcarum aut alius gentis barbarae lamentabiles dissonantias, quibus illi tam mire delectantur, aequo animo ferre posset? Nonne aliae musices leges placent in Gallia, aliae in Italia, aliae in Anglia, aliae in Germania? Sane, qui rei musicae satis peritus est, quamcunque demum symphoniam audiverit, ad hujus vel illius

populi genium eam esse concinnatam sine haesitatione pronuntiabit. Quare pro varietate ingeniorum in diversis Graeciae provinciis varia erat musicae facies, moribus nativis populorum singulorum fere respondens. Unde originem duxisse modos musicos nemo paullo humanior ignorat, nempe Doricum, qui ad gravitatem honestatemque componeret, Jonicum, qui delicatiores mollioresque, Lydium, qui acerbiores gravioresque motus excitaret.

Quare igitur quemcunque, qui ad incredibilem, inter mentis ideas corporisque conformationes intercedentem consensum concentumque animum contulerit, varios corporis motus cum diversis animi agitationibus congruere, sine ullo negotio mox observaturum, nil est, quod dubitemus. Alium aerumnis discruciatum, alium successibus prosperis elatus vultum induit, ira indignatione qui efferbuit, oculis ardet spirituque infremit, luminibus cohorrescit obtorpescentibus; hiscitque vocibus raris terrore attonitus. Vocis humanae eadem est constitutio, quae pro commotionum perceptionumque, quibus mens agitur, varietate in formas figurasque innumeras informatur. Alia est admirantium, alia indignantium vox; aliter, si laetamur, aliter, si dolemus, sonos figuramus; alium adhortationibus, alium dissuasionibus habitum sermoni adaptamus. Enimvero cogitatione ad cantum et pronunciationem graviter commotionum conversa affinitas et cognatio admirabilis depre-

henditur. Unde etiam generis humani principes conditores alium sedatae, alium concitatae menti sermonis habitum convenire natura magistra perdiscebant.

Quum vero cujusvis animi effectus et in audientibus vel eosdem, ex quibus ortae sunt, vel eos, quos musices artifex ex illarum compositione enasci voluit, sensus excitare valeant voces, non inepte mihi videtur, hic primum de iis, quos in mentem sanam corpusque bona valetudine gaudens musica procreat, effectibus, tum de ipsius musices in animi vel corporis morbos efficacia medicatrice disserere.

Verissima sane nullique dubitationi subjecta mihi videtur viri cujusdam rerum Hebraicarum scriptoris — cuius nomen nunc me fugit — sententia, dicentis:

חכמת המוסיקא מעתקת את הנפש ממדה
אל ההפכה. i. e. flectit musica animum a qualitate

una ad contrariam. Nihil enim est, quod, praeter musicam, tantum habeat momenti ad animum ad diversas et contrarias qualitates flectendum, nisi illius abusu vel fatigati simus, vel nimis aucta sensibilitate aut propria in musicam idiosyncrasia laboremus, vel musicae strepitus sit molestus aures offensans. Nam sensus ita a musica afficitur, ut, quum sit musicae praesertim inditum, animam incautam blanda voluptate irretire, hominisque pigritiae nativae delectando favere, ideas ante praesentes in animo deleat, earum loco alias pro arbitrio praestantis musici substituat, anima non advertente,

invita etiam aliquando, quod non illepide exprimit praeteriti seculi auctor, René François in libro suo, qui „essai des merveilles de la nature“ inscribitur, cujus verba haec sunt: „Quelle étrange puissance, de savoir „si doucement enchanter nos esprits, que sans dire „mot, elle persuade et nous entraîne distillant, et coulant par l'oreille ses charmes qui derobent l'ame même „et l'arrachent par les oreilles, sans qu'elle se mette „en devoir de se defendre, pendant qu'elle fait haranguer une chorde d'un luth et commande qu'un bois creusé degoise mille chansons.“ Non possum, quin et alium ejusdem libri proferam locum, huc pertinentem: „Si un brave joueur veut faire mourir les „chordes sous ses doigts il transporte tous ses gens, „si, que l'un laissant tomber son menton sur sa poitrine, l'autre sur sa main, qui lachement s'étend tout „de son long comme tiré par l'oreille, l'autre à yeux „tous ouverts ou à bouche entrouverte, comme s'il „avoit cloué son esprit sur les cordes, vous diriez, „que tous sont privés de sentiment, hormis l'ouïe comme „si l'ame, ayant abandonné tous les sens, se fut retournée au bord des oreilles.“

Ex tanta autem musices in animum efficacia satis elucebit, et mores juniorum imprimis formari, conatos mutari, depravatos corrigi ope harmoniae musicae posse. Quae animos juvenum erudiendi et ad mansuetudinem componendi ratio apud veteres magno in

pretio habita est. Testis est **Dio Chrysostomus**, orat. 32. ad Alexandrinos, qui, musicam inventam esse, ait, *θεραπείας ἔνεκα τῶν ἀνθρώπων, καὶ μάλιστα δὴ μεταστρέφειν ψυχὰς ἀπηνῶς καὶ ἀγρίως διακειμένας.* Sic Achillis ferocem animum demulcendum et humanitatis praeceptis imbuendum centauro Chironi, medico et musico egregio, tradidit provida mater, qui etiam, quum animadverteret, discipulum suum irae furores aegre compescere posse, musicam remedii loco adhibuit, et ita

— — — puerum cithara perfecit Achillem

Atque animos molli contudit arte feros. *)

Negandum certe haudquaquam videtur, gratum musicae effectum animum ab effectibus feris revocare, sensibus mollioribus paullatim accommodare, atque, quum ceteras quoque mentis facultates musica occupet easque incitet, bonis artibus admodum favere. Quare nonnulli observatione moniti, qua infantes, qui saepius musicam audiunt, maturius sapere constat, musicam in usum educationis infantum tardioris ingenii commendarunt. Quod omnino probandum est. Sed saepius etiam accidit, ut, animo et mente praemature excultis et sensibilitate usu musices immodico aucta, systema reproductionis et irritabilitatis non sine detrimento exsuperet. Quare igitur optimo jure monet **Hufeland**, ne

---

*) cf. Ovid. de arte amandi, lib. I.

infantes concentus et dramata melica nimis frequenter audiant. Neque minus, neglectis ceteris animi facultatibus, musicae abusus, praesertim ejus certae speciei sensus animi nimis excolit, emollit et languefacit.

Musicam quoque eam in hominem habere efficaciam, quam magnetismus animalis, facile contendere ausim. Musicae enim somnum excitandi haud modicam vim inesse, saepe in infantibus videre est, qui inter cunarum agitationes et nutricum cantus lentos et suaves eosque semper repetitos in somnum labuntur. Et eam, quam magnetismus animalis in homine profert, praesagiendi facultatem, *clairvoyance* dictam, veteres ope musices producebant. Sic Elisaeus propheta, a psalte coram se canente ad prophetandum excitatur, 2 Reg. 3, 15. וְהָיָה כִּנְגֵן הַמִּנְגֵּן וְתָהִי עֲלָיו יָד וְהָיָה יְהוָה Et Graeci hanc prophetandi facultatem musica procreari posse eo exprimere voluisse mihi videntur, quod Apollinem simul musices inventorem ac oraculorum principem haberent.

Multum etiam ad animorum recreationem facit musica. Quot et quantis animi imaginibus delectamur, symphoniam heroicam Beethovni vel creationem Haydni audientes. Davidem cithara sua tristitiae antidotum intendisse, vix ambigere licet ei, qui sacras literas inspexit. Sic cithara ab Hebraeis adhibebatur ad exhilarandos convivas. Dum Graeci harmonico so-

norum concentu inter epulas utebantur, sicuti passim apud *Hom er um* legitur, cantores, heroum res gestas ad citharam canentes, convivii interfuisse et tam frequenter laudari videmus

„Cantus et choreas, dulcis donaria coenae.“ *Odyss.* 2, 153.

Quod vero non animi causa et ad fovendas voluptates factum putandum est, sed potius, ut ea, quae a liberaliori computatione obvenire solent, incommoda averterent. Etiam Romanis et Persis inter coenandum non insueta erat musica.

Quantopere musculorum actio a musica erigatur et augeatur, sat videmus in puellis, quae spatium milliarium non sine magno labore emensae languent, saltando vero totam noctem bona valetudine transigunt. Neque minus milites musica animos inflammante labores et defatigationem facilius perferre observamus; quid? In China vel in aedificiis exstruendis operarii ad industriam musica erigi atque stimulari, quis est, qui compertum non habeat?

Quantum denique musica valeat ad opera poetica memoriae tradenda, quotidie in hominibus videmus, qui cantilenas semel vel bis auditas ipsi jam recitant, quarum solum textum magno tantum studio et diligentia summa adhibitis memoria retinerent. Quomodo enim fieri potuisset, ut antiquissimis temporibus, scribendi arte nondum inventa, *Hom er i*, et postea etiam in

Scotia Ossiani carmina, posteritati traderentur, nisi ope melodiae facile populus ea sibi imprimere potuisset? Quam melodiam directorem gymnasii Lesnensis, in quo crudiebar, virum doctissimum Stoephasium, in explicanda Iliade saepius canentem audiui; eamque musices utilitatem nunc prolatam eo etiam expertus sum, quod centum fere versus Iliadis et amplius ediscere a directore jussus, hac melodia adhibita, sine ullo studio semel vel bis eos legens mihi imprimebam, commodum, quod alio modo non tam facile impetrassem.

Prima igitur dissertatiunculae parte exposita, ad alteram nunc, quae sit musicae in mentis corporisque morbos efficacia medicatrix, quaestionem absolvendam pervenimus.

Quum musica magna gaudeat vi in avertenda attentione, praesentibusque ideis pellendis, ipsa certe iis morbis, qui in ideis praesentibus positi erunt, et sic aerumnosis, aegritudine, taedio, melancholia affectis poterit esse remedium.

Antiquissimum curatorum animi morborum exemplum sacra nobis praebet scriptura, Sam. I. 16, 23, ubi Saulem mania laborantem a Davide cithara canente curatum legimus:

וַיְהִי בַהֲיוֹת רוּחַ אֱלֹהִים אֶל שָׁאוּל וּלְקַח דָּוִד
אֶת-הַכִּנּוֹר וַיַּנֵּן בְּיָדוֹ וְרוּחַ לְשָׁאוּל וְטוֹב לוֹ
וְסָרָה מֵעָלָיו רוּחַ הָרָעָה

Et si Saulem malus arripiebat spiritus, Davides tulit citharam et percussit manu sua, tunc Saul refocillatus melius se habuit, et recessit ab eo malus spiritus.

Refert Lorry, de melanch. lib. 2, exemplum melancholici musica curati: „Quum enim aegrotus, qui „frustra multis medicamentorum generibus usus erat, „ardenter tamen laudabile exoptaret remedium in gravissimo melancholiae paroxysmo, adhibuit medicus clausulam quandam musice concinnatam, quam simulac „audiret, in tantum cachinnum effusus est, ut de lecto „et quidem sanus exsiliret.“

Narrat etiam Bourdelot, histoire de la musique, c. 13., medicum fide et laude dignum ei affirmasse, se nobilem matronam ex amasii inconstantia insanientem, musica ad statum aegrotae scite delecta curavisse, introducendo in ejus cubiculum musicos, qui obducto velo laterent ab ejus oculis, ac tres quotidie concentus instituerent, quo per octodecim circiter dies continuato mente convaluit. Empedocles Agrigentinus cantu revocavit et compescuit adolescentem furentem, qui gladio adoriebatur hospitem delatorem patris mortis damnati. Pythagoras animi perturbationes lyra sedabat, et Cliniam unum ex ejus asseclis id praesertim in usu habuisse cum successu, fert Aelian. lib. 14. c. 23.

Non possum, quin Cassiodori (varior. lib. 11.)
 quandam de musices in animum effectibus sententiam
 communicem, dicentis: „Musica tristitiam noxiam ju-
 „cundat, tumidos furores attenuat, cruentam saevitiam
 „efficit blandam, excitat ignaviam soporantemque lan-
 „guorem, vigilantibus reddit saluberrimam quietem,
 „vitiatam turpi amore ad honestum studium revocat
 „castitatem, sanat mentis taedium bonis cogitationibus
 „semper adversum, pernicioosa odia convertit ad auxi-
 „liatricem gratiam, et quod beatum genus curationis
 „est, per dulcissimas voluptates expellit animi pas-
 „siones.“

Quum tamen omnia fere mentis alienationum ge-
 nera ex animi perturbationibus, ira, terrore, superbia,
 ambitione, amore aliisque, vel ex una quadam idea
 animo maxime impressa oriantur, et in omnibus vesa-
 niae paroxysmis vel quidam animi affectus, vel quae-
 dam idea fixa vigeat, musica certe, quae animi pas-
 siones sedare et certis ideis alias substituere pot-
 est, ad morbos animi sedandos vel tamen singulos
 impetus impediendos vel jam ortos mox finiendos mul-
 tum conferet.

Musices in animum insanum effectibus hic expo-
 sitis, quid musices actio possit in corpus aegrotum per
 animam, nunc videndum.

Apud veteres scriptores permultae inveniuntur historiae morborum auxilio musices curatorum, et quidem tales, ex quibus colligere quis posset, fuisse istis temporibus peculiarem disciplinam, arti medicae adjunctam, qua praeciperetur, quomodo vi harmoniae musicae certae quaedam corporis et animi afflictiones mitigari, vel etiam penitus tolli possint. Unde veteres eidem Apollini non sine ratione tribuebant inventionem tam musices, quam medicinae; et sunt, qui affirmant, Apollinem certis quibusdam citharoedicis normis a se inventis vitam multis mortalibus produxisse. Illis etiam populis, qui artis musicae rudes erant, adeo tamen de ejus efficacia erat persuasum, ut, si qua morborum perniciē premēbantur, implorarent auxilium peritissimorum medicorum peregre accitorum. Tali modo de Lacedaemoniis apud Athenaeum lib. 12. haec legimus: „Quoties itaque doctrinarum auxilio opeque, vel aegrotantes, vel delirantes, aut alioqui publica calamitate indigebant, accersebant homines peregrinos, ut medicos, aut vaticinia Apollinis. Accersiverant autem Terpandrum, Thaletem, Tyrtaeum, Cydoniatam Nymphaeum et Alcmanem, qui tibicen erat, omnes medicomusicos.“

Elisabetha, Angliae regina, quum in mortis lecto decumberet, potentiae musices memor, suos sibi musicos accersi jussit, ut imminentis mortis terrores dis-

cuteret, animusque melodia distentus mortis ictum non videret.

Musica quoque dolorum acerbitates mitigare valet, quod alias novas ideas vividiores, quae illam doloris quasi obscurent vel deleant, quo minus percipiat, excitat et eodem tempore animae attentionem avertit. Lucianus et passim Galenus et Coelius Aurelianus prae aliis dolorum per musicam curatorum mentionem faciunt.

Huc etiam pertinere videtur, quod de ischiadicis Theophrastus meminit, qui nempe sanantur, si more Phrygio illis accinitur, qui modus efficaciter in mentem agit et attentionem potenter doloribus avertit.

In dysecoia et surditate vel ex nervi acustici stupore, vel ex laxitate membranae tympani exorta, musices effectum mechanico in aurem optimo cum eventu uteris, quo vel nervi acustici sensibilitas sensim sensimque erigatur, vel laxum tympanum strepitu vehementiori tendatur, ejusque motu adaucto soni tremores facilius excipiantur et conducantur.

In asphyxia nervosa nonnulli jure in usum commendarunt musicam, quae non solum auris, sed etiam mentis functiones revocet.

Saltatione et musica tarantulismus ille exterminari fertur. Baglivius melodiam adeo reliquit, ad quam saltatio esset instituenda.

In febribus intermittentibus bono cum successu nonnulli musica usi sunt, quam ceteris remediis ante-febrilibus jure addendam esse equidem puto. Aeneas Sylvius memorat, Albertum Ernestium, Bavariae ducem, podagra laborantem, neglectis curis omnibus, sectatum musicam, assiduus cantibus et sonis acerrimos mitigasse dolores.

Non inutile igitur foret, si in nosocomiis et xenodochiis vel etiam privatim fieri posset, ut ad operationes chirurgicas magis dolorificas vel ad partus graviores, dolorum idea simplici modo musica, quae jucundiores alias substitueret, abigeretur.

Sic in epidemiis aliisque regionum calamitatibus saepe multo plures terrore tantum et tristitia intereunt quam morbo ipso. Ubi quanti auxilii sit musica manifestum est et ratiocinio et observatis. Saepe nullo modo existentem morbum accerset mens praeoccupata, aut in hisce etiam circumstantiis, unius puncti saepe intervallo distamus a morbo: aequilibrium in hac extremitate sustineret mens hilaris et a moerore aliena, sed saepissime nil habet mens, ut sibi satisfaciat aut exhilaretur; superest vero musica, quae sola menti

hanc voluptatem praebet eoque corporis sanitatem servat. Quocirca nihil mirum videri potest, musicam, cujus in regendis pathematibus et animis exhilarandis vim summam esse docuimus, in peste etiam non irritò prorsus conatu fuisse adhibitam, eaque multos ab imminenti exitio vindicatos: nec amplius commentitiis annumerabitur fabulis, si apud Homerum legimus, Graecos in obsidione Trojae pestem musica abegisse.

Nonne etiam recentissima aetate, pestilentia illa, cholera morbus nominata, tam diro modo grassata, multasque regiones omnino fere depopulata, homines tum aliis illecebris, tum praeprimis musicis concentibus et saltationibus modicis ab horribili tot funerum adspectu et metu mortis se avertere, atque eo tutius communi huic contagio sese subtrahere potuissent?

Videtur etiam verisimillimum, Thaletem Crentensem Lacedaemone pestem musica non sanasse, sed ejus ope infectionis timore dissipato, illam praecavisse.

His prolatis magnam musices efficaciam esse, luculenter apparet. Maxime vero exoptandum est, ut medici frequentius divinum illud remedium adhibeant, quod nisi penitus morbos e corporibus exterminare, molestiora saltem symptomota abarcere, dolores mitigare valet, et amissam aegrotantibus reddere tranquillitatem. Multis adhuc observationibus indiget, quibus

illustretur fructuosissima haec medicinae pars, quae sicut nunc est, plane non respondere videtur, nimirum longiori experientia et indefesso studio aliquam ad perfectionem perducenda.

THESES DIFFERENDAE.

1. Nemo medicus nisi psychologicus.
2. Arsenicum toxicum summum.
3. Inter medicamina nullum venenum.
4. Homines ab uno parente esse non possunt.
5. Inter miasma et contagium differentia nulla.
6. In phthisi pulmonali clima italicum remedium haud ultimum.

THESES DEFENDENDAE.

1. *Nemo medicus nisi psychologus.*
2. *Arsenicum tonicum summum.*
3. *Inter medicamina nullum venenum.*
4. *Homines ab uno pari genitos esse nego.*
5. *Inter miasma et contagium differentia nulla.*
6. *In phthisi pulmonali clima italicum remedium haud ultimum.*

CURRICULUM VITAE.

Jacobus Loewenstein, veteri fidei addictus, natus sum Lesnae, anno MDCCCXI, patre optimo **Julio**, matre carissima **Johanna** e gente **Loewenstein**, quibus incolumibus gaudeo.

Primis literarum elementis domi imbutus, per septem annorum spatium, gymnasium Lesnense, cui tum illustrissimus **Joannes de Stoe-phasius** director praeerat, vir, quem ad cineres usque gratissima memoria colam, frequentavi, quod auspiciis **Celsissimi Curatoris Serenissimi Principis Antonii de Sulkowski**, sum-

mi literarum et artium Maecenatis, floret. Testimonio maturitatis exornatus, gymnasio relicto Berolinum me contuli, ubi a beat. *Hegel* t. t. Rectore universitatis numero civium academico-
rum, ab illustr. *Wagner* t. t. ordinis medici Decano medicinae studiosis adscriptus sum.

Ex illo inde tempore hisce interfui lectionibus: Beat. *Heyne* de Botanice. Ill. *Mitscherlich* de chemia experimentalis. Ill. *Erman* de electricitate et magnetismo. Beat. *Hermbstaedt* de physice et de chemia pharmaceutica. Ill. *Schultz* de botanice. Ill. *Lichtenstein* de zoologia. Ill. *Rose* de mineralogia. Ill. *Steffens* de psychologia et de philosophia naturae. Beat. *Hegel* de logice, de philosophia naturae et religionis. Cel. *Kranichfeld* de anthropologia. Ill. *Boeckh* de literatura Graeca. Ill. *Gans* de historia aevi recentissimi inde ab a. 1789 usque ad a. 1800 et de philosophia historiae. Beat. *Rudolphi* de encyclopaedia et methodologia medica, de anatomia corporis humani, organorum sensuum et foetus, de entozois, de

physiologia, de anatomia comparata, et de arte
 cadavera rite dissecandi. Ill. *Mueller* de phy-
 siologia generationis. Ill. *Schlemm* de osteolo-
 gia et de anatomia practica. Beat. *Becker* de
 pathologia et therapia generali. Ill. *Bartels* de
 pathologia et therapia speciali. Ill. *Horn* de
 pathologia speciali, de morbis mentis et syphi-
 liticis. Ill. *Hecker* de therapia speciali et de
 historia medicinae. Ill. *Link* de pharmacologia
 et toxicologia. Beat. *Sundelin* de materia me-
 dica. Cel. *Casper* de arte formulas medicas con-
 cinnandi. Ill. *Kluge* de akiurgia, de arte obste-
 tricia, de fascias imponendi ratione, de fracturis
 et luxationibus. Ill. *Juengken* de akiurgia et
 de morbis oculi. Cel. *Graefe* de chirurgia.

Ad praxin medicam chirurgicam et obste-
 triciam me instituerunt viri praeclarissimi *Bar-
 tels, Busch, Dieffenbach, de Graefe, Jueng-
 ken, Kluge, Osann, Rust, Truestedt* et
Wolff, quibus omnibus meis praeceptoribus re-
 verendissimis, summe de me meritis, maximas
 quas habeo gratias ex imo pectore ago.

Jam vero tentaminibus, tam philosophico, quam medico et examine rigoroso rite superatis, spero fere, ut dissertatione, thesibusque defensis, summi in medicina et chirurgia honores in me conferantur.

SYNOPSIS MORBORUM CUTANEORUM, AD NOVOS ORDINES DIGESTORUM.

DISSERTATIO
INAUGURALIS PATHOLOGICA

QUAM

CONSENSU ET AUCTORITATE
GRATIOSI MEDICORUM ORDINIS

IN

ALMA LITERARUM UNIVERSITATE
FRIDERICA GUILIELMA

UT SUMMI

IN MEDICINA ET CHIRURGIA HONORES

RITE SIBI CONCEDANTUR

DIE XXIV. MENS. DECEMBRIS A. MDCCCXXXV.

H. L. Q. S.

PUBLICAE DEFENDET

AUCTOR

THEODORUS GLASMACHER
COLONIENSIS.

OPPONENTIBUS:

JO. BECKER, MED. ET CHIR. DR.

CL. BOTSCHEN-HORST, MED. ET CHIR. DR.

JUL. SCHOELLER, MED. ET CHIR. DR.

BEROLINI,
TYPIS NIETACKIANIS.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

PATRUO

OPTIMO, DILECTISSIMO

TH. GLASMACHER

H A S C E
P A T R I O
S T U D I O R U M P R I M I T I A S

O P T I M O D I C T I S I M O

T H E G U A R A N T E E S

D. D. D.

AUCTOR

PROOEMIUM.

Versanti multa mecum in animo, quamnam ad dissertationem conscribendam mihi sumere possem materiam, mox jam persuasissimum mihi fuit, ex meis expertis nihil dignum esse quod in medium proferrem. Quid igitur mihi superfuit, nisi confugerem ad excogitata. Haec tibi, lector benevole, offero in hocce libello, et iterum atque iterum a te peto, ne severio-

rem te geras judicem. Agnoscas studium probamque voluntatem, indulgebis operi exiguo, etiamsi putes, me suscepisse majora, quam praestare possim.

Involucrum membranaceum, quod ut ait *Hildenbrand* (1), corticis instar totum ambit corpus animale ac limitem quasi constituit inter microcosmum organismi et universae naturae macrocosmum, cutis sive derma eo facilius morbo corripitur poterit, quo magis exposita est continuo diversissimorum elementorum fluxui et refluxui, qui inter organismum vivum et mundum externum obtinent, ac quo magis perpetua illa resurgit lucta vires vitales inter et injurias externas. Hi organi cutanei morbi varia ratione in ordines digesti sunt, sed semper remanserunt affectiones, quae in nullum inseri potuerunt ordinem, et quasi appendicem constituerunt systematis. Quod eo factum esse facile intelligitur, quod semper secundum externa, quae praebuerunt signa, organi cutanei morbi divisi sunt. Haec autem externa signa non semper cohaerent cum causis, ex quibus morbi cutanei proveniunt, quamquam saepissime ex forma exanthematis character morbi intelligi potest. Attamen haec divisio secundum formam ef-

---

(1) Instit. pract. med. Vienn. Austr. 1833. tom. 2. pag. 99.

florescentiae, quam praecipue *Willanus* ad summam perduxit perfectionem, quod attinet ad diagnosin maximi est momenti, omnibusque aliis divisionibus praeferenda. In opusculo nostro omnes cutis affectiones morbosas secundum eum, qui subesse solet, tum universi organismi, tum cutis ipsius statum vitalem digerere studuimus, ita quidem, ut, quantum fieri potuerit, ordines et familias naturales *Willani* reservaverimus. Talem nostram propositionem secuti, divisimus cutis affectiones in quatuor ordines, scilicet *congestionem*, *inflammationem*, *indurationem* et *degenerationem*, ad quos paulo uberius exponendos jam-jam transeamus.

ORDO PRIMUS.

CONGESTIONES.

Congestio generatim ille dicitur status, ubi humor quidam in parte quadam lente coacervatus, tumorem format, vel ubi sanguis majori copia in partem quandam aut relative debiliorem et propterea minus resistentem aut adaucta vasorum, praecipue capillarium, vi, magis justo irritatam, fertur. Specialiter illum statum, ubi humor debilitate vasorum et prava sanguinis mixtione quasi stagnat, congestionem passivam, hunc autem appellamus activam, quam utramque invenimus in organo cutaneo. Semper requiritur ad congestionem activam efficiendam tum irritamentum externum, tum status organi cutanei praedisponens, qui nasci potest aut ex irritabilitate cutis adaucta, qua efficitur, ut cutis normalibus irritamentis magis justo afficiatur, aut ex irritabilitate diminuta, qua efficitur, ut cutis, minus quam debet, contra haec irritamenta reagat. Ex minore etiam reactione provenit congestio. Hae autem duplices congestionis causae accurate sunt distinguendae. Denique afferamus distinctionem cu-

tis affectionum in primarias et sympathicas sive symptomaticas, quarum ultimae ex febribus saepe oriuntur, ubi transsudatio aut interrupta est, vel tantum impedita, aut nimis copiosa; nec minus e statu erethico organi cutanei, ubi sympathice in morbum complicatur.

A. Congestiones activae.

Harum symptomata scilicet intumescientiam, rubedinem et adauctam sensibilitatem cum pulsatione, quam sentit aegrotus, conjunctam, in multis etiam aliis invenimus cutis affectionibus, praesertim inflammatoriis, ubi morbi ipsius accessioni antecedunt. Sed nonnullae quoque existunt affectiones, in quibus nunquam majorem gradum assequitur status congestivus, ita ut inflammatio nominari possit. Quibus veris et activis congestionibus adnumero duas affectiones ex stricte sic dicendis exanthematibus.

1. *Erythema*, quod neque calore neque dolore magno ingreditur, sed rubedine tantum magis minusve diffusa irregulari vel regulari, non intensiva, superficiali, sub digito premente disparente et intumescencia vel papulas (*E. papulatum* Willani) vel tubercula (*E. tuberculatum*) vel nodos (*E. nodosum*) formante, se ostendit. Sed isti tumores in plerisque casibus deficiunt, et eo magis erythema pro congestione tantum habendum, quum symptomata universalis neque antecedant, neque comitentur erythema, ni forsan exoriatur in febribus ex sympathica organi cutanei affectione, quae semper cum irritabilitate diminuta conjuncta est. Denique decursus celer demonstrat, hanc af-

fectionem pertinere ad congestiones magis quam inflammationes.

2. Urticaria. Quam quoque affectionem non difficile mihi erit demonstrare, ad congestiones pertinere, nam etsi saepius coexistat cum febribus et gravioribus organismi affectionibus, quae semper characterem habent erethisticum, et irritabilitatis adauctae, tamen hoc exanthema, quod apparet maculis plus minusve prominentibus, forma et magnitudine variis sed irregularibus magis minusve quam cutis circumjacens, rubentibus, subito disparentibus et redeuntibus, semper cum pruritu molestissimo conjunctis, jam decursu irregulari, ut ita dicam interrupto, ut mihi videtur, magis ad erethismum et orgasmum se pertinere ostendit, quam ad inflammationem, quae manet usque ad exitum certum quendam, neque vero pro lubito disparere et redire potest. Praesertim in urticaria evanida hoc elucet, quae apud homines cute tenera et irritabili praeditos, vel gastricismo laborantes saepe occurrit, et tunc per menses et annos redire et iterum evanescere potest. Etiam urticariam tuberosam *Frankii* (1), quamvis multo graviolem affectionem, congestionem ex erethismo tantum gigni contendo, quippe quae die plerumque evanescat, noctu redeat.

Jam ad affectiones cutaneas transgredimur, ubi aliud accedit symptoma, quod plerumque inflammationis signis adnumeratur, scilicet fluidi serosi exsudatio, vesiculis con-

---

(1) de curand. hom. morb. tom. 3. p. 108.

tenta. Sed jam in aliis organis, praesertim tunicis serosis, viri docti statuerunt, exsudationem ex adaucta irritabilitate vel erethismo oriri posse, sine vera inflammatione, — cur non pariter se habere possit in organo cutaneo? Eo facilius in hoc organo exsudatio fieri debet, quo magis est organon secretorium et quo facilius statu irritato ejusdem adaugetur secretio, quod in aliis etiam organis secretoriis toties videmus. Propter quam nimiam secretionem secretum in vesiculis, epidermide elevata formatis, accumulatur. Primus irritationis effectus est orgasmus, quo producitur plethora cutis partialis, seu congestio, haec auget secretionem, itaque exoriuntur exanthemata vesiculosa. Paucis verbis addam, naturam nunquam certis vinculis se devincire pati, et saepe ex his congestionibus veras oriri inflammationes, quae vero semper accessorio tantum modo non primario existant.

Illis adnumero:

3. *Miliaria*. Hujus affectionis eruptio semper convenit cum irritatione cutis et sudoribus copiosis; et saepissime observatur uti symptoma affectionis gastro-intestinalis, uti ajunt Francogalli, cum cujus exacerbationibus coincidit. Saepe et cum scarlatina complicata est nec non cum typho intestinali. Ante eruptionem aegrotus calorem sentit adauctum et pruritum molestum. Vesiculae initio admodum parvae, pellucidae, in fundo saepius valde rubente posita sunt. (Mil. rubra W). Mox crescunt et serum continent album, lacteum (M. alba). Sed post breve temporis spatium disparent, aut resorbetur contentum aut ru-

ptis vesiculis effunditur. Tunc sequitur exfoliatio epidermidis, sed nunquam in suppurationem neque indurationem transeunt; quod cum ceteris allatis jam suadet, ex simplici eam affectionem oriri congestionem.

4. *Eczema. Eczema simplex* ex inflammatione non oriri, lubenter mihi concedes, nam huic cutis efflorescentiae cum antecedenti maxima est similitudo respectu indolis. Symptomata elementaria, ut ita dicam, constant ex vesiculis parvis, multis, agglomeratis, quae magnas, circumscriptas et irregulares obtegunt superficies. In eczemate simplici nulla adest area inflammatoria, vesiculae non alium atque cutis ipsa praebent colorem; dolor, rubedo, intumescencia desunt, quid igitur? Inflammatio nullo modo adesse potest, sola est irritatio, et ex ea profecta congestio, quae effecit vesiculas sero completas. Vesiculae languescunt, serum resolvitur, epidermis tenuissime exfoliatur. Nunquam superficies inflammata est, nunquam profusa exhalantur fluida, neque squamae formantur. In *Eczemate rubro* irritatio et congestio jam prope vergere videntur ad inflammationem propter nimiam copiam vesicularum parvarum, agglomeratarum, quae initio tantum punctula prominentia formant. Irritatio congestioque maximum gradum assequuntur in *Eczemate impetiginode*. Sed hae etiam affectiones, nec minus *Eczema chronicum* primum e congestionem oriri videntur, aequae ac eczema simplex, quod quum existat, jam demonstrat, harum affectionum initio tantum causam esse irritabilitatem adauctam, quae ut sanetur, a natura

saepe in inflammationem transducitur. Quam ob rem, quum primum sit congestio, congestionibus eczema adnumerandum esse censeo. In eczematē rubro, quod initio, ut jam antea diximus, punctulis prominentibus se manifestat nec non calore et tensione cutis, mox sequitur adaucta cutis valde irritatae functio, nam postquam vesiculae ex illis punctulis exortae sunt, area rubra circumdatae, morbus aut uti priores exfoliatione epidermidis finitur, aut permanet, quum serum, e vesiculis ruptis in superficiem fusum ipsam iterum irritet. Tunc lamellas format tenuissimas, magnas, molles, quae saepe renovantur et superficiem rubram relinquunt. Lamellae habendae sunt pro epidermide nimia et superflua, quae adaucta (non enim imminuta est ut in vera inflammatione) organi cutanei functione oritur. Similiter res se habet in eczematē impetiginode, quod a rubro differt gravioribus tantum symptomatibus, et eo respectu, quod non lamellae sed squamae magnae, ex foliolis constantes producantur. In eczematē chronico, quod omnes allatas eczematīs species sequi potest, illud unum accedit, quod cutis perpetuo irritatur sero, quod vesiculae semper resurgentes et rumpentes effundunt; quo fit ut morbus in infinitum producat.

5. *Herpes.* Signa elementaria hujus morbi cutanei constant e vesiculis, quae semper in superficiebus rubentibus, minoribus vel majoribus, sed circumscriptis collocatae sunt. Quae superficies separatae sunt interstitiis, ubi cutis plana sana et integra manet. Vesiculae sem-

per sunt agglomeratae. Raro tantum febricula se adjungit *Herpeti phlyctaenodi*, qui finitur epidermidis desquamatione et plane caret inflammationis verae et genuinae signis. *Herpes labialis* et *praeputialis* varietates praebent solummodo sede a phlyctaenode discrepantes. *Herpes Zoster* forma etiam differt, quam habet certe definitam, quum zonam dimidium corporis circuitum amplectentem formet; plerumque enim dextrum latus a linea intermedia anteriore usque ad posteriorem occupat. Hic quoque desquamatione epidermidis finitur, postquam serum, quod inerat vesiculis, resorptum est. *Herpes circinnatus* constat e vesiculis, ad peripheriam macularum rotundarum aut ovalium rubrarum dispositis, quae eodem modo finiuntur exfoliatione vix sensibili. *Herpes iris* annulis quatuor, versicoloribus, vesiculam unam circumdantibus distinctus, simili exfoliatione breve post temporis spatium finitur. In nulla omnino herpetis varietate neque calor neque intumescencia neque dolor magnus; symptoma unicum molestum ardor quidam urens. Affectio totius organismi raro et exigua tantum ex his affectionibus provenit, quae saepissime cohaerent cum gastricismo, vel, praesertim herpes labialis, cum angina. In herpete circinnato et iri congestio produci videtur immutata cutis irritabilitate, nam saepissime observantur in hominibus, ubi talem adesse facillime diagnoscimus.

6. *Varicella*. Hancce confirmant vesiculae singulae totam cutis superficiem tegentes, majores vel minores, quae initio pellucidae tunc turbantur et exfoliatione vel

desquamatione post breve tempus finiuntur. Febricula saepe concomitatur hic morbus, neque vero ad veras pertinet inflammationes.

7. *Scabies*. Scabiem nihil esse nisi localem cutis affectionem et primarie ex vesiculis oriri inter viros doctos nostrorum temporum constat. Nam etsi pustulae saepe inveniantur, magis tamen secundario modo ex vesiculis proveniunt, praecipue si aegrotus eos rodit et munditiem negligit. Semper hoc exanthema contagiosum externo irritamento, sit contagium peculiare, sint animalcula, quod in dubium ponamus, exoritur, quo fit ut cutis magis sanguine repleta in congestivum statum veniat, vesiculas procreantem, quae si a primo initio *rationali* modo curantur, mox disparent, et non nisi neglectae morbum in statum chronicum protrahunt. Symptomata elementaria constant ex vesiculis acuminatis, sparsis, summo pruritu conjunctis, quae faciem nunquam occupant, sed in artuum flexibus maxime apparent.

8. *Aphthae* formantur vesiculis parvis, albidis, seroso liquore refertis, quae linguam, labia, internam oris et faucium superficiem occupant et in exfoliationem crustarum albarum transeunt. Saepe in infantibus occurrunt et cum abnormi gastrico statu cohaerent. Distinguuntur a *Willano* in Aphthas lactantium, adultorum et anginosas, semperque levem affectionem ostendunt, quae irritatae tantum membranae mucosae oris signa manifestat.

Restat ut pauca afferam de iis cutis affectionibus,

ubi epidermis bullis majoribus vel minoribus elevetur. Hae a *Willano* distinguuntur in:

9. *Pompholycen* et

10. *Pemphigum*.

Pompholyx (1) sine inflammatione et febris apparet, et ab illo auctore in benignum, diutinum et solitarium dividitur. Qui non ex majore sed ex imminuta irritabilitate provenire mihi videtur, nam plerumque in hominibus maxime debilitatis occurrit, qua imminuta irritabilitate efficitur, ut cutis sensibilior fiat ad influxus externos concipiendos.

Pemphigus, de quo tam multum disputatum est, quem cum febris, quam nominant bullosam, peculiari cohaerere dicunt, tam in dubio versatur, ut omissa accuratiore investigatione tantum in hoc suo loco eum ponam.

Ad has bullas etiam pertinet:

11. *Rupia*, a *Willano* vesiculis adnumerata, quae semper sine inflammatione accedit et significatur latis, planis bullis, quae ad rupturam pronae, postea effundunt serum rodens. Qui morbus tenuibus finitur squamis. Haec etiam *rupia* cum totius organismi et praesertim cutis imminuta irritabilitate cohaeret. *Rupia* praecipue *esscharotica* Willani in infantibus, cachexia quadam laborantibus occurrere solet.

Nunc tertium attingimus ordinem naturalem huic nostro ordini congestionum adnumerandum, qui scilicet am-

---

(1) cf. Batemann, prakt. Darstellung der Hautkrankheiten nach Willans System. Halle 1815. p. 224.

plectitur papulas. Papulae non uti vesiculae exsudatione evehuntur, ex majori functione organi profecta, sed in cute ipsa, et in papillari quidem corpore sedem habent. Hoc corpus papillare (1) sub epidermide et reti mucoso, quod Malpighianum vocant, extantum, ita ut externam cutis superficiem formet, in exanthematibus papulosis adaucta irritabilitate et congestione inde profecta, intumescit et papulas efficit. Hae affectiones praeter solum lichen urticatum characterem communem habent erethisticum et irritationis valde adauctae. Tres distinguuntur affectiones papulosae.

12. *Strophulus*. Hic morbus primum a *Willano* constitutus comprehendit papulas aut laete rubentes aut magis albidas, non admodum prominentes, quae aetati infantili ob magnam tum vasorum copiam tum cutis irritabilitatem valde communes sunt et ab organismi irritatione sive per dentitionem sive per sordes gastricas producta, pendunt. Distinguuntur a *Willano strophulus intertinctus, albidus, confertus et volaticus*. Semper aut dissolvitur strophulus aut transit in exfoliationem.

13. *Lichen*. Hic manifestatur papulis duris, parvis interdum rubentibus, sed plerumque eundem colorem praebentibus atque cutis sana. Fere semper acervatim apparent et magno pruritu conjunctae sunt. Strophulus a *Biettio* licheni adnumeratur, recte ut mihi videtur, nullas

---

(1) Cf. Archiv für Anatomie, Physiologie und wissenschaftliche Medizin von Dr. Johann. Müller. Jahrgang 1835. Heft 4. p. 408.

enim essentielles differentias hae affectiones praebent. *Lichen simplex* levissimam sistit affectionem, quae vero in statum chronicum transire potest. Saepe ex media papula crinis provenit, si intumescencia papillas circumjacentes occupat. *Lichen urticatus* celerius etiam evanescere solet et saepius redit. In *Lichene agrio* irritabilitas maxime adaucta et congestio permanens exhalationem serosi fluidi procreat, quod crustas format. Sub finem morbi hae crustae decidunt et exfoliatio sequitur.

14. *Prurigo* ab antecedenti affectione papulis tantum differt majoribus, quae nunquam a colore cutis sanae discrepant et chronicum habent decursum. Distinguitur prurigo in *mitem* et *formicantem*, quibus accedit *senilis*.

B Congestiones passivae.

Jam congestionis passivae explicavimus definitionem, et reliquum est ut afferamus, ad quasnam organi cutanei affectiones haecce congestio, quae idem significat quod ecchymosis, nobis pertinere videatur.

15. *Purpura* a *Willano* ita definitur: constat ex maculis parvis, manifestis, purpureis et stipatur debilitate universali, neque vero semper cum febris. Quae maculae petechiae sunt sive ecchymomata sive vibices, neque activa ad organon cutaneum congestionem sed exsudatione sanguinis sub epidermidem, quam non elevant, nascuntur. Purpura hac de causa non chronicam solam illam formam, sed omnes petechiarum et ecchymomatum varietates in-

cludit, videlicet illas sanguinis extravasationes, quae in typho obveniunt abdominali, aliis febribus malignis. In *purpura simplici* febris semper deesse solet, in *purpura haemorrhagica* (morbus maculosus *Werlhofii*) accedunt profluvia sanguinis tum in organa interna, tum ex ore, naribus, blepharis, omnibusque aliis corporis foraminibus. In hoc morbo ecchymomata irregularia et majora esse solent ita ut flagellorum ictibus non plane dissimilia videantur. *Purpura urticans* in teneris mulieribus, sive hominibus male nutritis occurrit, non praebet differentias essentielles a simplici. *Petechiae*, quae typhum abdominalem comitantur, non apte *purpuram contagiosam* nominari posse, facile concedas, si spectes ad symptomaticam originem, et pensites contagium petechiis minime inhaerentem.

ORDO SECUNDUS

INFLAMMATIONES COMPLECTENS.

Jam venimus ad ordinem secundum, qui continet inflammationes organi cutanei. Ut vero satis perspici possit, quanam ex causa morbosos illos affectus hunc in ordinem posuerimus, ante omnia definitio inflammationis requiritur, ita ut deinde omnes illos morbos, qui inflammationis symptomatibus fruuntur, justo ac merito hic enumerare possimus. Inflammationis voce autem illum comprehendimus partis cujusdam statum morbosum, ubi rubedo, intumescencia, dolor et calor existant, nec non functio turbata sit. Quae omnia symptomata variant in variis inflammationibus. Alius est dolor in inflammatione rheumatica, alius in catarrhali, eodemque modo aliter se habent cetera symptomata in variis inflammationum speciebus, ita ut distinctio etiam obtineat e caractere, quo se offerunt. In hoc nostro ordine inflammationum posuimus duo genera, simplicium et specificarum. Simples sunt illae, quae unicis generalibus inflammationis sym-

ptomatibus satis luculenter praeditae sunt, quo pertinet e. g. illa cutis, vulnere cuidam illato circumjacentis, inflammatio, quae a *Rustio* pseudoerysipelati adnumeratur. Specificas nominamus illas, quae ab inflammationis prototypo plus minusve differant. Generalibus inflammationis characteribus valde modificatis, ad certas organismi partes limitantur, atque ex *specificis* quibusdam causis exoriuntur. Vocem quidem illam: »Specificis« interpretari nequimus et ubicunque ipsa utimur, rem non satis nos intelligere neque explanare posse, fateri debemus. Specificae hae autem inflammationes duas iterum species varias complectuntur, sunt enim aut contagiosae aut non contagiosae. Et quidem contagiosas illas *nominamus*, quae e contagio proficiscuntur, contagium autem est materies organismo inimica, quae in homine morbum distinctum provocat, et provocatum in alios homines transferre potest: vel eundem, vel paulisper tantum modificatum pro dispositione cujuslibet hominis affecti. Non contagiosae vero sunt omnes, quae ex tali materie non profectae, neque morbum ipsum in alios transferre possunt. Super sunt pauca de inflammationum exitu dicenda. Primus qui nominandus est et exoptatissimus quidem, sistit inflammationum organi cutanei dissolutionem, ubi symptomata sensim sensimque evanescunt et pars morbose affecta in integrum restituitur, nisi desquamationem epidermidis habere velis pro impetu in organi integritatem. At vero epidermis restituitur, neque quidquam remanet, ex quo morbum superatum dignoscere possis. Secundus exitus

est in suppurationem. Suppuratio oritur ex humore quodam, quem dicimus purulentum, qui, ex parte inflammata effusus, non resorbetur in organismum, sed processum istum suppurationis provocat. Hic autem exitus varia organismi constitutione vel aliis rebus variari et depravari potest. Haud raro enim accidit ut suppuratio in exulcerationem, quin etiam in gangraenam transeat. In hoc exitu desquamatio epidermidis etiam existit, vel potius incrustationes formantur, tum crassiores tum tenuiores, neque tamen destructio remanet, nisi dato anomaliae casu. Quibus rebus compendiose absolutis, progrediamur ad enumerationem brevemque descriptionem morborum, quos hic continet ordo et primum quidem illorum, qui characterе contagioso carent.

1. *Erysipelas* est secundum *Hildenbrand* inflammatio cutis ad majorem plagam extensa, quae praeter febrem comitem, plus minusve vehementem, propriis et specificis characteribus distinguitur, ac in leviori gradu, dum nempe intra simplicis congestionis activae cancellos consistit, feбри ut plurimum destituta erythema nominari solet. Proprietates erysipelati ex parte substrati unice propriae sunt: siccitas, calor urens et nitor peculiaris loci affecti, pruritus ardens ad scalpum invitans, epidermidis in vesicas elevatio vel ejus successiva squamarum forma exfoliatio. In illa praesertim cutis parte sedem habere videtur, quam rete Malpighianum nominamus, et sympto-

---

(1) Instit. med. pract. Tom. II. pag. 279.

matibus illis generalibus inflammationis, scilicet rubedine, intumescencia, dolore, calore, denique functione partis affectae turbata, nobis se offert. Certe igitur est inflammatio et specifica quidem. Primum enim quod ad sedem attinet semper invenimus in reti illo Malpighiano. Rubedo admodum est superficialis, qui digito premente pro momento evanescens paulo post revertitur; excepto illo unico casu, ubi cutis ipsa inflammatione correpta vehementer laborat, ubi rubedo digito premente evanescens vix percipi potest. Quam speciem *Erysipelas phlegmonodes* appellamus. In erysipelate denique dolor adest urens et mordax; quae omnia erysipelas satis distinguunt a ceteris organi cutanei inflammationibus.

2. *Ecthyma* est exanthema pustulosum, quod in cutis inflammatione, pustulis magnis, rotundis, plerumque segregatim positis insigni, consistit; quam crusta plus minusve crassa sequitur. Qua decisa cicatricula, saepissime autem macula rubra remanet. Quid vox »pustula« valeat, paucis referam. Pustula est tumor quidam parvus, circumscriptus, qui puriformi quodam humore in superficiem cutis inflammatae effuso, exoritur, epidermide inde in altum sublata. Omnes pustulae vel acutum vel chronicum habent decursum, et dividi solent in *phlyzacia* id est majora, basi cui insident inflammata et in *psydracia* id est minora in quibus inflammationis signa non tam luculenter existunt. Quae tamen inflammatione provehi ex pure, quod continent, elucet. Memoratu est dignum nonnulla esse exanthemata, quibus ex sua natura germen sup-

purationis inevitabile inhaereat, quam ob rem pustulantium nomen acceperunt. Atqui alia existunt exanthemata, quae tantum dato anomaliae casu effusum sub epidermide purulentum, id est pustulas efformant: neque tamen pustulis adnumerari possunt e. g. scabies, in qua saepe occurrunt pustulae ecthymatis nec non impetiginis. Sed revertamur ad rem.

Ecthyma igitur est exanthema pustulans, neque verò pus unquam formari potest, nisi praecesserit inflammatio. Eamque ob causam ecthyma, etiamsi inflammationis symptomatibus non satis perspicuis, ex pure ipso ad inflammationum indolem provocari licet.

3. Plane idem dicendum erit de *Acne* (ἀκνὴ—ἀκμὴ), exanthemate pustulante, quod nobis ex inflammatione folliculorum sebaceorum (glandularum sebacearum secundum *Gurlt* (1) dependere videtur, dum materies, quam ipsi secernunt accumulata, inflammationem provocat et alit. Sit res, quae velit, inflammationem perspicuam esse sufficiat.

4. *Impetigo*. Alius est morbus cutaneus, eruptione pustularum parvo tantum intervallo sejunctarum, insignis, et crassas, asperas et fuscas procreare solet crustas. Nonnunquam vero pustulae, omnino agglomeratae, majorem vel minorem superficiem occupant, quae sat distincte circumscripta, circularem vel ovalem formam exhibet. Hanc speciem *Willanus Impetiginem figuratam* nominat.

---

(1) l. c. pag. 409.

Sin autem pustulae dispersae, regulari forma superficiei quam obtegunt, egent, ab eodem nominata est *Impetigo sparsa*. Neque in hac specie magni est laboris demonstrare, impetiginem pertinere ad inflammationes, nam pus adest, quod tantum ex inflammatione originem trahere posse constat.

5. *Mentagra*. In mentagra iterum obvenimus exanthemati pustuloso, quod sede et forma pustularum satis discerni potest. Sedet enim in mento, in regione maxillae inferioris et in partibus lateralibus faciei; pustulae vero parvae, acuminatae, exiguum tantum similitudinem cum acne praebent. Etiam si *Willanus*, *Batemannus*, *Plumbe* et alii elementa primaria esse tuberculi confirmarint, *Alibert* et *Biet* secundaria tantum esse tubercula satis pellucide demonstraverunt. Non opus esse mihi videtur ut mentagram quoque ad inflammationes pertinere repetam. Illud unum addendum est, sistere mentagram in inflammatione matricis crinis, quam vocat *Gurlt* folliculum pilorum (1), quod ei commune est cum sequenti.

6. *Porrigio sive Tinea*, cujus praecipua sedes in cute capitis, unde nonnunquam latius extenditur. Est exanthema pustulans, quod *Willanus* distinguit in *porriginem et larvalem et furfurantem et lupinosam et scutulatam et decalvantem et favosam*. Quod si omnes has varietates accuratius perscrutari vellem, spatium non satis magnum mihi foret, praesertim quum secundum

---

(1) l. c.

Alibert et *Willanum* eadem nomina varias designent species. De porriginis contagiositate tantum congruunt. Quamvis autem porriginem per tactionem in alios transferri posse homines negari nequeat, strictiori tamen contagii sensu, pro mea sententia, caret, sed potius transitum ad morbos contagiosos cutis sensu strictiori exhibet.

7. *Framboesia*. Jam restat ut pauca addam de framboesia (2) quam Anglicani *Yaws* nominant. Qui morbus cutaneus, in Africa tantum, India occidentali et America obveniens, pertinet ad tubercula. Quum vero in nostra terra framboesiam non reperiamus, satis fecisse mihi viderer, si demonstravissem, hanc speciem in hoc ordine rectum suum tenere locum. At suppurationem solam, quae ex nodulis oritur, afferro, ut satis intelligere possis, ad inflammationes huncce pertinere morbum.

Ad ordinem secundum inflammationes complectentem, etiam alia referenda sunt exanthemata, praeter erysipelas, de quo in hoc ordine, et erythema, de quo in primo ordine jam egimus. Haec exanthemata sunt contagiosa, et quidem aut pustulantia, scilicet variola et vaccina, aut phoenicistica contagia, scilicet morbilli, rubeola et scarlatina. Exanthemata pustulantia processum vitae plasticum ea ratione alterant, ut phlogosis constanter in puris ge-

---

(2) cf. *Bajon*, mémoires sur Cayenne. vol. 1. pag. 233.

Ludford, diss. de framboesia. Edinburg. 1791.

Pouppé Desportes, hist. des maladies de St. Domingue. 1782.

Schilling de morbo yaws in *Schlegels Thesaurus. pathol. therap.* Vol. 2. pars 1. pag. 217.

nesin nitatur. Alia exanthemata, peculiari irritatione insignia, per totum corporis ambitum incendunt reactiones in systemate vasorum capillarium, unde phlogosis oritur et exanthemata emicant, saturatissima rubedine conspicua, nullum tamen in consuetos inflammationum exitus nisum patefacientia, sed manifestissima cuticulae desquamatione solvenda, contagia phoenicistica ab *Hildenbrandio* nominata. Hujus generis sunt morbilli, scarlatina et ru-beola. Sed primo loco exanthema pustulosum considerandum:

8. *Variola*. In hoc morbo distinguimus stadia quatuor: invasionis, eruptionis, maturationis et exsiccationis. In stadio eruptionis, quod ad finem tertiae vel initio quartae diei incipit, comparet exanthema primum in facie et ostendit maculas parvas, rubicundas, plus minusve numerosas, discretas vel hinc inde coagminatas, quae brevi medio tenus paulisper elevantur, nodulo duriusculo instructae, ardore et pruritu stipatae. Molestant pari tempore symptomata anginosa, dysphagia, raucedo vel aphonia, ardor, tensio et salivatio; insignia inflammationis signa. Die morbi septima eruptionis opus omnino terminatum est, suppurationis intrans signa. Pustulae ab initio deplanatae sensim sensimque dilatantur, et levem habent ad apicem impressionem seu faveolam. Diaphanum, quo prius scatebant, serum in purulentum vertitur laticem, cujus prima guttula in vertice pustulae generatur, pedetentim basin versus divulgatur et in lactis spissitudinem abit. Sub hocce suppurationis incessu singu-

lae variolae, halone roseo-puniceo circumscriptae, notabilem adhuc inflammationis gradum patefaciunt, cujus et reliqua cutis particeps fit, et tanquam ex erysipelate intumescit, tenditur, turget et dolet, donec absoluta puris genesi phlogoseos minuatur vigor. Circa nonam, decimam diem variolae et quidem primum in facie, in apice obscurius offerunt punctum, ubi epidermis dehiscit et materia lymphatico-purulenta exstillat, mox in crustas convertenda, quae serius ociusve secedunt et in cute maculas atro-purpureas vel cicatrices perennes relinquunt. Hic normalis decursus, sed distinguitur *variola discreta* et *confluens* et *variola modificata*, quae multo mitius decurrit, ceterum autem omnia inflammationis symptomata eadem ostendit.

Contagia phoenicistica (rubefacientia).

9. *Morbillis* sequentes competunt characteres pathognomonici, symptomata catarrhosa gradus eminentioris, febris inflammatoria septem vel novem dierum cyclum excurrens; exanthematis forma specifica, maculae utpote vel et papulae tantillum elevatae, seminum lini figuram referentes, laete rubrae, quae primum ad faciem efflorescunt, nunquam liquorem quendam morbidum concipiunt, sed epidermidis desquamatione terminantur.

10. *Roseola*, maculas plus minusve latas, discretas vel confluentes ac ideo figurae saepius irregularis, supra cutem vix elatas, planas, interdum annulatas, coloris rosei, a compressione pallescentes, modo indolentes, modo

ardore ac levi pruritu junctas, roseolam nominamus, quae roseola, quoad essentiam cum erythemate omnino collimat, sed propter similitudinem cum morbillis, quibuscum saepe confunditur, roseolam in hoc posuimus ordine.

11. Scarlatina. Febrem exanthematicam, a contagio specifico oriundam, cum angina faucium inflammatoria, cutis ariditate, maculis ruberrimis, late extensis, laevibus, forma pannorum amplorum semet desquamantibus ac particulari nisu in hydropem, medici scarlatinae nomine insigniunt, quam ad veras inflammationes pertinere nemo dubitet.

Superest ut aliquid dicam de *Variolis tutoriis sive Vaccina*, quae hominibus ex industria ad prophylaxin variolarum verarum inseritur, ut dispositio ad suscipiendum virus variolae tollatur. Exanthema est pustulosum sui generis, acutum, typicum, terminatae formae, quod quamvis localis tantum sit affectio primaria, tamen saepe producit febrem, quod mihi jam satis esse videtur ad demonstrandam inflammatoriam ejus naturam.

ORDO TERTIUS.

INDURATIONES.

Sub hac rubrica illos organi cutanei morbos collocamus, quae in squamarum formationem transeunt, scilicet lepram, psoriasin, pityriasin et ichthyosin. Facile aliquis nobis contradiceret, hosce morbos exitus tantum esse inflammationis, et hanc sententiam refutare, nobis difficillimum foret, sed non nobis in mentem venit, hoc denegare. Hoc unicum contendimus, has squamas semper productas esse inflammatione chronica, quae nullum alium nisi huncce exitum habere potest, quae semper hasce format squamas, quae multum discrepant ab aliis ex vesiculis exortis, et morbosam sistunt epidermidis secretionem. Hi morbi semper occupant decursum chronicum; semper prominens symptoma permanent squamae, quum inflammatio, causa, quae eas effecit, aut plane praetervideatur, aut signis minus luculentis se manifestet. Quae indura-

tiones nihil aliud sunt quam epidermis in maiore copia et cum abnormi duritie secreta et causa proxima sine ullo dubio in illa cutis parte situm suum habet, quae epidermidem secernit, et quoad indolem nihil aliud est, nisi inflammatio chronica. Sed transeamus ad enumerationem morborum, ad hunc ordinem pertinentium.

1. *Lepra* illa dicitur affectio squamosa, quae maculis rotundis in margine elevatis, in centro depressis significatur, quarum centrum sanum, peripheria autem cum squamulis multis, fixis adhaerentibus, incanescens oblecta est. Ab hac *Lepra simplici* nihilo differt ea, quam *Willanus* appellat *alphoidon*, nisi colore magis albido et minore extensione. Lepram autem a *Willano* nominatam *nigricantem*, ad huncce morbum minime pertinere, mihi persuasissimum est, sed magis ad syphilides referenda.

2. *Psoriasis*. Character generalis constituitur maculis maioribus sive minoribus, irregularibus, aliquid supra cutem prominentibus, cum squamis albis, tenuibus et splendidis oblectis. Quoad formam et intensitatem distinguuntur: *Psoriasis guttata, diffusa, inveterata et gyrata*, quoad sedem dividuntur in *ophthalmicam, labialem, praeputialem, scrotalem et palmariam*.

3. *Pityriasis* chronica est dermatitis, in qua epidermis tenuissima sub forma squamarum parvarum, albarum, tenuissimarum se ostendit, quae desquamantur et facillime renascuntur.

4. Ichthyosis. In hocce morbo epidermidis durties summum assequitur gradum, nam in hac affectione squamae exsurgunt supra cutem, quae magnae sunt, durae, siccae, albae, vel canescentes, quae ad instar tegularum aliae super alias jacent, et neque calore neque dolore, neque pruritu stipatae sunt, ita ut transitum facere videantur ad ordinem sequentem.

ORDO QUARTUS

CUTIS DEGENERATIONES COMPLECTENS.

Hoc nomine usi sumus ad designandas eas cutis mutationes, quae sequelae morbi cujusdam maligni et satis gravis cutem in statum redegerunt, ubi aut partialiter aut universim ad functiones inde exhibendas *inutilis reddita* est. Excludimus autem omnia cutis vitia aut congenita aut casu et fortuito exorta, quae localia tantum vitia non morbum procreant. Nam omnem morbum *processum* esse *vitalem* contendimus. Character horum morborum dyscraticus est, qui organo cutaneo pro foco sumto, in hocce maximas perficit destructiones et deletiones.

Primum in hoc ordine locum obtinent *tubercula*. Ex hac familia *Willani* mihi neque *Phyma* neque *Veruca* neque *Molluscum* ad morbos cutaneos pertinere videntur, sed:

1. *Vitiligo* certe hoc loco commemoranda. Signa sunt: tubercula glabra, albida, splendentia, cum papulis splendentibus mixta, quae sub cutis superficie se subducunt, eamque degeneratam relinquunt, ut speciem habeat pellis vitilinae. Crines omnes in his locis decidunt, cu-

tis semper pellucida et albida manet. Neque ullum effectum habuerunt remedia efficacissima ad restituendam cutis integritatem et functionem.

2. *Lupus*. (Noli me tangere). Huic quoque morbo negat *Batemannus*, se posse afferre remedium, quod ullum auxilium ferat, et pariter *Rust* huncce morbum pertinacissimorum numero includit. Lupus sive maculas, sive tubercula non dolentia initio profert, et praecipue narium regionem infestat. Peculiaris nisus ad deletionem partium ei proprius est, et saepe medici chirurgi auxilium petit.

3. *Elephantiasis*. *Aetius* jam de hac affectione loquitur: ea, inquit, a magnitudine et diuturnitate nomen accepit. Nec minus poëta:

Est leprae species elephantiasis vocatur,
Quae cunctis morbis major sic esse videtur,
Ut major cunctis elephas animantibus exstat.

(Macer. de herb. virtut.)

Galenus interpretatur vocem *Hippocratis* σατυρισμὸς his verbis: ἐπειδὴ τοῖς σατύροις ὅμοιοι γίνονται τὸ πρόσωπον. Haec jam sufficient, ad hunc locum isti morbo, in nostra terra non obvenienti, in nostra synopsi concedendum.

Praeter tubercula ad hunc ordinem trahenda est tota *Syphilidorum* familia nec non *Radesyge*, quae a morbo dyscratico universali producuntur, et post sanationem etiam cicatrices relinquunt, ubi cutis nunquam integritatem, neque functiones normales recuperat. —

V I T A.

Ego *Theodorus Glasmacher*, Coloniensis, natus sum a. MDCCCXIII parentibus, fidem catholicam profitentibus, *Joanne Josepho Glasmacher* et *Elisabetha* e gente *Ruettger*, quos adhuc incolumes pio gratoque animo veneror.

Primis litterarum elementis imbutus Gymnasium Fridericum Guilelmum Coloniense per septem annos et dimidium frequentavi. Inde testimonio maturitatis dimissus vere anni MDCCCXXXI almam Rhenanam, quae Bonnae floret, litterarum sedem petii, ibique rectore magnifico beato a *Droste* civium academicorum numero adscriptus, Ill. *Harless*, t. t. decano in album gratiosi medicorum ordinis nomen dedi.

Praelectiones, quas ibi audiui hae sunt:

E philosophicis: Ill. *van Calker* de logice et psychologia, Ill. *Treviranus* de botanice, Ill. *Noeggerath* de mineralogia, Ill. *a Muenchow* de physice experimentalis, Ill. *Nees ab Esenbeck* de plantis officinalibus, Cel. *Bergemann* de chemia experimentalis.

E medicis: Ill. *J. Mueller* de encyclopaedia et methodologia, de physiologia et de pathologia generali, Ill. *Weber* de osteologia, de anatomia speciali et anatomia comparata, Ill. *Mayer* de anatomia generali et speciali, qui una cum Ill. *Weber* dux mihi fuit in cadaveribus dissecandis, Ill. *Harless* de materia medica, Ill. *Wutzer* de pathologia et therapia morborum chirurgicorum, de ophthalmologia, de operationibus chirurgicis, de fasciis rite applicandis, Ill. *Albers* de pathologia speciali, de semiotice, de morbis syphiliticis, Ill. *Bischoff* de formulis medicis rite praescribendis, Ill. *Kilian* de arte obstetricia et de instrumentis obstetriciis, Ill. *Nasse* de therapia et generali et speciali. Clinicum et polyclinicum chirurgicum et ophthalmiatricum duce Ill. *Wutzer* per dimidium annum frequentavi.

Vere a. MDCCCXXXIV hanc musarum sedem Berolinensem adii et civibus academicis ad-

scriptus sum Ill. *Straufs*, t. t. Rectore Magnifico, Ill. *Busch*, t. t. decano.

Scholis clinicis hic interfui: Ill. *Bartels*, Ill. *Busch*, Ill. *Rust*, Cel. *Wolff* et Ill. *Juengken*.

Praeterea per annum integrum, ut legi rei publicae satisfacerem, duce Dr. *Bieske* chirurgi militaris munere functus sum.

Quibus omnibus praeceptoribus, optime de me meritis, gratias habeo semperque habebo quas possum maximas.

Jam vero tentaminibus et philosophico et medico et examine rigoroso rite absolutis, spero fore, ut hac dissertatione thesibusque defensis, summi in medicina et chirurgia honores in me conferantur.

T H E S E S.

I.

In prosopalgia dissectio nervi est rejicienda.

II.

Icterus symptoma tantum morbi.

III.

Omnia vulnera pectoris penetrantia prima intentione sananda sunt.

IV.

Ad tollendam eclampsiam parturientium partus violentus optimum remedium.

T. H. E. S. E. 2.

In oropharynx dissolutio nervi est reperienda.

Lectionis scriptura tantum morbi.

Lectionis scriptura tantum morbi.

Lectionis scriptura tantum morbi.

Lectionis scriptura tantum morbi.

Lectionis scriptura tantum morbi.

19.
DE
NOVO AD TALIPEDEM VARUM
SANANDUM APPARATU.

DISSERTATIO
INAUGURALIS CHIRURGICO-MEDICA
QUAM
CONSENSU ET AUCTORITATE
GRATIOSI MEDICORUM ORDINIS
IN
ALMA LITERARUM UNIVERSITATE
FRIDERICA GUILELMA
UT SUMMI
IN MEDICINA ET CHIRURGIA HONORES
RITE SIBI CONCEDANTUR
DIE XXX. MENS. DECEMBRIS A. MDCCCXXXV.
H. L. Q. S.
PUBLICICE DEFENDET

AUCTOR
FRIDERICUS BLANCE
GUESTPHALUS.

OPPONENTIBUS:

MAX. REISSERT, MED. ET CHIR. DR.
L. KONER, MED. ET CHIR. DR.
CARL NEUBOURG, MED. ET CHIR. CAND.

BEROLINI,
TYPIS NIETACKIANIS.

DE

1070 AD TALENTED VARIETY
STANDARD RESEARCH

277

RESEARCH

RESEARCH
RESEARCH

RESEARCH

RESEARCH

RESEARCH

RESEARCH

RESEARCH

RESEARCH

RESEARCH

RESEARCH

RESEARCH

RESEARCH

RESEARCH

RESEARCH

RESEARCH

RESEARCH

RESEARCH

RESEARCH

RESEARCH

RESEARCH

RESEARCH

RESEARCH

RESEARCH

RESEARCH

RESEARCH

RESEARCH

RESEARCH

RESEARCH

RESEARCH

RESEARCH

V I R I S

**ILLUSTRISSIMIS, AMPLISSIMIS
DOCTISSIMIS,**

D. G. H. BUSCH,

**MEDICINAE ET CHIRURGIAE DOCTORI, REGI A CONSI-
LIIS MEDICIS, MEDICINAE PROFESSORI P. O. IN UNI-
VERSITATE LITERARUM FRIDERICA GUILIELMA, INSTI-
TUTI CLINICI OBSTETRICHII DIRECTORI, ORDINIS REGII
DE AQUILA RUBRA IN CLASSE QUARTA EQUITI, PLURIUM
SOCIETATUM MEDIC. ET NATURAE SCRUTAT. SO-
DALI, UNIVERSITATIS HUIUS H. T. RECTORI
MAGNIFICO ETC. ETC.**

ET

AEM. OSANN,

**MEDICIN. ET CHIRURG. D. MED. PROF P. O. IN HAC UNIVERSITATE
ET ACAD. MED. CHIR. MILIT. INSTITUT. REG. POLICLIN. DIRECT.
MED. PRACTIC. APUD BEROLINENS. FELICISS. COLLEG. SUPREM.
EXAM. MED. CONSTIT. MEMBR. EQUITI REG. ORD. DE AQUILA RU-
BRA IN TERT. CLASS. SOCIET. MED. BEROLIN. HOLM. HAVNIENS-
VARSAV. PHILADELPH. DRESD. ERLANG. WETTERAV. LUGDUN. ME-
TIAC. ACAD. TAURIN. NEAPOL. NAT. CURIOS. CAES. LEOPOLD, CA-
ROL RHENAN. BONNENS. PHARMACEUTIC. GER. BOREAL.
MINERAL. JENENS. SODALI, ETC. ETC.**

PRAEFATIO.

De eligenda materie hujus libelli, qui summorum in utraque medicina honorum capessendorum causa scribendus mihi erat, non diu haesitavi animo. Ante plures enim annos Cel. Dr. Bloemer, qui quantopere mereatur quum de tota chirurgia tum maxime de arte orthopaedica instrumentisque non emendatis solum, sed etiam ingeniose inventis, majore jam divulgatum est fama, quam ut verbis a me efferri liceat, ad talipedem varum sanandum, abjectis fasciis a Scarpa et Brücknero propositis, novam excogitavit machinam, anno MDCCCXXVII a Bernardo Bruns in dissertatione inaugurali descriptam. Verum postea multa experientia edoctus, quum optatis non satis bene respondisset effectus, plures instituit emendationes, et tanto quidem cum successu, ut abhinc annis sex perpetuo hujusmodi vitia et radicitus multoque celerius debellarit.

Hunc igitur apparatus ut publici juris facerem, quum hac scribendi occasione oblata veniam mihi dedisset auctor, eo libentius hanc materiem tractandam suscepi, tum quo aptiorem nactus esse mihi videbar occasionem, viris, qui tot tantaque in

me contulerunt beneficia, publice gratias agendi, tum quia hujus curationis cognitionem non sine magna utilitate futuram esse existimavi. Quot enim quotidie omnis aetatis homines videmus per totam vitam hoc vitium trahentes, vitaeque et usu et dulcedine magnam partem destitutos, qui apta cura sanari vel possint, vel potuissent aetate teneriori!

Quodsi illi, penes quos hac in re experientiae copia judicandique facultas est, laudandi aliquid in hoc opusculo invenerint, haud exiguam mihi afferrent laetitiam; sin minus, eorum admonitionibus praeceptisque grato animo obsequar. Versatur autem hujus dissertatiunculae propositum in *his*: primum ut ipsum apparatus imponendique eum atque adhibendi rationem describam; dein ut exponam, qua medela ad adjuvandum opus sit, et quibus rebus haec machina praestet prae caeteris hucusque adhiberi solitis; quibus absolutis, postremo proponam historiam talipedis vari sanati, quem continuo ab initio observavi et tractavi.

Accipite igitur, fautores benignissimi, hoc observantiae erga vos grataeque mentis etsi levissimum pignus, neque ex dignitate vestra, sed ex animo ingenue verecundeque offerentis illud aestimare dignemini!

Illud autem te velim rogatum, quicumque hoc opusculum tangis, ut ea humanitate, qua par est doctiori, benigne condones!

CAPUT I.

Omnium machinarum, quae a medicis et chirurgis veteribus quidem omnibus, recentioribus plerisque quum ad reliquas distorsiones, tum ad varum sanandum descriptae sunt, licet fortasse inveniantur, quae, quid tandem sanandum sit, haud ignorasse inventores testificentur, hoc tamen commune est vitium, quod violentius et impetuosius agentes, magnas aegris molestias et dolores afferunt, immo etiam inflammationes excitabant, quibus, quod assequendum erat, saepe impediabatur, quin, quae sanabilia antea fuerant, insanabilia reddebantur. Sero demum intellectum est, quam verum sit praeclarum illud Hippocratis: (1) »quasi ceram fingamus, debemus et manibus in naturalem sedem compellere, et vinculis similiter, non magna vi, sed leniter, adducere«. Ex machinationibus, in quibus inveniendis ejus rei ratio adhibita est, primum Brückneri (2) fascia nominanda est; qui profecto, vectes ferreos et reliqua ejusmodi tor-

---

(1) Hippocrates, de articulis, Sect. IV.

(2) Brückner, über die Natur, Ursachen und Behandlung der einwärts gekehrten Füße. Gotha, 1796.

menta abjiciens, vitia, quae dixi, declinavit, adeo, ut etiam sint, qui Brückneri fasciam machinae a Scarpa inventae proferant. (3) Post eum Scarpa, (4) quum a Typhesne, viro multis talipedibus varis egregie sanatis magna fama celebrato, effatum audisset, (5) »naturam non violentiae, sed actioni tamquam per gradus augendae cedere,» hanc sibi cogitationem finxit, ut illud assequeremur, vim elasticam prae ceteris aptam esse.

Multis dein factis experimentis, machinae a se inventae in libro infra laudato descriptionem publici juris fecit; meritoque magnam laudem haec machina adepta est. Vix liceret, inventum *tanti viri* atque tot chirurgis celeberrimis prae reliquis probatum loco suo propellere velle, nisi multo usu persuasum nobis esset, machinam a Cel. Bloemer inventam et pluries correctam, quae et ipsa in adhibenda vi elastica nititur, multis rebus eo potior rem esse. Sed hac de re tum demum, quum ipsam machinam descripserimus, exponendum nobis est.

CAP. II.

MACHINAE IN TABULA SUB FIGURA I. DELINEATAE DESCRIPTIO.

Prima machinae pars est lamina chalybea, crassitudine tanta, ut forma pressu pedis non immute-

(3) Chelius; Handbuch der Chirurgie tom. I. p. 405.

(4) Scarpa's chirurgische Abhandlung über die angeb. krummen Füße der Kinder, übersetzt von Malfatti. Wien, 1804.

(5) Introductione operis Scarpa; p. 3.

tur, neque vero praeter modum machinae pondus augeatur, et pede aegroto fere digito dimidio longior, latitudine vero eundem duobus saltem pollicibus superans. Hocce autem, quod superest, ita inflectitur, ut rursum exstet et ad planum horizontale angulum rectum faciens, crepidinem erectam (aa) formet, ut neque calx, neque digiti pedum introrsum verti possint. Quae quidem crepido, lateri interno pedis aegroti applicanda, eo modo elaboratur, ut pars ejus posterior in margine (b) superiore eminentiam semicircularem praebat, altera vero anterior (c), ita ut unius digiti altitudo restet, abscindatur. Horizontale autem laminae planum (d) ad instar soleae, inferiori pedis superficiei, sive plantae pedis adaequata, fundamento inseruit. A margine ejus externo, et quidem ab ea parte, quae, applicata machina, infra malleolum externum sita est, bacillus chalybeus, (ee) vim elasticam habens, latitudine pollicis, crassitudine pro ratione firmitatis in singulis casibus adhibendae, linearum duarum et amplius ascendit, ejusque bacilli eximia pars inferior, et ipsa ad angulum rectum inflexa, atque laminae horizontali supposita (f) duobus tribusve clavulis huic laminae infigitur. Duae fibulae, quarum una (g) ante, altera (h) post illum bacillum eidem soleae margini externo, foraminibus hunc ad finem perforato, affiguntur. Quibus omnibus institutis, machina extrinsecus, ne lamina chalybea usu celerius conteratur, corio obducitur; intrinsecus vero, ne pressu quodam laedat, suffarcinatur. Ba-

cillus itidem, ne aerugine corrumpatur, vimque repellentem amittat, molliori corio obvelatur.

Deinde fasciae nonnullae intus suffertae, ne pressu aut trituratione aliqua offendant, ad pedem in machina firmiter stabiliendum adjunguntur. Harum una, (ii) pollicem circiter latitudine aequans, eminentiae semicircularis, quam supra descripsimus, margini posteriori (*k*) adnectitur; tantam autem longitudinem habere debet, ut, circa pedis articulationem circumducta, ad superficiem externam crepidinis sive per fibulam, eidem affixam, sive per orbiculum clavo inhaerentem affigi possit. Altera fascia (*m*) formam triangularem exhibet; cujus basis fere in angulo, (*n*) ex quo assurgit crepido, innectitur; in altero fine (*o*) foramina nonnulla insunt, in quae ligula fibulae (*g*) immittitur. Hujus fasciae haec est utilitas, ut pedis anterior pars in machina fundum deprimatur et, ne huc illuc dilabi possit, impediatur. Tandem fasciae transversae (*i. i.*) et quidem fere mediae ejus parti corrigia (*p*) innectitur, quae, altero fine foraminibus instructa (*q*) per fibulam (*h*) transmittitur atque prout fascia transversa magis minusve ad partem pedis posteriorem, praecipue calcem deprimendam deducenda est, arctius vel minus arcte adstringitur. Summo bacillo cingulum (*S. S.*) inhaeret, cujus ope bacillus, ad crus adductus, infra genu colligatur.

**SECUNDAE MACHINAE IN TABUL. SUB FIG. II.
DELINEATAE DESCRIPTIO.**

Altera machina vulgarem calcem adstrictorium (*a. a.*) refert, ea altitudine, ut aliquanto su-

per malleolos assurgat, et duriore capsula corea in calce instructum. Hujus obstragulum medium (*b. b.*) usque ad eum locum, quo digiti metatarso annexi sunt, dissecatum est, juxtaque hanc sectionem serie foraminum utrimque instructum, per quae resticula (*x. x.*) arcte constringenda trajicitur, ut calceus pedi firmiter adaptetur. Pariter atque in priore machina, a solea e firmiore corio parata, juxta malleolum externum bacillus chalybeus, (*c. c.*) vi elastica praeditus, usque ad genu et ipse ascendit subque eo cingulo (*d. d.*) cruri adligatur. At vero contra malleolum externum hic bacillus articulo (*e.*) instructus est, ut aeger inter eundem multo commodius ingrediatur. Attamen, cum pes ita etiam justa careat stabilitate et una cum crure introrsum tendat, adeoque propter imbecillitatem, macie adductam, ponderi corporis ferendo impar, aegrae stare et ire queat, bacillus ille, non ad genu tantummodo, sed ad pelvim ascendat eique tanquam fulcro firmitus innitatur, necesse est. Itaque aut singulus bacillus, pro aetate aegroti magis minusve provecta tenuior aut crassior, ea longitudine, ut ab infima pedis parte ad pelvim usque porrigatur, adhibetur; aut priori bacillo, usque ad genu jam assurgenti, alter (*f. f.*) adnectitur, ita, ut, dum flectuntur genua, bacilli, qua inter se juncti sunt, articulationem admittant. (*g.*) Hanc autem rationem, bacillos duos per articulum committendi, altera multo meliorem esse, per se patet.

Adligatur autem bacillus duobus locis cingulorum auxilio, altero (*d. d.*) quidem, uti supra dixi,

infra genu, altero in pelvi. Huic alteri cingulo (i. i.) ad pelvim alligando, non aliter atque in fascia herniali, innectitur arcus ferreus, (k. k.) elasticus, semicirculum referens, dimidiam fere pelvim circumcludit et accuratissime ei adjacet. Hoc in arcu (l) ope clavuli summus bacilli finis infigitur. Hoc ipsum cingulum in anteriore ventris latere colligatur.

At vero quum his machinationibus facile fieri possit, ut pes anterior justo magis introrsum cedat, hoc ipsum non solum prohibendum est, sed etiam faciendum, ut pes aliquanto etiam extrorsum protrudatur. Cui rei inseruit elater chalybeus, (o) non dissimilis ei, quam in machina a Scarpa inventa videmus, curvatus ita, ut latus concavum extrorsum spectet, bacillo (c) in loco (p) infixus; hujus in fine anteriore fibula (q) inhaeret. Interno autem soleae margini, juxta hallucis radicem fascia triangularis (r) annexa est, cujus apex (s) fascia super dorsum pedis traducta, per fibulam (q) transmissus vincitur.

CAP. III.

DE APPLICANDAE UTRIUSQUE MACHINAE RATIONE.

Harum machinarum applicationem nullam afferre difficultatem, simplicitate, qua utraque insignitur, satis elucescit, imo, ipsa utriusque machinae structura applicationem docet. Itaque, quemcunque qui machinae applicandae rationem semel tantum vidisset, eam justo modo et sine ulla molestia statim applicasse saepius observavi. Ceterum machinae

prioris applicandae ratio haec est: pedi omnibus fasciis resolutis et reflexis, machina, si dextro aegroti applicanda est, sinistra manu, vice versa autem, si pedi sinistro, dextra manu tenetur, ita, ut machinae solea palmae manus innitatur, pollex juxta bacillum, et ceteri digiti lateri crepidinis interno apppositi sint. Quo facto, altera manus pedem aegroti prehensum superiori machinae superficiei suffarcinatae immittit et adaptat ita, ut planta pedis omnibus locis accurate in fundum machinae imprimatur. Dein pollex, hucusque juxta bacillum jacens, dorso pedis impositus, pedem deprimit; ceteri vero digiti machinam versus pedem attollunt. Deinde libera manus fasciam (*i. i.*) a posteriore ad anterius latum circa pedis articulationem ad malleolum externum circumducit et in crepidine vel per fibulam, vel orbiculum firmiter constringit. Quo facto, statim fascia (*m*) supra pedis dorsum traducta atque arctius adstricta altero fine (*o*) per fibulam (*g*) vincitur.

Sic pede in machina rite collocato, bacillus, (*e. e.*) hucusque multum a crure divergens, prehenditur et pedi leniter apprimitur, cingulumque (*s. s.*) tam anguste, quam aeger ferre potest, infra genu colligatur. Postremo corrigia (*p*) per fibulam (*h*) transmissa constringitur, ut fascia transversa (*i. i.*) deorsum deducatur, et sic posterior pedis pars, imprimis calx, quantum opus est, altius deprimatur.

Hac ratione pes in situm normalem reductus et satis firmatus, sensim, dum, quae partes nimis contractae fuere, perpetuo extendendo superantur, et

relaxantur, eaeque, quae relaxatae fuere, contrahuntur magisque in dies alteris illis resistere valent, in formam integram restituitur. Cavendum vero, ne fortius statim ab initio agamus. Nam tantum abest, ut violentius agendo prosper curationis exitus acceleretur, ut etiam spasmi, corrosiones indeque dolores vehementissimi, adeoque inflammationes adducantur et sic, quum haec interrumpi curationem jubeant, quod saluti aegroti celerius adducendae esse credideris, id ipsum sanationem retardet. Quodsi vero cautius rem aggredieris, et in dies ad finem usque curationis vim machinae prout pedis conditio poscit, auges, nihil erit, quod curam interrumpat.

Haec machina, diu noctuque portanda, in omnibus, qui varo laborant, ipsisque tenerrimis infantibus usum admittit.

Paucis verbis nunc applicationem secundae machinae et quid spectet, exponam. Primum, quum calecus induitur, videndum est, ut calx soleae firmiter insistat; quo facto, resticula (x. x.) per seriem utrimque foraminum trajecta, ut calecus pedi firmiter adaptetur, arctius constringitur. Dein bacillus, (e. e. f. f.) sublatus atque versus pelvim erectus, infra genu per cingulum (d. d.) similiterque circum pelvim per cingulum (i. i.) tam firmiter, quam aeger absque molestia perferre potest, corpori alligatur. Postremo fascia, (r) super calciei dorsum deducta, digitis pedis manu inlatus externum submotis, per fibulam (q) constringitur, qua pes in recta directione contineatur.

Est autem ea hujus machinae utilitas, non ut deformitatem tollat, sed ut pedem, jamjam ad normalem formam redactum, stabiliat, atque impediatur, quo minus prava ista positio, quam antea pes tenuerat, denno redeat; quod ut assequamur, per aliquod etiam tempus post perfectam sanationem adhibenda est. Nos quidem etiam, antequam sanatio prorsus absoluta est, simulac aegri iusistere pedibus atque sine molestia circumire valent, sic hanc machinam adhibere solemus, ut alternatim cum illa priore per plures quotidie horas eam admoveamus; qua re admodum promoveri sanationem, immo levioribus in casibus etiam sola perfici vidimus.

CAP. IV.

THERAPIA.

Omnes, qui de varo scripserunt, aut in iis sanandis occupati fuere, in eo consentiunt, talipedem varum nisi vel machinae, vel fasciae, quae ossa, e normali directione projecta, in situm ipsis peculiarem restituant et in eo conservent, applicentur, sanari non posse. Nihilominus tamen nemo infitias ibit, alia pharmaceutica remedia, vel ipsi pedi admoti, vel toto corpore concipienda, machinae, quacunque utaris, efficaciam non tantum augere, sed in auxilium omnino vocanda esse. Quae cum ita sint, quae hujusmodi remedia et quo ordine non sine magno successu adhibere soliti simus, paucis proponam; qua in re, ne lectorem defatigem, servandum est brevitati, propterea quod haec remedia

et eorum usus neminem medicorum chirurgorumve fngiunt. Totius autem therapiae adhibendae cardo in eo vertitur, ut

- a) Musculi et ligamenta contracta relaxentur et emolliantur,
- b) e contrario musculorum et ligamentorum relaxatorum contractio et vis vitalis augeantur.

Priori autem indicationi ut respondeamus, adhibentur:

1) Inunctiones emollientes, quarum haec est compositio: Unguenti neapolitani partes duas, Extracti Hyoscyami partem dimidiam, adipis suillae partes octo adderem. Hoc remedio emolliente, quod facile multis aliis palmam praeripit, singulis diebus mane et vespere utimur et strenuo in ejus usu perseveramus. Infricatur musculis tendinibusque contractis secundum longitudinem atque inter infricandum pedem versus alterum latus, cujus contracti sunt musculi, extendimus ita, ut initio mitius, paulatimque aucta vi extensionem perficiamus.

2) Balnea calida universalialia, mox pura aqua, mox cum hordeo, mox cum sale marino parata. Haec non solum in pedem aegrotum multum valent, sed etiam adversus scrophulosin vel rhachitidem, quibus saepissime hi aegroti laborant, omnium saluberrima sunt. Ex singulis hebdomadibus bis instituuntur.

3) Vaporationes. Tanta in his salus est, ut equidem non dubitem contendere, curationem sine hujus balnei beneficio dimidio longius esse du-

raturam. Aquei enim vapores, dum certo caloris gradu et impetu quodam e canabiculo protrusi, in partes praeter normam contractas effunduntur, non cutem tantum partesque ei proxime jacentes percutiunt, sed interiora etiam pedis penetrant et eum in modum relaxant, ut, nonnullis balneis adhibitis, pes jam liberius moveri possit. Proxima autem harum vaporationum, praeterquam quod vi relaxante multo superiores sunt balneis aqueis, in eo sita est salubritas, quod vapores ipsis illis, quae extendenda et relaxanda sunt, vinculis tendinibusque impertiri possunt, reliquae autem partes, quae relaxandae non sunt, omnino eis non tanguntur. Instituuntur alternis diebus.

Inter vaporationes simul, id quod nunquam praetermittendum est, manipulatione quadam utimur, qua pes in eam positionem, quae est in sanis, sensim flectatur. Quam quum Bruns (1) Brücknerum sequens (2) uberius et bene descripserit, ejus verbis uti mihi licebit: — »Quodsi igitur cum pede dextro nobis est, manu sinistra calcem ita prehensamus, ut pollicem articulationi tarsi, qua ad anteriora spectat, imponamus, summis digitis interiori calci eique pedis parti, quae malleolo interno subjacet, appressis. Dextram manum ita collocamus, ut, ab interioribus anticam pedis partem comprehendentes, pollicem plantae pedis sub calce, volam ma-

(1) vide Dissertation. Bruns. Berlin 1827. p. 15

(2) Brückner I. c. p. 66.

nus dorso admoveamus, transversaliter ad exteriora et posteriora procedentes, summi tunc digiti converso pedis dorso innitantur. In sinistro pede manus vices alternant: in extensione igitur manum calci firmiter apprimimus, summisque digitis calcaneum extrorsum et deorsum protrudimus atque detrahimus. Quod dum fit, altera manus tibiali pedis margini applicatur, ut eum depellat, et una cum superficie plantari deorsum agat; haec actio perficitur, dum pedis anterior pars, quantum fieri potest, extrorsum, tarsus vero summis digitis deorsum projicitur, atque ita pes omnis sensim sensimque elongatur.

His vero in contractionibus ab omni impetuosa et violenta vi abstinendum est; itaque initio curationis, quoniam tunc temporis partes rigent, ac motui resistunt, et facile musculorum et ligamentorum distorsiones ipsaeque vasorum discessionis producuntur. Hanc ab causam leniter tantummodo agimus, et tum demum, quando partes illae molliores et flexibiliores fiunt, tunc utique rotando extendendo audacius rem tractamus.

Hanc igitur manipulationem inter singulas vaporationes et singulis diebus saltem bis, nempe ante infriktiones reiteramus; quo facto machina statim applicatur.

Secundae indicationi quae remedia respondeant, vix opus est, ut pluribus dicam. Sunt autem ea quae cutem relaxatam, musculos et vincula carborare eaque ad contractionem incitare valeant. Ne satis cognita remedia enumerem, frustra morer scientem lectorem, balnea tantum roborantia et in-

frictiones spirituosas ad pedem aegrotum admo-
das, omnium quippe praestantissima, laudo. Ha-
rum autem ad augendum robur vimque contractio-
nis saluberrima visa est haecce compositio, quae e
spiritu lavendulae, anthas menthae, serpilli, mixtura
oleoso-balsamica et liquore ammonii anisati para-
tur. Hanc bis saltem, quovis die in partes laxatas
et atonicas infricamus.

CAP. V.

Jam eo progressa est oratio, ut ad machinam
supra descriptam cum reliquis, eidem curae desti-
natis comparandam, accedam. Qua in re ne lon-
gior sim, finesque hujus opusculi temere transeam,
laudatissimas hucusque meritoque usitatissimas ma-
chinas, quas Brückner ac maxime quidem acutis-
simum Scarpae ingenium excogitarunt, paucis re-
censeam. Hujus enim viri merita non solum de
investigatione vari anatomica, sed etiam de machi-
nis ad hunc sanandum inveniendis tanta esse, ut ea,
quae praestitit vir egregius, prae omnibus, quae qui-
dem innotuerunt, et ante et post eum inventis ante-
cellant, quis est, qui hoc nesciat? Itaque quum ejus
machinam non omnibus partibus numerisque abso-
lutam esse dico, longe tamen abest, ut coronam
multa cum laude capiti inhaerentem ipsi ausim de-
trahere.

Primum quidem, quod Scarpa machina sua
applicata non impediri dicit, quominus infantes
gressus faciant, pedibusque insistant, facile, qui obi-
ter etiam machinam intueatur, brevi defatigari de-

bere infantes intelliget; quippe machina ita pedes
 undique coërcet atque constringit, ut haud exiguas
 molestias aegrotis moveat. Idque, quod vel ratione
 intelligas, usu etiam compertum habeo. Gravissi-
 mum autem est ad curam celerius perficiendam, ut
 infantes libere vagari possint, eoque magis, quo
 saepius vitia illa e morbis universalibus, ut rhachi-
 tide, scrophulosi, si non originem ducunt, tamen
 cum his conjuncta sunt, aegrorumque, in lecto de-
 tentorum, magis in dies afflicta valetudo. Acce-
 dit, ut *Scarpae* apparatus premendo maxime, ne-
 que simul extendendo agit; qua pressione ut ali-
 quid efficiatur, tam firmiter adstringendus est, ut,
 impedito sanguinis circuitu, pes intumescat adeoque
 doloribus cruciatur tantis, ut relaxari apparatus
 necesse sit; quo facto, admodum minuitur machi-
 nae effectus. Sed ut haec omittamus, non efficitur
 hac machina, quod maxime spectandum est in cu-
 rando varo. Id enim praeprimis agere debemus, ut
 non solum calcem extrorsum convertamus, sed ut
 eam deprimamus atque stabiliamus; quod revera
Scarpae apparatus non facit. In machina autem
 a nobis descripta haec omnia vitia declinata sunt;
 neque enim molestias affert nimium pedes constrin-
 gendo atque premendo, ut aegri facilius etiam ap-
 plicata machina incedant, ut simul extendendo cal-
 cemque deprimendo pedis directionem celerius at-
 que tutius ad normam reducat. Accedunt illis vi-
 tiis alia, etsi leviora, non tamen negligenda. Pri-
 mum enim *Scarpae* apparatus ita compositus est
 et complicatus, ut difficillime tantum applicetur, ac

nisi dexterrimus accedat artifex, applicari omnino non possit; id quod in emendatam hujus viri machinam non minus, quam in priorem eadit. Praeterea majoris pretii est, quam ut inopes etiam habeant, ex quo talem apparatus sibi comparent, vel, si qua mutilatione insanabili laborent, iterum atque iterum reparandum curare possint. Haec autem in nostram machinam, omnium simplicissimam parvoque comparandam, non cadere, nemo erit, qui non videat.

Fascia a Cel. Brücknero proposita, non caret laudibus suis; est enim quam simplicissima, emitur parvo atque profecto, optime perspexisse inventorem, quid maxime curandum sit, nobis comprobatur. Attamen efficacitate multo inferior est machina a Scarpa inventa, ut in tenerrima tantum aetate atque si pedis incurvatio nondum ad altiore gradum evecta est, aliquid efficiat. Praeterea pluries quovis die denuo applicanda est, tum quia per se jam relaxatur, tum quia, prout incurvatio diminuitur, pedisque forma mutatur, non accurate pedi applicata manet. Saepius igitur repetita applicatione per intervalla quodammodo efficitur, quod elateres per se atque continuo efficiunt. Eoque majori vitio ea res vertenda est huic fasciae, quod haud exiguam in applicandis fasciis acquirit dexteritatem; minusque apte admotae nullus omnino profectus est. In hanc autem vituperationem prae omnibus aliis incurrit, quod applicata nimium calorem excitat, sudoresque gravissimos, pedem extenuantes, movet.

Reliquas machinas, recentissimis temporibus post Scarpam propositas, quarum una a Delpech (1) inventa Scarpianae simillima, altera a Joerg (2), tertia a Venel (3) excogitata est, silentio praetermitto, utpote vix usitatas atque Scarpianae multo post habendas.

CAP. VI.

Per annum et dimidium, ex quo ministrum me in curandis in curvationibus Cel. Dr. Bloemer assumsit, quinque talipedes vari machinae supra descriptae beneficio sanati sunt, plerique quidem intra spatium mensium quatuor ad octo, quorum duo aetatem infantilem nondum excesserant, tres jam aetatem puerilem assecuti erant. Ex his autem unum tantum casum lectori proponere visum est, qui propter gravitatem morbi maxime idoneus videretur ad efficaciam machinae comprobendam.

Ante undecim fere annos familiae nobili N. N. infans deformitate utriusque pedis laborans, natus est. Hac de re magno moerore affecti parentes, curae celeberrimi medici familiaris, ut, si quid in hujus mali sanandi usum esse aestimaret, continuo adhiberet, puerum tradiderunt. Hic, quum prima infantilis aetas obstare videretur necessariae curationi, nonnullis post mensibus, magna cura diligentiaque in educando valetudineque tuenda perpetuo

(1) de L'orthomorphie, etc. Atlas, A Paris a. 1828. Pl. LXXVI p. 108.

(2) Ueber die Verkrümmungen d. m. Körpers. Leipzig 1816.

(3) In opere citato Brückneri p. 88.

adhibita, fasciam et quidem, si quid enarratione conjici licet, Brückneri apparatus utrique pedi imposuit. Hujus autem curationis, quamvis per octodecim menses amplius institutae, cum nullus apparuisset effectus, alius medicus consulebatur, sed itidem frustra. Sextum jam annum compleverat puer, et nondum, licet optimum incrementum et integram valetudinem prae se ferens, solus neque stare, neque ire potuit. Itaque majore in singulos dies auxilii efficacis desiderio aequae pater ac mater flagrant, medico cuidam N., a quo plures corporis deformitates feliciter debellatas esse audiverant, filium sanandum tradiderunt. Huic, gravius in curationem incumbenti, brevi quidem contigit, ut puer, impositis machinis, stare et gradus facere inciperet; verum enim vero tantum abfuit, ut ab omni parte sanitas puero redderetur, ut praeterlapsis annis fere duobus, non solum pedum deformitas ad normam nondum redacta esset, sed etiam valetudo, qua puer hucusque usus fuerat firmissima, labefactari videretur; quare solliciti parentes, ne res in pejorem locum evaderet, filium remitti jusserunt. Duobus iterum annis interjectis, quum nonnulli amici institutum orthopaedicum, quod Berolini a Cel. Dr. Bloemer fundatum floret, gravissime commendassent, pater, licet, ne exigua spes mutilationis debellandae relictæ esset, magnopere timens, sine mora filium huc secum duxit. Aeger, aetate decem annorum et sex mensium, tertio die Dec. MDCCCXXXIV receptus est.

DIAGNOSIS.

In describendis peculiaribus, quae pedis sinistri deformitas (nam pedis dextri multo minor erat) primo obtutui offerebat, adhibenda a me brevitatis lectorem benevolum minus offendet, quod adjectae tabulae figura III. formam accuratissime delineatam proponens, ea, quae a me praetermissa brevitatis causa sunt, satis manifeste docet. Quam figuram inspicienti nemini dubium erit, quin ejus mutilationis, quae talipedis vari nomine nuncupatur et ejus quidem omnium pessimae imaginem expressam videat.

Pes ad longitudinem tarsus, a normali sua configuratione aberravit, ita ut extrorsum fere luxati formam praeberet. Superficies plantaris, margine ejus interiore sive tibiali rursus deflexo, introrsum, superficies dorsalis, margine ejus exteriori, sive fibulari introrsum et deorsum deflexo, extrorsum spectabat. Digiti versus plantam pedis inflexi et sursum protrusi et calx (a) manca introrsum ac rursus detracta, tantopere sibi, ut circum semilunarem quasi conformarent, oppositi fuere. Itaque in planta pedis complures plicae, quarum una praecipue in conspectum venit, reperiiebantur. Malleolus internus (b) obtutui quidem prorsus deesse videbatur, tactu vero eum paulum versus anterius latus protrusum inveniebas; contra malleolus externus ad posteriora aliquanto deflexus, justo magis prominebat. In dorso pedis (dd) haud procul ab articulo, quo cum crure conjungitur, tuberositas appa-

rebat late patens atque alte surgens, quae usque ad anteriorem partem marginemque fibularem malleoli externi descendebat. Effingebatur autem hoc tuber, id quod ne obiter quidem inspicientem, multoque minus digitorum explorantium sensum fugere poterat, in medio pedis dorso ossibus tribus cuneiformibus et osse naviculari sursum et extrorsum ex articulis suis protrusis, in externa vero pedis parte osse triquetro et processu anteriore calcanei versus latus externum distorsis. Atque hae quidem ossium apparebant commutationes; nunc describam eas, quae in partibus mollibus repertae sunt. In margine inferiore (ee) hujus tuberositatis, sive in margine externo pedis, ea, qua os cuboideum cum calcaneo et cum osse metatarsi quinto committitur, quem in locum totum corporis onus vergebat, clavus exortus erat, aegrum, quoties insisteret, diris doloribus crucians. Tendo musculi tibialis antici, crassior factus et justo magis introrsum flexus, ceterum, ut par erat, juxta malleolum internum descendens, tantopere tensus deprehendebatur, ut ne majore quidem vi superari et relaxari posset, eumque vel solum, quamquam extensores longos hallucis et quatuor digitorum malae hujus configurationis consocios habebat, pedi tantopere distorquendo parum fuisse crederes. Altera parte musculi perinaei, nec minus omnia integumenta, quae regionem malleoli externi occupabant, macida, tanquam macie extenuata inveniebantur adeo, ut facile appareret, pedi extrorsum torquendo plane impares esse. Tendo Achillis tantopere contractus atque intensus invenie-

batur, ut tactu chordam durissimam referret. Pes omnis, ac maxime muscoli surales, macie laborabat; suetum colorem amiserat, et, quum propter nimiam contractionem musculorum suralium calx justo superiorem atque interiorem locum teneret, altero pede brevior esse videbatur. Hic et ipse simili deformitate correptus erat, sed quum nil proprii exhibuerit, multoque minor in eo fuerit, morbi gravitas, plenius eum describere prorsus omitto.

Vides igitur, ita deformes fuisse pedes, ac maxime quidem sinistrum, ut major laus esse non possit machinationis, quam ejus auxilio plenam sanitatem perfectam esse. Atque mire, quam brevi tempore hanc assecuti sumus; puer, ab initio vix insistere pedibus valens, per paucos menses admota machina, per totam domum non incertis gradibus, sed currendo et saltando vagabatur; atque tantum aberat, ut molesta ipsi fieret machina, ut etiam cum illa per totum curationis tempus multo facilius atque tutius ingrederetur, quam absque ea, atque arctius adligari fascias continuo juberet, quam ad curationem et necesse et utile erat. Quid multa? aeger, quem plures medici unquam sanari posse jam desperassent, vix per menses undecim adhibita machina ita consanuit, ut post paucos dies ex instituto dimitti possit. —

Expositis igitur, quae ad morbum pedis spectant, restat, ut de reliqua corporis constitutione pauca dicam. Insignia aeger tum temporis, quum curae nostrae tradebatur, exhibebat scrophulosis symptomata; angulos maxillae prominentes, labia

tumida, oculos ex orbita projectos, abdomen inflatum, glandulas meseraicas tumefactas tactuque duras, artus macilentos aut certe minus quam pro reliquo corporis habitu expectares, nutritos, cutem denique siccam, parum respirantem, languida et flaccidam, simul vomitu fere tertio quoque die vexabatur. Attamen, quantumvis infirma corporis constitutione utens, mira quadam animi hilaritate et vigore gaudebat. Memoratu dignum, quod omnia haec symptomata, prout machinationis beneficio sensim pedes ad normam redibant, et ipsa paullatim disparebant, totumque corpus magis in dies augebatur volumine et vigore, quamquam, praeter quod ea, quae ad victum cultumque corporis pertinent, diligentissime curabantur, et praeter machinationes et medicamina, quae ad varum sanandum spectantia supra nominavi, nil quidquam medicinae porrectum est. Quod utrum in animi curam bene cessuram esse sperantis laetitia, cujus quam maxima in valetudinem corporis vis est, positum sit, an ad ipsum corporis laetum vegetumque incrementum talium deformitatum sanatio vim aliquam exerceat, illis relinquo dijudicandum, qui uberiore hac in re utuntur experientia; certum vero, id quod haud exiguo usu expertus mihi videor, si qui ossium distorsionibus laborent, eorum sanationem non solum propter has ipsas deformitates, sed multo etiam magis ad augendum totius vitae vigorem ejusdemque et usum et dulcedinem quam maxime optandam esse.

V I T A.

Ego *Fridericus Blance*, fidei catholicae addictus, anno MDCCCVIII die nono ante cal. August. in pago Gnestphaliae Vosswinkel natus sum, patre *Eberhardo Blance*, matre e gente *Schraeer*, quos morte nonnullos jam annos mihi ereptos vehementer lugeo.

Progymnasio quod Briloniae floret per quatuor annos frequentato, gymnasium Padi-bornae adii, ubi biennio post testimonium maturitatis nactus sum. Quo gymnasio relicto, Monasterium petii, et facultatis philosophiae et theologiae adscriptus, duos per annos hisce praelectionibus interfui: Cel. *Esser* de *logice*,

psychologia et metaphysice, Cel. *Schlueter* de philosophiae historia et Taciti annalibus, Cel. *Grauert* et Cel. *Nadermann* explicationibus philologicis, Cel. *Lauterbeckii* de anthropologia. — Deinde ad studium medicinae me collaturus, in institutum medico-chirurgicum receptus, frequentavi Cel. *Roling* de physice experimentalis, Beat. *Bodde* de chemia, et materia medica, Cel. *Heindorf* de physiologia, Cel. *Bectes* de zoologia et botanice; Cel. *Tourtual* jun. de anatomia generali et speciali nec non de operationibus chirurgicis, Cel. *Busch* de pathologia tam generali quam speciali, Cel. *Klatten* de chirurgia generali et speciali, ac de arte fascias applicandi, Cel. *Pellencharn* de toxicologia et medicina forensi et castrensi, Cel. *Klewekorn* de arte obstetricia theoretica et practica, Cel. *Tourtual* et Cel. *Riefenstahl* in arte secandi cadavera moderatoribus usus sum. Praeterea clinicum medicum et chirurgicum ducibus Cel. *Pellencharn* et Cel. *Tourtual* jun. per annum frequentavi.

Triennio ibi absoluto, vere a. MDCCCXXXIV
a. d. XXVIII. mensis April. ad almam musarum
sedem Berolinensem me contuli, ibique a Re-
ctore Magnifico Ill. *Straufs* civium academi-
corum numero adscriptus, Ill. *Busch*, t. t. de-
cano, nomen dedi. Hasce audiui praelectio-
nes: Ill. *Horn* de pathologia speciali et de pa-
thologia et therapia morborum mentis, Ill.
Kluge de fracturis et luxationibus, Cel. *Tro-
schel* de ulceribus; in institutionibus clinicis
chirurgicis et medicis Ill. *Rust*, Cel. *Truestedt*
Ill. *Osann*, Ill. *Bartels* et Ill. *Busch* duces
mihi fuerunt.

Quibus omnibus praeceptoribus, optime de
me meritis, gratias habeo semperque habebo
quas possum maximas.

Jam vero tentaminibus et philosophico et
medico et examine rigoroso rite absolutis,
spero fore, ut hac dissertatione thesibusque
defensis, summi in medicina et chirurgia ho-
nores in me conferantur.

T H E S E S.

I.

vari
Talipedis ~~vexi~~ causa non posita in nimia musculorum contractione.

II.

Petechiae scorbuticae et morbus maculosus Werlhofii naturae inter se differunt.

III.

Arteriotomia rejicienda est.

IV.

Generatio aequivoca existit.

V.

Caloris animalis procreatio non versatur in eo solum, ut is, qui inclusus sit in corpore, ex eo excedat, sed ut revera ex elementis qualibuscunque recens gignatur.

IN E. S. H. A.

... in minima mo-
... contractione

... et motus ...
... inter se ...

...
IV.

... existit
V.

... in eo
... sit in corpore
... et eo excedat, sed ut reuera ex elementis
... generatur

...
...
...

Fig. III.

s

e

Fig. I.

20.

NONNULLA
DE
CORDE SANO ET
MORBOSO.

DISSERTATIO
INAUGURALIS MEDICA

QUAM
CONSENSU ET AUCTORITATE
GRATIOSI MEDICORUM ORDINIS
IN
UNIVERSITATE LITERARIA
FRIDERICA GUILIELMA
PRO SUMMIS
IN MEDICINA ET CHIRURGIA HONORIBUS
RITE SIBI CONCILIANDIS
DIE XXXI. M. DECEMBRIS A. MDCCCXXXV.

H. L. Q. S.

PUBLICICE DEFENSURUS EST

AUCTOR

EMANUEL MUNK

POSNANIENSIS.

OPPONENTIBUS:

S. HANTKE, MED. ET CHIR. DR.
A. OETTINGER, MED. ET CHIR. DR.
Z. PAULY, MED. ET CHIR. DR.

BEROLINI,
TYPIS NIETACKIANIS.

P A T R I

O P T I M O, C A R I S S I M O

J. MUNK

USQUE AD CINERES COLENDO

HAS
L I T E R A R U M P R I M I T I A S

PIO GRATOQUE ANIMO

D. D. D.

AUCTOR.

PROOEMIUM.

Cor, perpetuum mobile, filis nervorum movetur irritabilitate summa; quacumque enim corporis parte irritata, minimo animi pathemate excitato, anima nervosa cordis turbatur, rhythmus motus mutatur. Mirum, quod vis vitalis, normalis vel abnormis, ab organo centrali nervis afflata, simul per se tam diu motu fungi valet: pathemate animi jam sedato, motus cordis turbatus haud statim desinit; cor bestiae vivae excisum per satis longum tempus, cor piscis imo per dimidium diem rhythmum quodam moveri perseverat. — Hoc consensu, hac cordis quodammodo propria vita intellecta, quisque jam praesagire possit, quot quantisque acutis et chronicis morbis cor sit obnoxium, oporteat. Quorum symptomata nihilominus difficillima erant cognitu, quoad medici cujusque aetatis, quantumvis motu sanguinis et pulsu diagnosin plurimorum morborum stabilire docebant, multique eo perducti sunt, ut animi sedem cor ipsum esse contenderint, tamen cordi ipsi, quum aegrotabat, parum animum advertabant. Nostra demum aetas symptomata objectiva, quae cor morbosum auri nostrae, quemadmodum oculus

oculis nostris praebet, auscultatione et percussione cognoscere didicit. Quae tamen signa alii, ne nunquam percipiant, timentes, negligunt, alia vana et falsa habentes contemnunt. At diagnosis et cordis et pulmonis morborum, auscultatione et percussione facta, quam certa habenda sit, in clinicis Cel. *Truestedt*, Cel. *Wolff* et Cel. *Barez* observare mihi licuit, quum sectione toties eam firmatam viderim. Nec ea, quae audimus, difficilius, quam quae videmus, odoramur, sapimus, imo distinctius, quam quae tangimus, percipere nos, contendam: quisque nostrum memoria tenet, quantopere et quamdiu sibi exercendum fuerit, donec eo pervenit, ut durum pulsum a molli, vacuum a pleno distinguat. — Itaque ea, quae tot saecula, tot virorum celeberrimorum auctoritas inde ab *Hippocrate* ad nostram aetatem usque de morbis cordis et pulmonis sanxerunt, pio animo diligentissime perscrutemur, ne tamen iis, quae novissimi auctores de hac re tam ingeniose quam vere nos docent, sine ira atque studio, quamquam ad unguem explorantes, operam navare haesitemus.

ANATOMIA.

Cor pars est arteriarum musculis, pericardio et endocardio, serosis membranis, induta. Musculi ventriculi sinistri aliquantulo crassiores quam duplum musculorum dextri ventriculi sunt. Qua re ventriculus sinister incisus non collabitur, quod ventriculo dextro inciso accidit. Atriorum musculi tam sunt tenues, ut dimidio voluminis ventriculorum adaequentur. Cava autem dextra majora quam sinistra, et quidem axis transversus ventriculi dextri longior, axis longitudinalis brevior est quam iidem axes ventriculi sinistri. Orificium atrio-ventriculare dextrum majus quam sinistrum. Totum cor, in sinistro thoracis cavo situm, tantum fere spatii amplectitur, quantum quisque suo ipsius pugno obtegere valet. Linea transversa in sterno ita ducta, ut margines inferiores tertiae costae utriusque lateris conjungat, eum locum ostendit, ubi arteria pulmonalis exoritur atque sternum tangit. Haec inter secundam et tertiam costam sinistri lateris prope sternum progreditur, et quidem medio illius partis, quae usque ad bifurcationem suam extenditur.

Aorta autem tum demum, ubi post arteriam pulmonalem processit, lineam mediam sterni tangit, nec eam usque ad arcum suum relinquit. Auricula dextri atrii sterni adjacet, sinistra a sterni remota e regione muscoli intercostalis, qui cartilagine tertiae et quartae costae sinistri lateris conjungit, sita est. Mucro cordis inter cartilagine quintae et sextae costae sinistri lateris, duobus pollicibus infra papillam mammae et uno pollice a sterni musculus intercostalem impulsu ferit. Itaque cor ita situm, ut basis versus superiorem, posteriorem, dextram partem, mucro autem versus inferiorem, anteriorem, sinistram partem spectet. Axis cordis hoc modo oblique positus inspiratione magis fit verticalis. Pulmones, in utroque latere duobus pollicibus a sterni marginibus remoti, basin cordis parum in dextra parte, plus in sinistra obtegunt, tum autem discurrunt, et magnam dextri ventriculi partem et minorem, nempe inferiorem ventriculi sinistri partem sternum tangere concedunt.

DE MOTU ET SONIS CORDIS.

Dum sanguis e ventriculis in arterias systole expellitur, apex cordis sursum et prorsum in costas appellitur. Hunc impulsum in supra descripto loco manu, nec non aure imposita tactu accipimus, dum manus et aures ictu tolluntur. Sonos autem duos cordis aure thoraci admota audimus. Qui soni motu sanguinis ipsius efficiuntur. Ventriculi enim, dum contrahuntur, partes rivulorum sanguinis vibrant, qui, donec in arterias perveniunt, sese invicem cruciant, et sic muscoli sonum proferunt. Quum autem systole lente fiat, et sonus ille primus tractus, obtusus et tardus ad aurem nostram pervenit.

Secundus autem sonus diastole ventriculorum provocatur, et quidem hoc modo: sanguis ex atriis in ventriculos ruitur, donec, finita diastole, muscoli repente reagunt, et partes sanguinis breviter tantum vibrant, et sic brevem quidem, simul autem altum, clarum, metallicum sonum efficiunt. Itaque ictus et primus sonus systole ventriculorum efficiuntur, qua re simul cum introitu sanguinis in arterias nec non simul cum pulsu, i. e. diastole arteriarum fiunt. Arteriarum longissime remotarum pulsus minimo temporis spatio serius tangitur. Secundum sonum et recessum apicis diastole ventriculorum gignit, quae itaquo simul cum sanguine ex atriis in ventriculos prorumpente accidunt. Sonos duos intervallum sequitur, per quod primo summa impletio atriorum et tum systole eorum, denique summa impletio ventriculorum evadunt. His duobus sonis et intervallo *revolutio cordis*, quam nominant, finita est. Dimidium temporis, per quod revolutio tota perdurat, primo sono, tertia quadrans secundo sono, et quarta intervallo consumitur. Quae ultima quadrans, denuo in duas partes divisa, primam impletioni perfectae atriorum, secundam systolae eorum attribuit. — Tabula sequenti res melius dilu-
cebit.

Tempus primi soni $\frac{4}{8}$	{	Systole ventriculorum.
		Introitus sanguinis in arterias.
		Primus sonus.
		Ictus apicis.
		Pulsus arteriarum.

Tempus secundi soni $\frac{2}{5}$	{	Diastole ventriculorum.
		Introitus sanguinis ex atriis in ventriculos.
		Secundus sonus.
		Apicis recessus.
Tempus in- tervalli $\frac{2}{5}$	{	$\frac{1}{5}$ Impletio summa atriorum.
		$\frac{1}{5}$ { Systole atriorum.
		$\frac{1}{5}$ { Summa impletio ventriculorum.

In homine, valetudine et corde sano gavisio, in regione tantum praecordiali strepitus cordis accipimus, i. e. in eo spatio, quod cartilagine quartae et septimae costae et inferiore sterni dimidio circumdatur, sin sternum breve est, et in regione epigastrica. In hominibus obesissimis ictum cordis non tangimus, et sonos in spatio minimo, nonnunquam pollicis magnitudine adaequante, audimus. In hominibus autem macris, in iis, quibus angustus thorax, et in infantibus saepe super totum sternum et in sinistra anteriori, superiori thoracis parte usque ad claviculam, saepe etiam, quamquam minus clare, sub dextra clavicula audimus. Ceterum per pulmonem, hepatisatione, tuberculis, pressu exsudati densatum, soni facilius pervagantur.

Causa proxima motus cordis vis est motoria nervi sympathici, qui et fibras ipsas musculorum et vasa nutritia cordis tenuissimis ramulis induit. Qui quidem cum plexibus centralibus, cerebra quodammodo parva formantibus, cum medulla spinali et cerebro cohaerent. Itaque ramuli illi parvi et sponte sua motum cordis efficiunt, quod motus cordis, e corpore bestiae exempti, optime probat; nec minus topicis irritamentis, e. gr. sanguine, qui vim suam dynamicam et mechanicam, dum cor extendit, exercet, nec non pathematibus animi et mu-

tata materie cujusdam corporis partis per nervos vasorum irritantur.

Itaque motus sanguinis, mechanica vi effectus, maxima ex parte corde ipso perficitur, dum contractione ventriculorum sanguis in arterias propellitur et dilatione cavum vacuum ventriculorum sanguinem attrahit. Attamen et arteriis motus sanguinis adjuvatur, quarum tunica media fibrosa, ubi extensa est, vi sua elastica rursum contrahitur. Quum igitur in vasis capillaribus sanguis non eadem celeritate, qua contractione ventriculorum propellitur, fluat, tunica fibrosa impulsu sanguinis in latitudinem et in longitudinem extendi cogitur, quam diastolen arteriarum digitis tangentes pulsum nominamus. Systole arteriarum, quae vi elastica sequitur, sanguinis motum adjuvat. Quo fortior vis cordis, eo plus arteriae extenduntur, et eo major copia sanguinis arteriarum, eo minor copia sanguinis venarum; quo debilior autem impulsus cordis, eo facilius vis elastica arteriarum impulsu sanguinis vincit, quo lumen et copia sanguinis arteriarum minora, copia sanguinis venarum major fit. —

Auscultatione adhibita in arteriis magnis murmur lene, obtusum, fuscum, sin stethoscopio arteriam leniter comprimimus, strepitum contractioni ventriculorum isochronum audimus, qui eo similior strepitui folliculari est, quo aquosior sanguis et quo molliores et flaccidiores tunicae arteriarum.

Motus sanguinis praeterea a vasis capillaribus dependet, affinitate enim, qua sanguis nutriendi causa a telis corporis, quas tangit, attrahitur. Quae affinitas et in toto corpore et in aliqua parte variis causis augetur.

Quo junior aetas, reproductione aucta, eo magis sanguinis copia consumitur; inde frequentior impulsus cordis fiat, oportet. Idem in feminis et in hominibus temperamento sanguinico, in febribus, imprimis in stadio sudoris atque caloris accidit. Nec minus pars corporis, majore sanguinis copia trita, frequentiam impulsus cordis accelerat, ut ventriculus in digestionem, uterus in gravitate, muscoli vehementer agentes. — Alia est causa, quae post profluvia sanguinis repentina, post magnam venaesectionem dectam corpori sanguinis copiam, frequentiam auget; hoc enim statu arteriae lumen ex parte vacuum est, neque vis elastica tunicae mediae in sanguinem vim efficere valet; motu sanguinis igitur cor solum fungatur, necesse est; simul autem parva copia sanguinis eo frequentius pulmonem permeet, oportet, ad oxydationem frequentius perficiendam; eandem ob causam et sanguis depravatus assimilatione imperfecta motum cordis accelerat. Porro impedimentum extra vasa sanguifera positum reactionem cordis provocat, quod accidit, si muscoli vehementer moti, si diaphragma et muscoli abdominis vasa sanguifera nisu comprimunt, si degenerationes pulmonum mechanice motum sanguinis impediunt.

DE NERVOSIS AFFECTIONIBUS.

Cordis nervi nimie irritati esse possunt, sensibilitate aut irritamento aucto; et parum irritati, sensibilitate aut irritamento minuto. Hic nervorum status aut sympathia aut primitivo morbo exoritur. Nervi nimie irritati neuralgiam vel anginam pectoris, palpitationes, spasmum et convulsiones cordis, torpor nervorum syncopen efficit.

ANGINA PECTORIS.

Dolor constringens regionem praecordialem, lassitudo dolorifica brachium sinistrum, rarius utrumque vel brachium dextrum, nonnunquam omnes extremitates occupat. Initio dolor insertionem musculi deltoidei non transgreditur, mox tamen internum brachii latus versus cubitum et nonnunquam decursum nervi ulnaris usque ad digitos summos sequitur. Non raro aegrotus et in sinistra anteriori pectoris parte dolorem persentit, qui feminis sensibilitatem papillae mammae ita auget, ut minimus pressus dolorem provocet. In paroxysmo vehemente aegroto clavo ferreo pectus perforari videtur.

PALPITATIO CORDIS.

Motus cordis tumultuosus et volvens, cum sensu anxietatis pressusque conjunctus, minimum gradum designat; major gradus is est, ubi in aliquot sexagesimos, imo in totam horam intervallis diuturnis et irregularibus intermissis, vel aliquoties per diem ictus cordis celeres, debiles, irregulares et palpitantes sese excipiunt, anxietate parva respiratione accelerata, pruritu in regione epigastrii excitato. Paroxysmus verus autem is est, ubi ictus cordis et soni frequentia et vi aucti, nonnunquam irregulares, cum anxietate et dyspnoea plus minusve conjuncti. Paroxysmus vel post longius tempus vel aliquoties per diem reiterari, imo per plures dies, nonnunquam per plures annos praecipue in juvenibus plethorica et simul nervosa constitutione continuatur. Palpitationes nervosae motu corporis non solum non excitantur, sed mitigantur; nocte incipiente, quando aegrotus otio frui-

tur, palpitationes cum prodromis nervosis intrant. In intervallis pulsus et motus cordis normalis.

Simulac stethoscopus regioni cordis impositus est, observare nobis licet, cor non magnum amplecti spatium, et strepitus, quamquam claros, nihilominus in minimo loco audiri. Impulsus cordis caput leniter tollit, quamquam frequentia ejus major. Saepe sonum metallicum efficit. Soni cordis saepe in strepitus folliculares mutantur. Idem in Subclavia praecipue et in Carotidibus super partem sternalem claviculae non raro tres accipimus arteriarum strepitus: *solitum* vel *strepitum follicularem intermittentem*, (das gewöhnliche intermittirende Blasengeräusch) isochronum systolae ventriculorum; sonum continuum (*bruit de soufflet continu ou à double courant*) et eum strepitum, qui francogallice nominatur *bruit ou ronflement de diable*. Uterque hic sonus duplex est, primus systolae, secundus diastolae isochronus; porro cantum arteriarum (*chant des artères ou sifflement modulé*).

SYNCOPE.

Quidquid directe vel indirecte sensibilitatem et irritabilitatem cordis in temporis momentum plane tollit, syncopen efficit.

MORBI VALVULARUM

Valvulae et limbi, tela fibrosa, intima cordis membrana involuta, quemadmodum omnes membranae fibroso-serosae saepe osseae vel cartilagineae inveniuntur; massa illa cartilaginea vel calcarea fibrosae potius telae adhaerere videtur.

Valvula mitrali tota cartilaginea facta, margo liber incrassatus in annulum, in limbum ovalem vel in fissuram transversam mutatur. Valvula coarctata infundibuliformis in cavum tum ventriculi prominet. Ceterum superficies laevis, post ossificationem rugis inaequalis apparet. Ab hac ossificatione ea discrepat, qua laeves, parvae squamae vel minima granula sub intima membrana aggregata, denique membranam intimam perforant et in sanguinem prominent. Nonnunquam nil nisi basis valvulae cartilaginea et parvis squamis conserta vel in annulum crassum osseum mutatur.

Quo tamen limbus coarctatus haud impeditur, quo minus valvulis claudatur. Nonnunquam processus cuneiformes marginis liberi inter sese connati valvulam ita coarctant, ut ostium plane fere claudatur. Idem fit, ubi margo parvis cartilagineis nodulis aut granulis calcareis obtectus est.

Valvulae aortae, saepius margo liber et basis, quam media pars indurata vel ossificata invenitur, quo motus sanguinis non valde impeditur; media autem pars ossificata ostium magis coarctat. Noduli cartilaginei facti magnitudine nonnunquam pisis adaequant.

Dextri cordis valvulae non ossificantur, semper fere cartilagineae observantur. Valvula tricuspidalis ossificationi magis est obnoxia quam valvula arteriae pulmonalis. Ceterum semper cum his et valvulae sinistri cordis simul laborant.

Causas huic morbo alteri easdem, quas hypertrophiae attribuunt, siquidem vehementiorem vim exercent; alteri inflammationem nominant.

Aliae excrescentiae simillimae, condylomatibus geni-

talium observatae sunt, quarum forma irregulariter rotunda, ovalis, cylindracea, magnitudinis capitis acus vel fabae, nec non magnitudine fabae equinae. Superficies earum plerumque laevis, nonnunquam inaequalis. Ceterum aut rarae aut ita aggregatae sunt, ut racemosae vel crambeformes totam valvulam, chordas tendineas et magnam atrii partem obtegant. Raro e griseo vel e flavo-albae, plerumque rubrae, quamquam pallidiores granulationibus fungosis ulcerum similes, vel humidae, molles, vel solidae observantur. Ea pars membranae intimae, cui adhaerent, haud incrassata, steatomosa, cartilaginea, ossea, aut ulcerata et dilacerata est. In omnibus quidem valvulis concrementa inveniuntur, saepissime tamen in valvula aortae aut mitrali et imprimis in margine earum.

Quas excrescentias alii venere, alii inflammatione, alii pseudoproductione exortas, contendunt.

Notandum, et in foetibus eas inventas esse.

DIAGNOSIS.

Omnes illae degenerationes eundem habent effectum; vel limbum ostii coarctant, vel valvulas impediunt, quo minus plane claudantur, vel sufficienter aperiantur. Sanguis, qui tum retentus nimie cava implet, aut musculos ad vim augendam irritat, quo hypertrophia provocatur, aut in musculos ita vehementer agit, ut eos dilatet. Quo magis tum valvulis sanguis retinetur, eo vehementius cor hypertrophicum sanguinem propellit, et cor dilatatum eo majorem sanguinis copiam excipit. Simulac tum irritamento motus cordis turbatur, ictus cordis fortior fit et frequentior: cor palpitat et dyspnoeam provocat.

Quae quum eam vehementiam assecuta est, ut asthma appellari possit, eo exoritur, quod, sanguine nimis in pulmonibus congesto, oxygenatio non sufficienter fit. Vasa enim nimio extenduntur et spatium vesicularum minuunt in pulmonibus.

Quo idem sensus suffocationis efficitur, qui tum gignitur, si aër non sufficiente copia vel qualitate pulmonibus advehitur. Quum autem causa frequentissima et potentissima asthmatis indigestio turbata sit, quod irritamentum tunicae mucosae per medullam oblongatam cum omnibus nervis respiratoriis, itaque et cum corde communicat, molestiae indigestionis prodromi sunt asthmatis, qui praecipue post coenam in dies augentur, donec paroxysmo finiuntur. Ceterum asthma typum non sequitur, in universum tamen vespere vel nocte incipiente corpus invadit, quod tum aegrotus lectulo accumbit et diaphragma hoc modo intestinis ascendentibus impeditur, et quod respiratio somno fit tardior. Quibus circulatio sanguinis, priusquam aegrotus status sui sibi conscius est, eo impeditur, ut asthmatis paroxysmo impedimentum tollatur, operteat. Ita e somno excitatur, dyspnoea maxima, palpitationibus vehementibus, anxietate praecordiali, angina pectoris, quae dolorem prementem, contrahentem in regione praecordiali, dolorem lacerantem, pungentem usque ad praecordia et scrobiculum cordis vagantem et gastritidem simulantem et sensum lassitudinis provocat, qui ad sinistrum brachium, cubitos et digitos pervenit. In lectulo sedens aegrotus nisu maximo, anhelante respiratione utitur, dum omnes musculos respiratorios movet. Inspiratio et exspiratio bre-

res sunt, cutis frigida, extremitates praecipue frigidae, facies pallida, livida, pulsus initio plenus, fortis, tensus, in acme paroxysmi parvus fit et debilis. Dum paroxysmus minuitur, anxietas et angina sensim disparent, respiratio minus frequens, minus sublimis nec laboriosa. Pulsus tardior, plenior et regularis. Paroxysmus ceterum saepe per duas vel tres noctes repetitur, saepe aegrotum per totam vitam vexat.

*Motus cordis irregularis est, inde etiam pulsus irregularis, intermittens, inaequalis et quamquam ictus cordis vehemens, tamen pulsus parvus, debilis tangitur. Quae mutatio pulsus valvula maxime mitrali coarctata efficitur, qua sanguis non sufficiente copia ventriculo sinistro appellitur. Intermissio pulsus aut est vera, ubi systole ventriculorum plane suspensa est, aut falsa, ubi systole ita est debilis, ut diastolen arteriarum efficere nequeat. Alia falsa intermissio ea est, ubi systole ventriculi sinistri sanguinem in aortam non impellit, propterea quod sanguis non copia sufficiente ventriculum implevit, quae vacua contractio nominatur. Pulsus, quem nominant *delirantem*, praeterea in unam systolem ventriculorum duas vel tres dilatationes aut in unam dilatationem plures contractiones profert. Notandum hic, valvulam mitralem nisi valde coarctatam motum sanguinis non ita impedire, ut pulsus irregularis fiat; porro valvula aortae maximo gradu coarctata sit, nil nisi rimam apertam concedat, oportere, ut pulsum parvum, debilem, intermittentem vel irregularem efficere queat, parva enim coarctatio vel concrementum magnitudinis pisi pulsum non mutant.*

SONI SPURII.

Vibratio sanguinis, qua normales soni provocantur impedimento quolibet, ostiis adhaerente ita mutatur, ut strepitus a normalibus discrepantes, proferat. Soni spurii eo altiores, fortiores sunt, quo majus ostium et quo asperior superficies impedimenti est facta. Per majus enim ostium major sanguinis copia penetrat, major autem copia sanguinis plures vibrationes et propterea altiore sonum efficit. Quando valvulae ostium arteriarum non sufficienter claudunt, id efficitur, quod Francogalli *l'insuffisance* nominant, i. e. valvula aperta remanet. Causa hujus status tum exoritur, si valvulae, ut supra docuimus, degenerantur, sive corrosae vel dilaceratae in marginibus sunt, nec minus aorta usque ad originem suam dilatata, quamquam valvulae normales remanserunt, causa fit ostii aperti. Imo valvula mitralis parietibus cordis ita adhaerens inventa est, ut eo sufficienter claudi nequeat. Per foramen autem valvulae clausae remanens sanguis ex superiore in inferius cavum retro relabitur, regurgitatur. Id in valvulis arteriarum quando accidit, diastolen sonus spurius comitatur, quod tum sanguis ex arteriis in ventriculos refluit. Quod autem statim sanguine ex atrio in diastole proriente retinetur, strepitus ille debilis, minimus auditur. In coarctatione valvulae mitralis vel tricuspidalis sanguis, dum ex atriis in ventriculos profluit, impedimento obstante, in diastole sonum primum spurium et quidem fortem gignit, regurgitatione autem sonus secundus, strepitus spurius exoritur, qui simul cum systole auditur et quidem tum sanguis ex ventriculis in superne sita atria retrahitur.

Singuli strepitus spurii hi sunt: *strepitus folliculi*,

serrae, limae et radulae (*Blasebalg-*) *bruit de scie*, (*Säge-*) *bruit de râpe*, (*Raspel-*) *bruit de lime à bols*, (*Pfeilgeräusch*). Strepitus folliculi, limae et radulae tum audimus, ubi superficies impedimenti dura, inaequalis, ossea est, item strepitus serrae.

Strepitus tibiae, *bruit de soufflet musical ou sibilant*, (*pfeifendes Geräusch*) maxime orificio valde coarctato exoritur. Id, quod *frémissement cataire*, (*Katzenschmurren*) nominatur, non audimus sed tangimus. Quando felis dorso, dum otio fruens singulari modo murmurat, vel quando laryngi, dum homo loquitur, clausis auribus manum imponimus, illum sensum percipimus. Quam eadem ex causa, nempe vibrationibus sanguinis per ostium coarctatum fluentis exoriatur, simul cum strepitu spurio tactu sentiri solet.

Quilibet strepitus modo descriptus, ex quo propinquiore loco ad aurem nostram pervenit, eo altius, clarior sonet, necesse est. Qua re, si ex ostiis venosis exoritur, profundius sonare, sin in ostiis arteriosis efficitur, magis stridens, sibilans, propinquior esse nobis apparet. Itaque strepitus *valvulae aortae* in medio fere sterno altissimus accipitur; *valvula* autem *mitrali* coarctata, secundus sonus cordis in strepitum folliculi diuturnum mutatus in regione valvulae optime, quamquam remote auditur; item illud *frémissement cataire*. Ad symptomata adhuc adjicienda, quae affectione pulmonis significantur: tussis, sputa larga, aquosa, praeterea pavor e somno, oedema pulmonum, apoplexia pulmonum, haemoptisis passiva, venae jugulares turgidae, livida facies, anasarca, congestiones et haemorrhagiae passivae omnium fere membranarum mucosarum, physconia hepatis,

lien. In pulmonibus sanguis nimie adauctus aut retentus, in reliquo corpore sanguis retardatus, symptomata illa efficit.

ANEURYSMA AORTAE.

Inflammatione vel degeneratione tunicae aortae debilitatae impulsui sanguinis non sufficienter resistere valent; inde tota peripheria, aequaliter in omnes partes dilatata cavum aortae magnitudine auget, i. e. aneurysma efficit. In cujus intima superficie incrassata, rugosa et fragili, plerumque concrementa cartilaginea, steatomatosa, atheromatosa vel calcarea deponuntur. Hoc aneurysma dilatatione effectum saepissime in aorta ascendente, praecipue in ejus arcu, nonnunquam in parte thoracica vel abdominali vel uno in loco vel simul in pluribus invenitur. Dilatatio arteriae pulmonalis rarissima est.

Dilatatio autem aortae et lateralis vel partialis esse potest, qua saccus exoritur, cujus collum, margine acuto exoriens, angustius est quam corpus ejus.¹ Hoc aneurysma verum appellant. Postquam autem, quod saepe fit, intima et media tunica rupta est, saccus e tunica cellulosa sola consistit, quod aneurysma tum mixtum dicunt. Ubi autem aneurysma in ea parte aortae, quae tunica cellulosa carens pericardio solo circumdatur, locum habet, ruptura facta, sanguis in pericardium effunditur. Ruptura porro et aneurysmate vero non praegresso, tum accidere potest, si concrementa intimae tunicae denique soluta, quo aneurysma spurium exoritur.

Aneurysma vicina organa ita premere valet, ut functione plus minusve turbentur, eo magis, quo major sensibilitas eorum, quoque minus parietes cavi, quod or-

gana continet, pressui cedit; nec minus inflammatione adhaesiva aneurysma cum vicino organo conerescit, et, ruptura facta, in cavum ejus sanguinem profundit; quod cavum, si membrana mucosa est indutum, pars membranae, quae perumpitur, prius sphacelo destructa est, atamen membrana serosa maxima extensione fissura disjicitur. Aneurysmata aortae thoracicae saepissime in sinistrum pleurae cavum et in mediastinum posticum aperiantur. Aneurysmata arcus aortae et trunci anonymi versus superiorem sterni partem et versus claviculam prominent. Aneurysma posterioris partis arcus aortae sinistram claviculam protrudit.

DIAGNOSIS.

In aneurysmate duo strepitus audiuntur, quorum primus, pulsui isochronus, altior est quam strepitus ventriculi, et altior simulque brevior imprimis in dilatatione aortae, quam altissimi strepitus ventriculorum; neque cum strepitu ventriculi mutari potest, quod inde ab aneurysmate usque ad cor sensim debilius fit, strepitus autem secundus, diastole cordis effectus inde ab aneurysmate usque ad cor sensim fit altior. Aneurysmata ceterum inveterata nil nisi obtusum et remotum strepitum efficiunt. Strepitus aneurysmatis plerumque et in dorso auditur, imo nonnunquam hoc in loco melius, si descendentis aortae adhaeret. Nunquam autem illud *frémissement cataire* deest.

In dilatatione simplici arcus aortae et aortae ascendens pulsatio continua super partem sternalem utriusque claviculae tangitur. Ubi etiam strepitus ille asper et brevis optime auditur; illud *frémissement cataire*

nunquam infra sed supra claviculam tangitur. In dilatatione arteriae pulmonalis pulsatio et illud *frémissement cataire*, ubi arteria pulmonalis sita, ibique et altissimus strepitus serrae superficialis, asper observatur. In aneurysmate saccato aortae thoracicae pulsatio super et infra claviculam, fortior tamen infra eam accipitur; strepitus aneurysmatis debiles, et supra claviculam illud *frémissement cataire* optime sentiuntur.

Praeterea tumor, ubi externe prominet, pulsationem praebet. Circulatio sanguinis turbatur, organa thoracis premuntur, pulsus alterius arteriae radialis nonnunquam a pulsu alterius discrepat vel plane disparet; si arteria anonyma vel subclavia est obstructa, pulsus manus ejusdem lateris serius quam impulsus cordis tangitur; respiratio saepe valde impedita et cum sono stridente vel sibilante conjuncta et e profundo pectore exorto, si nempe trachea vel primi rami aneurysmate premuntur, quo et vox gemens et susurrans fit, et deglutitio presso oesophago impediri potest. Vertebri tumore corrosis dolor perforans in columna vertebrarum sentitur. Quando plexus brachialis tumore comprimitur, regionem scapulae, colli et brachii sinistri lateris sensus lassitudinis et formicationis occupat. Ubi saccus aneurysmaticus cum pleura concrevit, sanguis, quum pulmones tangat, sensum coctionis efficit.

HYPERTROPHIA.

Strata musculorum cordis, vi vitali aucta, secundum nonnullos et inflammatione, duplo vel quadruplo crassiora et longiora, praeterea et solidiora et rubriora fieri possunt. Itaque hypertrophia aut est *simplex*, ubi mu-

sculi crassiores cava tamen normalia, aut concentrica, ubi muscoli crassiores cava minuerunt, aut excentrica, ubi muscoli longiores et latiores et propterea cava majora; simul tum muscoli crassiores aut non crassiores. — Forma totius cordis aut remanet normalis, quamquam aucta magnitudine, ut in hypertrophia simplici, aut forma fit globosa, ut in hypertrophia concentrica et imprimis in hypertrophia excentrica, qua cor totum triplo vel quadruplo majus quam normale et globosum fieri, apex evanescere potest. — Trabeculae carnae hypertrophia non minus afficiuntur. Attamen in hypertrophia excentrica elongatae et tenues apparent.

Causa hypertrophiae praecipue triplex est: aut enim nimia copia sanguinis corpore consumitur e. gr. febribus diuturnis, tempore evolutionis corporis, nisu corporis magno; aut impedimentum quoddam in corde ipso vel ubicunque vasorum circulationi sanguinis obstat; aut morbis nervosis cor palpitationibus nimie irritatur. — His ex causis nisus cordis adaugetur et vis vitalis musculorum crescit. — Impedimenta circuitus sanguinis haec sunt: pericardium cum corde connatum, valvulae degeneratae, ostia coarctata, aorta dilatata vel arcta, phthisis pulmonum, thorax angustus, arteriae totius corporis vel cerebri ossificatae.

Pulmo, cerebrum, tunica cellulosa prae omnibus corporis partibus sequelis hypertrophiae sunt obnoxia. Hypertrophia circulationem sanguinis nimie accelerat, nimie vasa capillaria implet, hinc exsudatio seri in pulmonibus, dyspnoea, apoplexia pulmonum, hinc anasarca totius corporis, hinc apoplexia cerebri, vehementibus praegressis doloribus.

Ventriculos saepius et major hypertrophiae gradus invadit et praecipue *sinistrum*, qui primus sequelis morborum arteriarum est obnoxius; nec mirum, quum amplitudine ita eum auctum invenimus, ut ictum apicis in interstitio septimae et octavae costae accipiamus.

Ventriculus dexter hypertrophia excentrica eo saepe crescit, ut sinistrum normalem superans, mucrone finiatur. Trabeculae ejus carnae saepissime hypertrophicae sunt. Propterea quod muscoli ejus minus validi, facilius sanguini, quod impedimento quodam retinetur, cedit atque dilatatur.

Impedimentum autem aut valvula semilunaris arteriae pulmonalis degenerata, aut sanguis, hypertrophia ventriculi sinistri, vel valvula mitrali degenerata in pulmonibus retentus.

Atria, imprimis atrium dextrum hypertrophia potissimum excentrica afficiuntur. Causa una eademque hypertrophiam ventriculorum et hypertrophiam atriorum gignit, siquidem magna vehementia vim suam exercet.

DIAGNOSIS.

Impulsus cordis frequentior et fortior; dum caput nostrum impositum tollit, cor primo parvam, tum majorem thoracis partem tangere, tum autem gravitate sua vehementer relabi et repulsum (Rückstofs) provocare nobis videtur. Qui impulsus minimo irritamento, nisu corporis adaucto, praecipue scalis ascensis, pathematibus animi, imo ventriculi irritamentis excitantur, pyrosi, cibis nimis et spirituosus.

Dyspnoea, i. e. sensus suffocationis, nisu corporis exortus, qui circulationem sanguinis in pulmonibus tur-

bat. — Tussis, quam congestiones pulmonis provocant. Haemorrhagia sanguinis plerumque arteriosi eadem ex causa exorta cum erethismo febrili conjuncta. Pulsus regularis, fortis, plenus, tensus nec tamen frequentior, sed nonnunquam tardior. — Congestiones capitis minimo nisu excitatae, inde *dolores capitis* pulsantes, qui augentur, si aegrotus in dorsum accumbit vel repentine surgit. Inde vertigo, susurrus aurium, photopsia, saepe nimia somni cupido. — Rhinorrhagia saepe congestiones mitigat. — Color faciei inde rubrior, stagnatione vasorum capillarium violaceus, lividus, in genis, naso, in labiis fit circumscriptus. Oedema faciei, hydrops universalis.

Hypertrophia dextri ventriculi respiratio magis turbatur; color faciei e rubro fuscus; hypertrophia excentrica majoris gradus pulsationem venarum jugularium externarum efficit, quae pulsui arteriarum isochrona.

SONI.

Propterea quod muscoli incrassati ventriculorum non tantam vim in sanguinem exercent, primus sonus debilior, obtusior, quamquam diutius auditur, nonnunquam plane evanescit. — *Secundus* sonus brevissimus idem obtusus. Ceterum nonnunquam in eo loco tantum, ubi ictus tangitur, plerumque autem et sub claviculam et in superiore sterni parte soni audiuntur.

In hypertrophia cum dilatatione primus sonus propter dilatationem altius et subito incipit, musculus enim tenuis melius sanguinem vibrat; propter hypertrophiam autem diutius auditur, sono respirationis satis similis finitur. Secundus sonus altior est quam normalis. Si

forma ventriculi sinistri eo mutata est, ut globosa facta sit, et aorta, ubi exoritur, hoc modo angulum, in cavum ventriculi spectantem, formet, rivuli sanguinis, ubi ostium arteriosum petunt, ita sese invicem impediunt, ut sonum follicularem, nihilominus tamen simul pulsum debilem et parvum efficiant. Qui sonus venaesectione facta et quiete strenue observata disparet, quo ab illo strepitu folliculi optime discrepat, qui ossificata valvula exortus semper perdurat.

DILATATIO.

Strata musculorum in hoc morbo elongata cava semper majora circumcludunt, ita ut membranae tenui similia inveniantur. Quod muscoli tenues facilius sanguine dilatantur, ventriculus dexter et atria saepius dilatatione laborant. Forma globosa et minor dilatatio externe jam cognoscitur. Atrio et ventriculo simul dilatatis, saepe et ostium atrio-ventriculare, majus quam normale, valvulis non satis clauditur, quod Francogalli *l'insuffisance* appellant.

DIAGNOSIS.

Pulsus mollis, debilis, parvus. In ultimo morbi stadio vel in dyspnoea vehementi irregularis et intermittens. — Motu cordis turbato et debilitato sanguis in pulmone stagnat; inde tussis, sputa seroso-mucosa, haematemesis passiva, oedema pulmonum. Eadem causa oedema extremitatum inferiorum, hydropericardium, hydrothoracem et ascitem efficit. Color faciei, si prius arteriosus fuerat, tum fit venosus, imprimis in genis, in apice nasi, in labiis; color antea pallidus, nunc cadave-

rosus, circa oculos circulus livido-plumbeus. *Congestiones capitis* dolorem obtusum gignunt, qui sinum magnum sequitur. Hinc et stupor, convulsiones, nonnunquam sopor, quae symptomata saepissime mortis jam sunt prodromi. Profluvia sanguinis e membranis mucosis. Hepatis congestiones et hypertrophia.

In dilatatione ventriculi dextri vena jugularis externa sanguine quamquam turgida, pulsum tamen non ostendit.

Impulsus cordis vi minutus brevis in dilatatione magna locum ferit, qui longius quam normalis a papilla mammae est remotus. Quamquam tamen muscoli tenues vibrationes thoracis provocant debiles, tamen facilius et celerius moventur. Itaque apex repente tollitur, repente a thorace repellitur.

Palpitationes cordis debiles, suppressae facile excitantur, quibus impulsus plane evanescit; magna anxietas aegrotum cruciat. Plerumque palpitationes diutius quam in aliis cordis morbis perdurant.

Sonus primus secundo simillimus, idem altus, brevis, metallicus, propterea quod sanguinis rivuli, quamquam non fortiter, tamen celeriter projecti vibrationes distinctiores excitant, quae simul tenues musculos facilius penetrant, et ad aurem nostram perveniunt. Quod sanguinis copia in ventriculos major est congesta, muscoli tenues, diastole finita, breviores efficiunt vibrationes, quo et secundus sonus fortior evadit.

Percussione majori in spatio sonum obtusum audimus, propter auctam cordis magnitudinem, et quidem versus dextrum latus in regionem praecordialem et versus inferiorem partem latius extenditur.

ENDOCARDITIS ET ARTERIITIS.

Nemo jam dubitet, quin endocardium, tunica intima cordis inflammatione corripiatur; imo multi sunt, qui contendunt, febris inflammatoriae, ubi nullius corporis partis inflammatae signa, neque in vivo neque in mortuo inveniuntur, nil nisi endocarditidem causam esse vel arteriitidem, inflammationem tunicae intimae arteriarum; quorum sententia, etsi non certe probari potest, tamen satis verisimilis est. Endocarditidem autem vere accidere, jam eo supponi potest, quod endocardium nonnullis in locis, ut in orificiis atrio-ventricularibus, pericardium fere tangit, necessarie igitur hujus inflammatione simul, aeque ac carditide, afficiatur, oportet. Praeterea signa anatomica de endocarditide certos nos faciunt. Quae hic copiosius describam.

Nonnunquam scarlatinus, bruneus vel violaceus color observatur. Color scarlatinus non solum tunicam intimam induit sed etiam tunicam fibrosam et tunicam cellulosam invadit, qui ubi tunicae per aliquot horas maceratae sunt, plane evanescit. Vasa capillaria nequam sanguine injecta neque tunicae incrassatae sunt; id tamen notandum, nonnullis in locis colorem fusciorum quam in ceteris esse. Nonnunquam inde ab aortae origine sensim pallescit, saepe marginibus irregularibus circumscribitur. Non raro medio in loco, distincte rubro, macula alba ei similis, quam digitus premens in cute inflammata efficit, invenitur. Quando aorta parum continet sanguinis, rubedo eum tantum locum sequitur, quem sanguis tangit. In origine et in arcu aortae saepissime locum habet. In omnibus fere arteriis, saepe simul ob-

servatur, nec minus valvula aortae et mitralis e fusco rubrae, magis violaceae et purpureae nobis objiciuntur. — Arteria pulmonalis una cum valvulis et valvula tricuspidali colore scarlatino tincta est. In atriis et ventriculis solis color invenitur. Color bruneus vel violaceus in aorta, in arteria pulmonali, in valvulis, in atriis et in ventriculis, etiam in omnibus his partibus uno eodemque tempore obviam fit. Saepe color hic plus, illic minus fuscus, iis tamen in locis maxime perspicuus, quos sanguis gravitate sua imprimis tangit. Plerumque non solum intimam tunicam, sed etiam strata musculorum, atriorum, ventriculorum et tunicam fibrosam aortae et arteriae pulmonalis, saltem nonnullis in locis occupat.

Qui colorem praegressam inflammationem non ita probant, nisi symptomata inflammationis, membranae incrassatae, vasa capillaria sanguine injecta simul inveniuntur. Color enim bruneus et violaceus in iis hominibus observatur, qui post agoniam diuturnam magna cum dyscrasia conjunctam, qui typho, emphysemate pulmonum vel morbis cordis mortui sunt, vel qui profluviis passivis laborarunt, ubi *Laennec* colorem imbibitione oriri docet. Nihilominus tamen nonnulli symptomatibus certis in homine vivo cognosci contendunt. Ceterum rubedo ex inflammatione exorta eadem esse potest, imbibitione aggressa, qua deficiente, color plerumque pallidior, minus splendens, aequalis, nec striis, nec maculis intermixtis, nec marginibus circumscriptis.

Ad inflammationem probandam tumor, induratio, lymphæ coagulata in intima tunica, rubedo et tumor mediae tunicae accedat, oportet. Tunicae nonnunquam ita molles, ut ungue facillime dilaceres; intima et media

tunica omnia symptomata inflammationis adhaesivae, ut aliae membranae, offerunt. Qua quamquam aorta nondum clausa observata est, tamen signa inflammationis acutae saepius quam ceterae arteriae partes offert. In atriis et in valvulis lymphæ exsudata quamquam raro tamen inventa est, saepissime enim sanguinis vehementi motu abluitur. Si inflammatione chronica lymphæ orta, juxta ossificationes deposita est, quæ denique lumen arteriae claudere valet.

Exulceratio tunicae intimae nonnunquam inflammatione acuta, plerumque autem degeneratione chronica tunicarum efficitur. Inde ulcera, crustis calcareis sub intima tunica solutis orta, quæ magnitudine granulis sinapis, pisis et fabis adaequantes, marginibus incrassatis, nonnunquam tunicam cellulosam perforant.

Et pustulae pure impletae mediae tunicae adhaerentes intimam tunicam corrodentes in lumen arteriarum evacuari possunt. In corde ipso exulcerationes raro adhuc obviam factae. Arteriitis erysipelatodes, quemadmodum arteria vulnerata efficitur, tunicam intimam usque ad cor nonnunquam invadit. Hic periculosus morbus febris inflammatoria, vehemente pulsu, frequentissime collapsu virium, deliriis blandis mox vitae finem imponit. — Arteriitide chronica, quæ frequentior est quam acuta, tunica intima induratur, mollitur, livido-rubro obducitur iis in locis, ubi concrementa calcarea, steatomatosa, fibrosa, cartilaginea congesta sunt; quæ inflammationis sequelae esse videntur.

DIAGNOSIS.

Symptomata omnia, quæ tamen et aliis morbis re-

ferri possunt, haec nominantur: aorta inflammata vehementiores pulsationes, quae super sterni finem superiorem et in abdomine tanguntur, dolorem, anxietatem et dyspnoeam, praeterea pulsum frequentem, calorem, cutem siccam et omnia cetera inflammationis signa provocat. Eodem modo in endocarditide cor impulsibus acceleratis, ubi autem et musculi inflammatione correpti sunt, irregularibus, perfungitur.

PERICARDITIS ACUTA.

Primis jam duobus, tribus vel quatuor diebus semper simul cum inflammatione pericardii et lymphæ coagulabilis in superficiem, et serum in cavum pericardii secernitur.

Si seri copia parva est, symptomata haec sunt:

Impulsus cordis vehementia valde adauctus et quasi spasmis contractus, repentinus, celer, vibrans, systole ventriculi sonum provocat clariorem et praeterea sonum folliculi (*bruit de soufflet, Blasebalggeräusch*), vel nimia celeritate motus sanguinis, vel valvulis endocarditide, quae simul existit, tumefactis exortum. Quum laminae pericardii exsudato asperae, inaequales sint factae, dum motu cor et pericardium liberum mutuo atteruntur, duos strepitus audimus, quos Francogalli nominant *frôlement péricardique*, *das rauschende Herzbeutelgeräusch*, et *bruit de tiraillement et de craquement*, *bruit de cuir neuf*, *Geräusch des Reißens oder Platzens*, *das Geräusch von neuem Leder*.

Pulsus celer, frequentissimus, plenus, durus. Manu inter costas praecordiales et inde ab epigastrio versus hypochondrium sinistrum premente, dolor excitatur, vel ille augetur, quem aegrotus ipse pungentem, urentem,

lacerantem persentit. — In latus sinistrum aegrotus niti haud valet. In dorsum accumbit, neque situm mutat, nisi dyspnoea maxima cruciante, syncope facillime exorta.

Sin autem seri copia praevalet, ita ut pericardium repletum, neque, propterea quod inflammatum, extendi valet, cor comprimitur neque sanguinem rhythmo solito promovet. Inde motus cordis turbatus; impulsus intermittens, irregularis, inaequalis; pulsus idem. — Inde symptomata motus sanguinis impediti: lassitudo, dyspnoea, anxietas magna, sensus suffocationis situ minime mutato, frigus, livida facies. — Porro exsudato pericardium ita repleri potest, ut partem sternalem claviculae sinistrae tangat. Hanc ob rem impulsus cordis, fluido enim prius vibrato, majori in spatio, quamquam debilis, undulatus et serius tangitur, quam primus sonus auditur.

Percussione facta sonus excitatur fuscior, obtusior et quidem majori in spatio quam in normali statu.

Ceterum hic status paucis diebus vel horis nisi auxilio adhibito vitae finem ponit.

Alia symptomata tum sese praebent, ubi, sero resorpto, pericardium totum cum corde concrevit. Motus enim cordis quamquam repente fit, cum tumultu quodam isochrono sonis cordis, conjunctus, tamen non turbatur. Inde impulsus regularis, fortis, pulsus fortis, durus, regularis, primus sonus fortior vel in strepitum folliculi mutatus. Impulsus cordis et majori in loco, saepe in omni thorace tangitur, propterea, quod ea organa, quae cum pericardio et in normali statu cohaerent, una cum corde moventur. — In situ mutando aegrotus non jam tam vehementibus doloribus cruciatur. — Itaque, quamquam inflammatione non victa, per plures hebdo-

mades vel per annum aegrotus vitam degit, donec vires irritatione continua exhaustae sunt.

PERICARDITIS CHRONICA.

Pericarditidis chronicae symptomata eadem fere quae acutae, nisi mitiori gradu, ita ut saepissime difficulter dignoscatur. Concrementis osseis et cartilagineis exortis is strepitus efficitur, qui *bruit de râclement*, das *Scha-begeräusch* appellatur.

CARDITIS.

Carditis universalis suppuratione, induratione et malacosi musculorum finire potest.

Carditis partialis abscessum, ulcerationem et tum perforationem et rupturam cordis efficere valet. Num et sphacelus exitus hujus morbi sit, sub judice adhuc lis est. — Induratione strata musculorum, quamquam normali colore, ita degenerata inveniuntur, ut cor percutiens sonum vasis alburnei, et incidens, quod nisu quodam fit, sonum crepitantem efficias. Minor gradus hujus morbi impulsus cordis fortiolem, major, propter motum impeditum debiliorem gignit.

MALACIA CORDIS.

Cor malacia affectum, si in tabulam ponis, planum superius convexum gravitate sua demittitur et magis horizontalis fit planities. Si ventriculos incidis, sponte sua collabuntur, imo strata musculorum ita mollita et flaccida inveniuntur, ut prementibus digitis facillime dilacerentur. — Color aut est violaceus, uvarum instar, aut e flavido ruber siccorum foliorum. Malacia non semper

totum cor sed et partem parvam afficit, et cum quolibet morbo cordis conjungitur. — Color violaceus inflammationem praegressam, neque solum carditidem sed et pericarditidem et endocarditidem probat. Malacia cum colore e flavido-rubro depravatis humoribus, cachexia exoritur; saepissime enim in hominibus cachecticis pallidae, lividae faciei, labiis fere decoloratis invenitur. Hinc malaciam cordis et febris adynamica nonnunquam comitatur.

Cohaesionem malacia minutam semper dilatatio sequitur.

Symptomata eadem sunt, quae pericarditidis, ubi serum magna in copia exsudatum est. Sin autem malacia sequela est morborum hecticorum, e. g. scorbuti, debilitas universalis, lividus faciei color observantur.

Systole et diastole ventriculorum malacia debilitantur, inde ictus debilior, soni obtusi; quum vero inflammatio acuta simul adest, contractiones ventriculorum etsi debiles, tamen aliquantum aucta energia et celeritate fieri solet.

Magnitudine cordis simul aucta, soni obtusi et ad hypertrophiam vel hydropericardium referri possint. At pro magnitudine debilitatem nimiam invenies neque motum undulatum.

DE CETERIS CORDIS DEGENERATIONIBUS.

Brevissimis verbis de corde in adipem mutato mentionem facere mihi liceat. In hominibus enim pinguibus, nonnunquam etiam in minus robustis inter pericardium et musculos cordis adeps deposita est, qua strata mu-

sculorum tenuia et flaccida fiunt. Nec minus strata musculorum ipsa in adipem mutari possunt.

Ossificatio, fungus et carcinoma cordis quamquam raro, tamen observata sunt.

Atrophia cor quodammodo contrahitur, ita ut cava minora, strata autem musculorum crassiora evadant. Syncope et morbi abdominis sequelae hujus morbi nominantur.

V I T A.

Ego, *Emanuel Munk*, Posnaniae natus sum, mense Augusto anni MDCCCIX, patre optimo *Isidoro*, matre *Johanna* e gente *Kohniana*, quam defunctam lugeo; veteri fidei addictus sum. Primis litterarum rudimentis domi et in schola privata instructus gymnasium Posnaniense, cui tum temporis illustrissimus *Stoc* praefuit, adii, ibique quatuor per annos litteris incubui. A directoribus summe colendis *Fr. Jacob* et *Stoc* maturitatis testimonio instructus aestate anni MDCCCXXII ab illustrissimo *Huschke*, t. t. rectore magnifico

numero civium Universitatis Viadrinae Vratislaviensis adscriptus et ab Ill. *Wendt* t. t. Decano facultatis medicae in medicorum ordinem receptus sum. Ibidem per tres annos his praelectionibus interfui:

Ill. *Henschel* de botanica practica, de phytotomia, de plantis officinalibus, de historia medicinae. Ill. *Otto* de osteologia, de anatomia corporis humani, de historia foetus, de medicina forensi, de anatomia comparata et pathologica. Idem dux mihi fuit in cadaveribus rite dissecandis. Ill. *Glocker* de mineralogia. Ill. *Gravenhorst* de zoologia, de entozois. Ill. *Rohowsky* de logice et de psychologia. Ill. *Wendt* de materia medica, de morbis syphiliticis, de exanthematibus. Ill. *Fischer* de chemice theoretica, practica, pharmaceutica et organica. Ill. *Klose* de medicinae encyclopaedia et de pathologia generali. Ill. *Purkinje* de physiologia corporis humani, experimentis illustrata; de disquisitionibus microscopii ope institutis. Ill. *Pohl* de physice.

Ill. *Remer* de therapia generali et speciali; eodem in exercitationibus medico-clinicis duce gavisus sum. Ill. *Benedict* de chirurgia generali et speciali, de ophthalmiatrice, de fasciis et instrumentis chirurgicis. Idem in exercitationibus chirurgico-clinicis et in operationibus in cadaveribus rite instituendis me adjuvit. Ill. *Betschler* de arte obstetricia.

Om nibus, quos dixi, viris illustrissimis de me valde meritis summas gratias ago.

Aestate h. a. ab Ill. *Steffens* t. t. rectore magnifico in universitate Friderica-Guilelma, in numerum civium academicorum receptus et ab Ill. *Busch*, Decano facultatis medicae medicorum ordini adscriptus sum. — Ex quo inde tempore hisce clinicis medicis, chirurgicis, ophthalmiaticis Cel. *Wolff*, Cel. *Truestedt*, Ill. *Juengken*, Cel. *Barez*, Ill. *Rust*, Ill. *de Graefe*, interfui. Quibus omnibus viris gratias maximas ago.

Jam vero tentaminibus et philosophico et medico nec non examine rigoroso coram

gratioso medicorum ordine rite absolutis spero,
fore, ut, dissertatione thesibusque defensis,
summi in medicina et chirurgia honores in
me conferantur.

THESES DEFENDENDAE.

---

1. Causa proxima motus cordis nil nisi vis est nervorum.
  2. Motus sanguinis per vasa capillaria et a motu cordis et ab affinitate, qua nutriendi causa sanguis a telis corporis attrahitur, dependet.
  3. Sensus auditus minus quam ceteri subjectivo sensu variat, et minus saepe mutationem subit: ergo symptomata, quae auscultatione et percussione audimus, certiora sunt, quam quae per ceteros sensus accipimus.
  4. Sanguinis detractio in inflammatione id efficimus, ut vegetationi certa ratione mutatae, materiem sanguine minuamus.
  5. Mobilitas palpebrarum symptomata maximi momenti nobis praebet.
  6. Calomelas facile collapsum virium efficit.
  7. Urina in renibus non secernitur sed ex-cernitur.
-

Füchten, Johann

De pathologia morborum oesophagi Diss. inaug

Berolinum 1835

Diss. 1587#Beibd.12

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10846317-5